

TC
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
İKTİSADİ GELİŞME VE ULUSLARARASI İKTİSAT PROGRAMI

BİR YOKSULLUKLA MÜCADELE ARACI OLAN
MİKROKREDİNİN KADIN GİRİŞİMCİLER AÇISINDAN ÖNEMİ:
MANİSA İLİ ÖRNEĞİ

Rumeysa ERTEN

Danışman
Doç. Dr. Ece DEMİRAY EROL

MANİSA-2019

	T.C. MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu	FRYL-031
	YÜKSEK LİSANS EĞİTİMİ FORMLARI Tez Savunma Sınavı Tutanağı	Yayınlanma Tarihi	26/03/2018
		Revizyon No/Tarih	2/23/03/2018
		Sayfa	1/1

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 10.07.2019 tarih ve 24/Ek1 sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Manisa Celal Bayar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin 9. Maddesi gereğince Enstitümüz İktisat Anabilim Dalı İktisadi Gelişme ve Uluslararası İktisat Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Rümeysa ERTEN'in "**BİR YOKSULLUKLA MÜCADELE ARACI OLAN MİKROKREDİNİN KADIN GİRİŞİMCİLER AÇISINDAN ÖNEMİ: MANİSA İLİ ÖRNEĞİ**" konulu tezi incelenmiş ve aday 23.07.2019 tarihinde saat 11:00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra ..60.. dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna OY BİRLİĞİ
DÜZELTME yapılmasına * OY ÇOKLUĞU
RED edilmesine ** ile karar verilmiştir.

BAŞKAN

Doc. Dr. F. D. F. D. F. D. L.

ÜYE

Prof. Dr. Doğan UYSAL

ÜYE

Prof. Dr. Volkan ALPTEKİN

Evet

Hayır

Tez, burs, ödül veya Teşvik programına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.

Tez, mutlaka basılmalıdır.

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır.

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

Tez, basımı gereksizdir.

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir. İkinci tez savunma sınavında da başarısız olan öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir.

** Bu halde adayın Enstitü ile ilişkisi kesilir.

Hazırlayan
Enstitü Sekreteri

Onaylayan
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans / Doktora tezi olarak sunduğum ‘‘BİR YOKSULLUKLA MÜCADELE ARACI OLAN MİKRO KREDİNİN KADIN GİRİŞİMCİLER ÜZERİNE ETKİSİ: MANİSA İLİ ÖRNEĞİ’’ adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

05/07/2019

Rumeysa Erten

İmza

ÖZET

BİR YOKSULLUKLA MÜCADELE ARACI OLAN MİKRO KREDİNİN KADIN GİRİŞİMCİLER AÇISINDAN ÖNEMİ: MANİSA İLİ ÖRNEĞİ

Dünyada başta gelen güncel konulardan biri yoksulluk ve yoksullukla mücadele yöntemleridir. Neo liberalizm ve küresel rekabet gibi kavramlar kişilerin yaşantısına dahil olduktan sonra teknolojinin de gelişmesi ile yoksulluk olgusu günlük hayatın bir parçası haline gelmiştir. Küreselleşme olgusunun sonucunda yoksullukla mücadele belli bir ülkenin sorunu olmaktan çıkmış, gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkelerin başlıca ortak sorunu haline gelmiştir. Dünyada yoksulluk ve yoksullukla mücadelede karşılaştığımız en önemli argümanlardan birisi Mikro Finans ve Mikro Kredi kavramlarıdır.

Bu çalışma yoksul kadınların iş kurma ya da var olan işlerini sürdürmeleri için gerekli finansal desteğin nasıl ve nereden sağlandığı konusunda bilgi vermektedir. Çalışmada pek çok az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde uygulanan Mikro Kredi Programı'nın Manisa ilindeki uygulaması incelenmiştir. Çalışmada yoksulluk olgusu, mikro finans aracı olan mikro kredinin çerçevesinde anlatılmıştır. Çalışmada dar gelirli kadınların mikro kredi kullanarak gelir düzeylerinde meydana gelen değişimle, kadınların sosyo-ekonomik yapıları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı ortaya konmaya çalışılmıştır. Manisa Mikro Kredi Merkezinden mikro kredi kullanan kadın girişimcilerin adreslerine ulaşılmıştır. 220 kadın girişimciye 44 sorudan oluşan anket uygulanıp, veriler oluşturulmuştur. Yapılan analizin sonucunda mikro kredi uygulamasına dahil olan kişilerin "Eğitim seviyeleri" ve "Sahip Oldukları Meslek" arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Aynı zamanda kadın girişimcilerin kendilerine verilen maddi manevi destek sonucunda başarı elde edebildikleri gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mikro kredi, Yoksulluk, Kadın girişimci, Manisa.

ABSTRACT

THE EFFECT OF MICRO CREDIT ON WOMEN ENTREPRENEURS: A CASE OF MANISA

One of the most important current issues in the world is poverty and methods of struggle against poverty. With the development of technology after the concepts such as neo-liberalism and global competition have been included in people's lives, the phenomenon of poverty has become a part of daily life. As a result of the phenomenon of globalization, the struggle against poverty has ceased to be the problem of a particular country and has become the main common problem of all developed and developing countries. One of the most important arguments that we face in poverty and the fight against poverty in the world is Micro Finance and Micro Credit.

This study provides information on how and where the financial support is needed for poor women to start a business or maintain their existing business. In this study, the implementation of the Micro-Credit Program implemented in many underdeveloped and developing countries in the province of Manisa was examined. In this study, the phenomenon of poverty is explained within the framework of micro-credit, which is a micro-finance tool. In this study, it has been tried to determine whether there is a significant relationship between the change in income levels of women with low income by using micro credit and socio-economic structure of women. The addresses of female entrepreneurs using micro-credit were reached from Manisa Micro Credit Center. A questionnaire consisting of 44 questions was applied to 220 female entrepreneurs and the data were created. As a result of the analysis, a significant relationship was found between the "Education Levels" and Profession in of the people involved in micro credit application. At the same time, it has been observed that women entrepreneurs can achieve success as a result of the material and moral support given to them.

Key Words: Microcredit, Poverty, Female entrepreneur, Manisa.

TEŐEKKÖRLER

Çalıőmamın her aşamasında bana destek olan, bilgi ve deneyimleri ile yol gösteren danışman hocam Sayın Doç. Dr. Ece Demiray Erol'a, bilgi deneyim ve tecrübesi ile lisansüstü öğrenim hayatımın tüm zorlu aőamalarında manevi yönden yardımcı olan, tecrübeleri ile beni aydınlatan ve desteğini hiç eksik etmeyen, kendisini tanımaktan büyük onur duyduğum sevgili hocam Prof. Doğan Uysal'a, çalıőmalarım sırasında gerekli tüm yardımları sağlayan Türkiye Graamen Mikro Kredi Programı Manisa Şubesi çalıőanlarına, öğrenim hayatım boyunca beni maddi ve manevi olarak destekleyen ve hep yanımda olan aileme ve niőanlım Tarık Keçeci' ye yürekten teşekkür ederim.

Rumeysa ERTEN
Manisa, 2019

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	ii
TÜRKÇE ÖZET	iii
İNGİLİZCE ÖZET.....	iv
ÖNSÖZ/TEŞEKKÜR METNİ	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
TABLolar LİSTESİ	xiii

BİRİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUĞUN TANIMLANMASI ÖLÇÜMÜ VE YOKSULLUKLA MÜCADELE POLİTİKALARI

1.1. YOKSULLUK KAVRAMI VE TANIMI.....	2
1.1.1. Yoksulluğu Tanımlamada ve Ölçmedeki Temel Amaçlar	3
1.2.YOKSULLUK TÜRLERİ.....	3
1.2.1. Mutlak Yoksulluk	4
1.2.2. Göreli Yoksulluk	4
1.2.3. Objektif Yoksulluk	5
1.2.4. Sübjektif (Öznel) Yoksulluk	5
1.2.5. İnsani Yoksulluk - Gelir Yoksulluğu.....	5
1.2.6. Kırsal - Kentsel Yoksulluk.....	5
1.3. YOKSULLUK SINIRI.....	6
1.3.1. Yoksulluk Sınırının Hesaplanması	6
1.3.1.1. Sadece Gıda Harcamalarına Göre.....	7
1.3.1.2. Gıda Dışı Harcamalara Göre	7
1.4. YOKSULLUK SINIRI TÜRLERİ	7
1.4.1. Mutlak ve Göreli Yoksulluk Sınırı	7
1.4.1.1. Mutlak Yoksulluk Sınırı Tahmini	8

1.4.2. Sübjektif Yoksulluk Sınırı.....	8
1.5. YOKSULLUĞUN ÖLÇÜMÜ VE ÖLÇÜM YÖNTEMLERİ.....	8
1.5.1. Kafa Sayısı Endeksi.....	8
1.5.2. Yoksulluk Açığı Endeksi	9
1.5.3. Sen Endeksi	10
1.5.4. Watts Endeksi.....	10
1.6. YOKSULLUKLA MÜCADELE	10
1.7. YOKSULLUKLA MÜCADELEDE TEORİK YAKLAŞIM	11
1.7.1. Klasik Büyüme Modeli	11
1.7.2. Sosyalist Büyüme Modeli	11
1.7.3. Keynes'in Büyüme Konusundaki Görüşler	11
1.8. YOKSULLUKLA MÜCADELEDE KAMUSAL YAKLAŞIM.....	12
1.8.1. Radikal Reform	12
1.8.2. Kamu Harcamaları	12
1.9. TÜRKİYE' DE YOKSULLUKLA MÜCADELE	12
1.9.1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu	13
1.9.2. İşsizlik Sigortası	13
1.10. KADIN YOKSULLUĞU	14

İKİNCİ BÖLÜM

KADIN GİRİŞİMCİLİK VE MİKRO KREDİ

2.1. GİRİŞİMCİ VE GİRİŞİMCİLİK	14
2.2. GİRİŞİMCİLİK KAVRAMI	15
2.3. GİRİŞİMCİLİKLE İLGİLİ KAVRAMLAR	15
2.4. DÜNYA' DA GİRİŞİMCİLİĞİN GELİŞİMİ.....	15
2.5. TÜRKİYE' DE GİRİŞİMCİLİĞİN GELİŞİMİ	16
2.5.1. 1923 - 1929 Yılları Arasında Özel Girişimciliğe Teşvik	17
2.5.2 1930-1946 Devletçilik ve Yansımaları Dönemi:	17
2.5.3. 1946 - 1960 Yılları Arasında Liberal Ekonomiye Geçiş	17
2.5.4. 1960 - 1980 Yılları Arasında Planlı Ekonomi Denemesi	17

2.5.5. 1980'den Günümüze Kadar Dışa Açık Liberal Ekonomi	18
2.6. GİRİŞİMCİLİĞİN ÖNEMİ VE PROBLEMLERİ	18
2.7. GİRİŞİMCİLİK TÜRLERİ	19
2.7.1. Orijinal Girişimcilik.....	19
2.7.2. İç Girişimcilik	19
2.7.3. Stratejik Girişimcilik	19
2.7.4. Sosyal Girişimcilik	20
2.8. KADIN GİRİŞİMCİLİK	20
2.9. KADINI GİRİŞİMCİLİĞE İTEN SEBEPLER	24
2.9.1. Aile ve Sosyal Çevre	24
2.9.2. Ekonomik Etkiler.....	25
2.9.3. Bağımsızlık İsteği.....	25
2.10. KADIN GİRİŞİMCİLERİN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR	25
2.10.1. Sermaye ve Mal Temini	26
2.10.2. Bürokratik İşlemler	26
2.10.3. Eğitim Yetersizliği.....	26
2.10.4. Cam Tavan Engeli	28
2.11. KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ DESTEKLEYEN KURUM VE KURULUŞLAR	30
2.11.1. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM).....	30
2.11.2. Devlet Planlama Teşkilatı (DPT).....	31
2.11.3. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB).....	31
2.11.4. Kadın Merkezi (KAMER)	32
2.11.5. Kadın Emegini Destekleme Vakfı (KEDV)	33
2.11.6. Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER)	34
2.11.7. Türkiye Kalkınma Vakfı (TKV)	34
2.11.8. Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP).....	34
2.11.9. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB).....	35
2.11.10. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)	35
2.11.11. Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK)	36

2.12. MİKRO KREDİ SİSTEMİ	38
2.12.1 Mikro Kredi ve Mikro Finans Kavramları Tanımları.....	39
2.12.2 Mikro Finans ve Mikro Kredinin Tarihsel Gelişimi ve Özellikleri	40
2.12.3 Mikro Finans ve Mikro Kredinin Özellikleri	42
2.12.4 Mikro Finans ve Mikro Kredi Sisteminin Amacı.....	43
2.12.5 Mikro kredi ve Mikro Finansman Kuruluş Modelleri.....	47
2.13. TİCARİ BANKALAR VE MİKROFİNANS KURUMLARI	49
2.13.1. Mikro finans Kurumları ve Ticari Bankalar Arasındaki Farklar	49
2.14. TÜRKİYE’DE MİKRO KREDİ VE MİKRO KREDİYİ UYGULAYAN KURUMLARIN PROBLEMLERİ.....	49
2.14.1 Türkiye’de Mikro Kredi Çeşitleri	49
2.14.2 Türkiye’de Mikro Krediye Destek Veren Gerçek ve Tüzel Kişiler	50
2.14.3 Türkiye’ de Mikro Kredi’ yi Uygulayan Kurumlar.....	50
2.14.3.1 Türkiye Grameen Mikro Finans Programı (TGMP)	51
2.14.3.1.1. TGMP’ nin Hizmetleri	52
2.14.3.1.2. TGMP’ nin Hedefi	53
2.14.3.1.3. TGMP’ de Mikro Kredi Sisteminin İşleyişi	53
2.14.3.1.4. TGMP’ nin Yönetim Bilgi Sistemleri	54
2.14.3.1.5. TGMP’ de Mikro Kredinin Destekçileri	54
2.14.3.2 Kadın Emegi Değerlendirme Vakfı (KDEV) (MAYA)	58
2.14.3.2.1 Maya Mikro Girişimci Destek İşletmesi	59
2.14.3.2.2 Maya Kredilerinin Koşulları	60
2.14.3.2.3 Maya’ nın Kurumsal Yapısı	60
2.14.3.2.4 Maya Kredi Türleri	61
2.14.3.2.5 Maya Kredi Vadeleri	61
2.14.3.2.6 Maya’ nın Fon Kaynakları	62
2.15 DÜNYA’ DA MİKRO KREDİ SİSTEMİ VE UYGULAMALARI	64
2.15.1 Bangladeş - Grameen Bank Uygulaması.....	67
2.15.1.1 Grameen Bank Kredilerini Kullanım Alanları.....	67
2.15.1.2 Grameen Bank’ ın Örgütsel Yapısı.....	68
2.15.2 Hindistan’ da Mikro Kredi Uygulaması	69

2.15.3 Çin’de Mikro kredi Uygulaması	70
2.15.4 Kırgızistan’da Mikro Kredi Uygulamaları	72
2.15.5 Endonezya’da Mikro Kredi Uygulamaları	72

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİR YOKSULLUKLA MÜCADELE ARACI OLAN MİKRO KREDİNİN KADIN GİRİŞİMCİLER AÇISINDAN ÖNEMİ: MANİSA İLİ ÖRNEĞİ

3.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU ve AMACI.....	74
3.2 LİTERATÜR.....	74
3.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ ve HİPOTEZLERİ	76
3.4. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI ve SINIRLILIKLARI	77
3.5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	77
3.6. ARAŞTIRMANIN BULGULARI.....	77
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	120
EKLER	124
KAYNAKÇA	139

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

KEDV	Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı
TGMP	Türkiye Grameen Mikro finans Programı
TGV	Toplum Gönüllüleri Vakfı
TUİK	Türkiye İstatistik Kurumu
KSO	Kafa Sayısı Oranı
GAP	Güneydoğu Anadolu Projesi
KSGM	Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KAMER	Kadın Merkezi
KEDV	Kadın Emeğini Destekleme Vakfı
TKV	Türkiye Kalkınma Vakfı
GAP	Güneydoğu Anadolu Projesi
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
TESK	Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu
KAGİDER	Kadın Girişimciler Derneği
CGAP	Fakirlere Destek Amaçlı Danışmanlık Grubu
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
IMF	Uluslararası Para Fonu
NFC	Near Field Communication (Yakın Alan İletişimi)
CRS	Catholic Relief Services (Katolik Yardım Hizmetleri)
MSC	Microcredit Summit Campaign (Mikrokredi Zirvesi Kampanyası)
GTZ	The Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit (Alman Teknik İşbirliği Derneği)
MYRADA	Mysore Yerleşim Yeri Geliştirme Acentası
NABARD	Ulusal Tarım ve Kırsal Alan Kalkınma Bankası
WWF	Çalışan Kadınlar Federasyonu
SEWA	Kendi Hesabına Çalışan Kadınlar Kooperatifi

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Stratejik Girişimciliğin Bileşenleri	20
Şekil 2: Mikro finansın Hedef Kitleleri	39
Şekil 3: Mikro finans Sisteminin Hedef Kitleleri	43
Şekil 4: Mikro Kredinin Etkileri	44
Şekil 5: Maslow' un İhtiyaçlar Hiyerarşisi	46
Şekil 6: Ticari Bankaların Mikro finans Piyasasına Katılımda Karar Verme Süreci	48
Şekil 7: TGMP' de Mikro kredinin Destekçileri	61
Şekil 8: Maya' nın Organizasyon Yapısı	68
Şekil 9: Grameen Bank'ın Örgütsel Yapısı ve Birimlerinin Sayısı	69
Grafik 1: Solow Modeli	34
Grafik 2: Mikro kredinin Sektörel Dağılım Grafiği	45
Grafik 3: Tgmp' deki Şube Sayısı	56
Grafik 4: Tgmp' de Çalışan Sayısı	56
Grafik 5: Tgmp' deki Mikro kredi Portföyü	57
Grafik 7: Alınan Krediler Neticesinde Üretimin Nerede Yapıldığı	63
Grafik 6: Maya Kredilerinin Sektörel Dağılımı	63

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Girişimci Tanımındaki Vurgular	14
Tablo 2: Modern ve Geleneksel Kadın Girişimciler	21
Tablo 3: 1847- 2003 Yılları Arasında Türkiye’de Kadının Sosyal ve Çalışma Hayatındaki Gelişimini Gösteren Kronolojik Veriler	22
Tablo 4: Türkiye’ de Kadın ve Erkeklerin Okur-Yazar, Eğitim, İstihdam ve İşsizlik Oranları	27
Tablo 5: Kadın Girişimci ve Erkek Girişimci Arasındaki Farklar	28
Tablo 6: Aralık 2018 Girişimci Desteği Rakamları (www.kosgeb.gov.tr):	32
Tablo 7: Finansmana Erişimin Belirlenmesi	37
Tablo 8: Mikro Kredi Vadeleri	53
Tablo 9: Maya Kredi Vadeleri	62
Tablo 10: Mikro Kredinin Esasları	64
Tablo 11: Grameen Bank’ın Aylık Raporu	69
Tablo 12: 1994-2017 Yılları Arası GSYİH	71
Tablo 13. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Ait Dağılım	77
Tablo 14. Katılımcıların Göç Durumuna Ait Değişkenlere Ait Dağılım	79
Tablo 15. Katılımcıların Mikro kredi Dışında Kredi Alma Durumu Değişkenlere Ait Dağılım	80
Tablo 16. Katılımcıların Mikro Kredi Almadan Önceki İş Durumu Değişkenlere Ait Dağılım	81
Tablo 17. Katılımcıların Piyasa Deneyimine İlişkin Değişkenlere Ait Dağılım	82
Tablo 18. Katılımcıların Mikro kredinin Etkilerine İlişkin Değişkenlere Ait Dağılım	83
Tablo 19. Katılımcıların Mikro kredi ile Yapılan İşlere İlişkin Değişkenlere Ait Dağılım	85
Tablo 20. Katılımcıların Mikro kredinin ile Aldıkları Eşyalara İlişkin Değişkenlere Ait Dağılım	86
Tablo 21. Katılımcıların Mikro kredinin Aile Hayatına Katkılarına İlişkin Değişkenlere Ait Dağılım	88
Tablo 22. Katılımcıların Aldığı Mikro Kredinin İş Hayatına Katkılarına İlişkin Değişkenlere Ait Dağılım	89
Tablo 23. 6. Eşiniz Ne İş Yapıyor? ile 17.Mikrokredi Haricinde Ne Tür Kredi Aldınız? Değişkenlerinin Karşılaştırılması	92

Tablo 24. 6. Eşiniz Ne İş Yapıyor? ile Soru 24 Değişkenlerinin Karşılaştırılması	93
Tablo 25. 6. Eşiniz Ne İş Yapıyor? ile 26.Mikrokrediden Sonra Aile İçinde Ne Gibi Değişiklikler Oldu? Değişkenlerinin Karşılaştırılması	94
Tablo 26. 6. Eşiniz Ne İş Yapıyor? ile 29. Hangi İşi Kurdunuz? Değişkenlerinin Karşılaştırılması	95
Tablo 27. 6. Eşiniz Ne İş Yapıyor? ile 31. Başarılı Oldunuz Mu? Değişkenlerinin Karşılaştırılması	96
Tablo 28. 6. Eşiniz Ne İş Yapıyor? ile 32. Mikro krediyi Aldıktan Sonra İlk Taksitini Ödemede Zorluk Yaşadınız Mı? Değişkenlerinin Karşılaştırılması	97
Tablo 29. 6. Eşiniz Ne İş Yapıyor? ile 33. Mikro kredinin İlk Taksitini Öderken Zorluğu Nasıl Aştınız? Değişkenlerinin Karşılaştırılması	98
Tablo 30. 6. Eşiniz Ne İş Yapıyor? ile 36. Mikro kredi Programına Katılmadan Önce Sosyal Güvenceniz Var Mıydı? Değişkenlerinin Karşılaştırılması	99
Tablo 31. 6. Eşiniz Ne İş Yapıyor? ile 37. Mikro kredi Programına Katılmadan Önce Acil Durumlar İçin Tasarruf Birikiminiz Var Mıydı? Değişkenlerinin Karşılaştırılması	100
Tablo 32. 25.Mikrokrediyi Ne İçin Aldınız ile Soru 24 Değişkenlerinin Karşılaştırılması	101
Tablo 33. 25.Mikrokrediyi Ne İçin Aldınız ile 26. Mikro krediden sonra aile içinde ne gibi değişiklikler oldu? Değişkenlerinin Karşılaştırılması	101
Tablo 34. 25.Mikrokrediyi Ne İçin Aldınız ile 29. Hangi İşi Kurdunuz? Değişkenlerinin Karşılaştırılması	104
Tablo 35. 25.Mikrokrediyi Ne İçin Aldınız ile 30. Ne Kadarını Kullandınız? Değişkenlerinin Karşılaştırılması	104
Tablo 36. 25.Mikrokrediyi Ne İçin Aldınız ile 31. Başarılı Oldunuz Mu? Değişkenlerinin Karşılaştırılması	105
Tablo 37. 25.Mikrokrediyi Ne İçin Aldınız ile 32. Mikro krediyi Aldıktan Sonra İlk Taksitini Ödemede Zorluk Yaşadınız Mı? Değişkenlerinin Karşılaştırılması	106
Tablo 38. 25.Mikrokrediyi Ne İçin Aldınız ile 33. Mikro kredinin İlk Taksitini Öderken Zorluğu Nasıl Aştınız? Değişkenlerinin Karşılaştırılması	107
Tablo 39. 25.Mikrokrediyi Ne İçin Aldınız ile 36. Mikro kredi Programına Katılmadan Önce Sosyal Güvenceniz Var Mıydı? Değişkenlerinin Karşılaştırılması	109
Tablo 40. 29. Hangi İşi Kurdunuz? ile 38. Kendinize Güven Konusundaki Görüşleriniz Nelerdir? Değişkenlerinin Karşılaştırılması	110

Tablo 41. 29. Hangi İŖi Kurdunuz? ile 39. İŖletmenizi Yürütürken KarŖılaŖtıđınız Sorunlar DeđiŖkenlerinin KarŖılaŖtırılması	112
Tablo 42. 29. Hangi İŖi Kurdunuz? ile 40. İŖlerinizi Yürütürken Risk Alma Eğiliminiz Nedir? DeđiŖkenlerinin KarŖılaŖtırılması	112
Tablo 43. 29. Hangi İŖi Kurdunuz? ile 41.İŖletmenizin KuruluŖu Sırasnda KarŖılaŖtıđınız Güçlükler Nelerdir? DeđiŖkenlerinin KarŖılaŖtırılması	113
Tablo 44. 29. Hangi İŖi Kurdunuz? ile 42. GiriŖimci Olmanızda Sizi Etkileyen Nedenler Nelerdir? DeđiŖkenlerinin KarŖılaŖtırılması	114
Tablo 45. 29. Hangi İŖi Kurdunuz? ile 43. Size Göre GiriŖimci Olmanın En İyi Yanları Nelerdir? DeđiŖkenlerinin KarŖılaŖtırılması	115
Tablo 46. 29. Hangi İŖi Kurdunuz? ile Mikro kredi Programına Katıldıktan Sonra Siz ve Ailenizden Biri Tıbbi Bakıma İhtiyaç Duyduğunda Gerekli Parayı Nereden Temin Ettiniz? DeđiŖkenlerinin KarŖılaŖtırılması	116
Tablo 47. 7. EŖinizin Aylık Kazancı Ne Kadar? İle 28.Mikro Kredi Den Sonra Ailenin Toplam Kazancı Ne Oldu? DeđiŖkenlerinin KarŖılaŖtırılması	118

GİRİŞ

Küreselleşme sonucunda yoksulluk olgusu sadece gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerin sorunu halinden çıkmış, tüm ülkelerin ortak sorunu haline gelmiştir. Gelişmiş ülkelerin dahi çözüm aradığı yoksulluk sorunu için programlar ve politikalar geliştirilmiştir. Son zamanlarda yoksulluk ile mücadele politikalarından biri olan mikro kredi sistemine ilgi büyüktür. Mikro Kredi Uygulamasının temelleri 1970' li yıllara dayanmaktadır. Uygulama Bangladeş' te bulunan Chitagong Üniversitesi Profesörü Muhammed Yunus tarafından başlatılmıştır. Bu uygulama Türkiye' de ise 2000' li yıllarda Grameen Bank aracılığı ile başlatılmıştır. Türkiye Grameen Bank Mikro Kredi Projesi kırsal kesimde hayatını sürdüren yoksul kadına yönelik hizmet vermektedir.

Yoksulluk probleminde en fazla etkilenen kesim kadınlar olmaktadır. Türkiye' de mikro kredi uygulaması büyük ilgi görmektedir. Mikro kredi uygulaması ülkenin başlıca problemlerinden olan işsizlik ve istihdam sorununa çözüm getirmek amacıyla oluşturulmuştur. Mikro kredi sistemi yoksul kadınlara destek olmasının yanında bankacılık sisteminden yeterince yararlanamayan kesim içinde faydalı bir uygulamadır. Bu kredi türü kefilsiz teminatsız krediye sahip olabilmeye imkanı sağlamaktadır.

2003' te Diyarbakır ilinde başlatılan Türkiye Grameen Bank Mikro Kredi Programı (TGMP) hala günümüzde uygulanmaktadır. Yoksul durumda olan kadına mikro kredi verilerek kadınların yoksulluklarına çare olmaya çalışılmaktadır.

Tez çalışmamız Manisa İlin' de mikro kredi kullanmış kadın girişimcilerin durumlarının tespitine yönelik planlanmıştır. Tez çalışmamızın birinci bölümünde yoksulluk kavramı, yoksulluğun türleri açıklanmıştır. Devamında yoksulluk sınırları ve yoksulluk sınırlarının neye göre belirlendiği anlatılmıştır. Yoksulluk ölçüm yöntemlerine değinilmiştir. İkinci bölümde ise, girişimci ve kadın girişimci kavramları ayrıntılanmış, kadın girişimcilerin mikro kredi kullanım aşamasında karşılaştıkları zorluklar açıklanmıştır. Mikro kredi programlarının öncüsü olan Türkiye Grameen Mikrofinans Kurumu (TGMP) ayrıntılı bir biçimde anlatılmıştır. Grameen Bank' ın yapıları, kuruluş aşamaları ve zaman içinde gelişimi açıklanmıştır. Üçüncü bölümde Manisa' da bulunan kadın girişimcilerin mikro kredi kullanım şartları ve başarı durumları hakkında 220 katılımcıya 44 sorudan oluşan anket uygulanmıştır. Anketin bulguları tablolar halinde gösterilmiştir. İstatistiksel bazı analizler yapılmış ve mikro kredi uygulamasının etkinliği sorgulanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUĞUN TANIMLANMASI ÖLÇÜMÜ VE YOKSULLUKLA MÜCADELE POLİTİKALARI

1.1. YOKSULLUK KAVRAMI

Günümüzde yoksulluk sorunsalı küresel bir boyut almıştır ve yoksulluk Neo liberal politikalarından ayrı olarak düşünülemez. Gittikçe artan yoksullaşma olgusunun zeminini Neo liberal uygulamalar hazırlamaktadır. Küreselleşmiş kapitalist pek çok ülke cinsiyet, grup, yaş vb. durumlardan eşitsizlik yaratmış veya hali hazırda olan eşitsizlikleri daha da belirginleştirmiş, böylece hiyerarşik yapıyı ve ardından da yoksulluğu arttırmıştır (Yiğitbaş Akça, 2005: 3).

Günümüz dünyasının en önemli sorunlarından biri olan yoksulluk ve yoksullukla mücadele olguları şekil ve tür değiştirerek sürekli yayılmaktadır. Yoksulluk birçok ülkenin zorlandığı konular arasında yer almaktadır. Sosyal sorunlardan biri olan yoksulluğun, çok yönlü ve karmaşık yapısı sebebiyle, yoksulluğun literatürde net bir tanımı yapılamamakta zamana, mekana ve etnik yapıya göre değişik şekillerde tanımlanmaktadır. Aynı zamanda her dünya görüşünün yoksulluk olgusuna farklı yönden bakması tanım konusunda uzlaşmayı epeyce güçleştirmektedir (Gündoğan 2008: 43),(Güneş 2011: 154).

Sözcük anlamı olarak yoksul kişi, yeterli miktarda parası olmayan veya konforlu yaşam için gerekli araçlara sahip olamayandır. Yoksulluk olgusu ise hayatın insanlara sunduğu olanaklardan yoksun kalmış olma durumudur. Bir başka açıdan ise yoksulluk, kişilerin hayatlarını azami düzeyde idame ettirmek için gereken temel ihtiyaçların yoksunluğu ya da bunları karşılayamama durumudur (www.tdk.gov.tr).

Yoksulluk, yaşanılan yer için belirlenmiş olan asgari yaşam standardı seviyesinin altında kalma ile ilgili sosyal bir sorundur. Küreselleşen dünyada, kökeni 17. yüzyılın başlarına kadar dayanan, önemli sorunlardan biri olan yoksulluk ve gelir eşitsizliği olguları, sadece ve sadece gelişmekte olan ülkelerin değil, gelişmiş ülkelerin de ortak sorunudur (Ak, 2016: 297), (Orhan, 2009: 33).

Günümüz dünyasındaki yetişkin halde bulunan nüfusun üçte biri, hayatlarını düzene sokacak ve yaşam kalitesini iyileştirecek gerekli mali ve sosyal hizmetlerden yoksundur. Bu yoksun sayılan kişilerin tohum ve gübre satın almak için gerekli kredilere erişemediği gibi doğal afetlerden korunmak için dahi sigorta imkanları yoktur. Aynı zamanda çocuğunun geleceği ve eğitimi için hiçbir tasarrufları da mevcut değildir. Kuşkusuz bazı yaşamsal imkanların sağlanması durumunda yoksun bireyler ekonomik özgürlüğe kavuşacaklardır (<http://www.cgap.org/about> erişim tarihi 12.10.2018).

1.1.1. Yoksulluğu Tanımlamada ve Ölçmedeki Temel Amaçlar

Yoksul bireylerin gündemde tutulması ve yoksul bireyler adına çalışmalar yapılması bu sorunun çözümünde en önemli şarttır. Yoksulluk ile ilgili resmi verilerin elde bulunmaması durumunda kurumlar ve politikacılar maalesef ki yoksulluk olgusunu yok saymaktadır. Çünkü rakamsal halde yoksulluk verilerinin bulunmayışı yoksulluğun göz ardı edilmesine neden olacaktır (Haughton ve Khandker, 2009: 3-4).

Yoksun ve yoksulluk olguları politik ve ekonomik olarak gündemde tutulduğunda ve beraberinde ölçümler yapıldığında bu sorunlar somut bir yapıya dönüşecektir. Böylece rakamsal verilerin tespit edilmesi sonucunda pek çok çözüm odaklı çalışmalar gerçekleştirilebilecektir. Hedeflenen yoksulluk politikaların uygulanmadan önce başarı oranlarının ölçülebilir olması için ise kontrol grubunun oluşturulması gerekmektedir. Hane halkının ekonomik durumu ile ilgili gerekli bilgileri temin edebilen anket vb. çalışmalar ile siyasi otorite olan hükümetler yoksulluk olgusu konusunda pek çok bilgi sahibi olabilmektedir. Böylece hükümetler durum değerlendirmesi yapabileceklerdir (Haughton ve Khandker, 2009: 6-7).

1.2. YOKSULLUK TÜRLERİ

Yoksulluk temelde ekonomik tabanlı bir sorun sürecidir. Ancak yoksulluk olgusu ekonomik taban dışında daha farklı sosyo-kültürel tabanlarda şekillenmektedir. Bunlar; görelî yoksulluk, kırsal- kentsel yoksulluk, objektif yoksulluk, sübjektif yoksulluk, gelir yoksulluğu, mutlak yoksulluk ve insani yoksulluk şeklinde sınıflandırılmaktadır (Bahar, 2015: 15).

1.2.1. Mutlak Yoksulluk

Yoksulluğu kavramaya yönelik olarak araştırmacılar ve sosyologlar tarafından en çok tercih edilen çok önemli bir yaklaşım olan mutlak yoksulluk; hane halkının veya aile fertlerinin asgari yaşam seviyesi için en gerekli ve yalnızca en temel ihtiyaçlarını karşılayabilmesi durumudur. Bu yaklaşım hem yoksulluğu algılanmasında hem de açıklanmasında pek çok önemli sınırlar çizerken, araştırmacıya yoksulluğa hangi perspektiften bakacağı noktasında da öncü olmaktadır (Aksan, 2012: 11).

Mutlak yoksulluk, hane halkı veya bireylerin, biyolojik anlamda mevcut yaşantılarını sürdürebilmeleri için ihtiyaç duydukları minimum yiyecek, barınak ve sağlık hizmetleri gibi en temel ihtiyaçlarını gidermek için gerekli olan asgari gelir düzeylerini ifade edilmektedir (Kuyurtar, 2003: 111). Mutlak yoksulluk, gıda ve gıda dışı bileşenler dikkate alınarak ayrı ayrı hesaplanabilmektedir (www.tuik.com.tr). Mutlak yoksulluk sınırı gıda harcamalarına ek olarak temel gereksinimleri de (barınma, sağlık, eğitim, gıda) göz önüne alarak hesaplanabilir (Arpacıoğlu ve Yıldırım 2011: 62).

1.2.2. Görelî Yoksulluk

Toplumların genel seviyelerine göre belirli bir düzeyin altında gelir veya harcamaya sahip olan hane halkı görelî anlamda yoksul sayılmaktadır. Refah ölçüsü olarak amacına göre, harcama ya da gelir düzeyi seçilebilmektedir (www.tuik.com.tr). Görelî yoksulluk kavramı, mutlak yoksulluk kavramı için yapılan tanımlamalarda ülkede gelir eşitsizliği ve refah düzeyi gibi kavramların olmamasına bağlı olarak ortaya çıkmıştır (Bahar, 2015: 17). Söz konusu bu yaklaşım, eşitsizliğin objektif ve sübjektif sonuçlarını kapsamakta olduğundan dolayı mutlak yoksulluk yaklaşımına alternatif olarak daha çok tercih edilen bir yaklaşımdır. Görelî yoksulluk kavramında, içinde yaşanan toplumdaki asgari yaşam düzeyine sahip olup olmamak belirleyici özelliğdir (Erdem, 2006: 327).

1.2.3. Objektif Yoksulluk

Objektif yaklaşım; yoksulluğun neyin ürünü olduğunu ve aynı zamanda kişileri yoksulluktan kurtarmak için nelerin gerektiği konusunda, önceden belirlenmiş olan yani normatif değerlendirmeleri içeren yaklaşım türüdür (Ak, 2016: 304). Bu yaklaşım türü, aile fertlerinin sahip olduğu faydayı çok net bir şekilde meydana çıkarttığı için daha fazla tercih edilen bir yaklaşım olmuştur (Erol, 2006: 11).

1.2.4. Sübjektif (Öznel) Yoksulluk

Sübjektif yoksulluk, asgari temel ihtiyaçların giderilip giderilmediği konusunda, yoksulların kendi algılarının daha ön planda olması gerektiğini ortaya koymak amacıyla geliştirilen bir yaklaşım olarak ifade edilmektedir (Tutar ve Demiral, 2007:334). Sübjektiflik durumunda yoksulluk tarif edilirken kişilerin yada hane halkının tercihleri önem taşımaktadır.

1.2.5. İnsani Yoksulluk - Gelir Yoksulluğu

Bu kavramın çıkış noktası, yoksulluk olgusunun yalnızca mal ve mülk yokluğu olmaması; aynı zamanda bunun yanında yaşanabilir hayat imkânlarının da mevcut olmamasıdır. Yani, toplumun gerektirdiği şekilde minimum düzeyde yaşam sürülebilmesi için, bireylerin temel ihtiyaçlarının da dışında sosyo- ekonomik ihtiyaçlarının da karşılanabilir olma durumu insani yoksulluk olarak tarif edilmektedir (Kuyurtar, 2003: 120).

Kişinin ihtiyaçlarını karşılaya bilirlik durumunun yoksulluk veya mahrumiyetten dolayı boyutlarının ne derece olduğunun ortaya konulabilmesi, insani yoksulluk endeksi olarak tanımlanmaktadır. Toplumun ve kişilerin asgari düzeyde ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için en gerekli olan maddi kazanımları elde edememeleri ise gelir yoksulluğu şeklinde adlandırılmaktadır (Aktan, 2002: 6).

1.2.6. Kırsal - Kentsel Yoksulluk

Kilometrekareye 150 kişiden daha az yoğunluktaki bölgeler kırsal bölge sayılmaktadır. Global anlamda her ülkenin kendine has yaşam biçimi ve koşulları

bulunmaktadır. Bundan dolayı kırsal yoksulluk ölçümleri yapıldığında ülkeden ülkeye tanımlamalar ve analizler farklılık gösterebilmektedir. Her ülkenin kendine özgü yoksulluk tanımlamalarının bulunmasının nedeni de budur (EC, 2008: 36).

Kırsal yoksulluk, gelişmekte olan ülkelerde, tarım kesiminde oluşan daralmalar kapsamında işsizlik oranının netlik kazandığı yoksulluk çeşidi olarak adlandırılmaktadır. Yani kır yoksulluğu özellikle gelişim sürecinde ve ya gelişimini tamamlayamamış ülkelerde tarım sektöründeki çözülme sonucu gizli işsizliğin açık işsizliğe dönüşümüne dayanmaktadır (Ak, 2016: 303).

Kentsel yoksulluk ise, bireyselciliğin çok daha fazla hakim hale gelmesi ve kentleşmenin yaygınlaşması sonucu ile sanayi toplumlarının gelişimi sonucunda ortaya çıktığı bilinen yoksulluk türüdür (Güneş, 2012: 155). Kentsel ve kırsal yoksulluklar tanımlanırken arasındaki farklılıkların bulunmasına rağmen her iki yoksulluk türü de iç içedir.

1.3. YOKSULLUK SINIRI

Hane halkının başlıca en temel tüketimleri için gereksinim duydukları gıdalardan yoksun olması, yoksulluk olarak tanımlanabilmektedir. Hane halkının en temel tüketim ihtiyaçları için yeterli düzeyde ürün çeşitlerinin ihtiyaç durumu, yoksulluk sınırı olarak kabul edilmektedir. Yoksulluk sınırının ölçülebilir olmasının yararı, kamu kapsamında yoksul kişilerin ihtiyaç çeşitliliklerine göre belirli oranlarda kamu transfer harcamalarından yararlandırılması olmaktadır (Haughton ve Khandker, 2009: 41). Yoksulluk sınırının hesaplanması aşağıdaki başlıklarda ele alınmıştır.

1.3.1. Yoksulluk Sınırının Hesaplanması

Yoksulluk sınırı ölçülürken daha çok gıda ve gıda dışı harcamalar esas alınır. Yoksulluk sınırının tespitinde ve tahmininde dikkat edilmesi gereken üç tane durum vardır (Duclos ve Araar, 2006: 103):

- Refahın ölçülmesi için gereken aralık belirlenmelidir. Bu aralık ise; fayda, gelir, en temel ihtiyaçlar ya da kapasite aralığı olabilmektedir.
- Düşünülen aralıkta ise göreceli yoksullukla mı yoksa mutlak yoksullukla mı ilişkilendirildiği belirtilmelidir.
- Bireylerin yoksul olup olmadığına net bir şekilde karar verme durumunda “gerçek fonksiyonu mu” ya da “fonksiyon kapasitesini mi” kullanacağımızı belirlememiz gerekmektedir.

1.3.1.1. Sadece Gıda Harcamalarına Göre

Bireylerin yaşamını sürdürebilmeleri için tüketmiş oldukları gıda miktarları, tüm toplumu kapsayan kalori oranlarının altında olan bireyler için yoksul tanımı olmaktadır. Yoksulluk sınırı tüketime dayanan analizlerin bütünüdür. Yoksulluk sınırı iki tane faktör dâhilinde olmaktadır. Bu mevcut faktörlerden ilki, kişilerin asgari oranda beslenme gereksinimlerini karşılayacak oranda gelir elde edebiliyor olmasıdır. İkinci faktör ise, bireylerin toplumsal yaşantıya günlük olarak katılımlarını sağlayabilecek maliyet tutarlarıdır. Bu tutarlar ülkeden ülkeye farklılık gösteren harcamalar bütünüdür (Erdoğan, 2002: 3-5).

1.3.1.2. Gıda Dışı Harcamalara Göre

Tüketime dayalı yoksulluk sınırının ikinci faktörünü ise gıda dışı harcamalar oluşturmaktadır. Bu harcamalar ülkeden ülkeye hatta aynı ülke içerisinde bölgeler arası olarak farklılık göstermektedir. Kültürlerin getirdiği bazı çeşitliliklerden dolayı gıda dışı harcamalar yoksulluk sınırı hesaplamalarında çok büyük oranda farklılık göstermektedir (Erdoğan, 2002: 5-6).

1.4. YOKSULLUK SINIRI TÜRLERİ

Yoksulluk sınırı türleri, mutlak ve görelî yoksulluk sınırı ve sübjektif yoksulluk sınırı olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Aşağıda bu yoksulluk sınır türlerinin açıklamaları yapılmıştır.

1.4.1. Mutlak ve Görelî Yoksulluk Sınırı

Mutlak yoksulluk sınırı ulusal ve uluslararası düzeyde yoksulluk oranlarının karşılaştırılabilir olmasına imkân tanımaktadır. Aynı zamanda analiz ve incelemelerde de tercih edilmektedir. Bu türde, hane halkının günlük olarak en temel ihtiyaçlarının giderilebilme oranı baz alınmaktadır. Mutlak yoksulluk türü, sınır değerlerini oluşturan kriterlerin sınır noktalarını ve ya herhangi bir aralık oranlarını elde edilebilen mutlak değerler dizisini oluşturur (Duclos ve Araar, 2006: 103).

1.4.2. Sübjektif Yoksulluk Sınırı

Toplumun en temel yapı birimi ailelerdir. Sübjektif yoksullukta, aile bireylerinin günlük temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için yaptıkları harcamaların ne oranda olduğu tespit edilmektedir. Bu süreç boyunca ailelerin yaşam standartları ve refah düzeyleri hakkında ailelerden alınan bilgilere göre de yoksulluk sınırı belirlenebilmektedir. Yoksulluk sınırının tespit edilebilmesi için aile bireyelerine sorular sorulmaktadır. Yöneltilen sorular sonucunda bilgi elde etme metodu çok az kullanılan bir uygulamadır. Bireylerin kişisel cevapları sonucunda net bir yoksulluk göstergelerinin doğruluğu saptanamamaktadır (Duclos ve Araar, 2006: 119), (Ömer, 2003: 26)

1.5. YOKSULLUĞUN ÖLÇÜMÜ VE ÖLÇÜM YÖNTEMLERİ

1970'li yıllardan itibaren yoksulluğa duyulan ilgi artmıştır. Bu durum araştırmacıların yoksulluğun ölçümüne yönelik merakın da artışını beraberinde getirmiştir. Ancak buna rağmen yoksulluğun tanımında olduğu gibi, ölçümü konusunda da tam bir mutabakat yoktur. Bunun sebebi ise, ömür boyu elde edilen gelir mi yoksa yıllık, aylık veya haftalık dönemler itibariyle elde edilen gelirin mi baz alınacağı konusudur. Bu bölümde en yaygın olarak kullanılan ölçme biçimlerine yer verilmiştir. Bu ölçüm yöntemlerinin her birinin avantajlarına ve yetersiz kaldıkları bazı yönlerine değinilmiştir (Can, 2008: 28). Bu bölümde anlatılan ölçüler; Yoksulluk Açığı Endeksi (Income Gap Ratio-I), Kafa Sayısı Endeksi (Head-Count Poverty Index), Sen Endeksi ve Watts Endeksi olarak sayılmaktadır.

1.5.1. Kafa Sayısı Endeksi (Head-Count Poverty Index)

Kafa Sayısı Oranı (KSO) yöntemi, yoksulluğu ölçmede kullanılan en çok yaygın olan yöntemlerdendir. Yoksulluk çizgisinin altında kalan nüfusun toplam nüfusa bölünmesi ile elde edilmektedir. Basit, net ,anlaşılabilir, kolay olması dolayısıyla yaygın olarak tercih edilen bir yöntem olarak bilinmektedir. Bu endeksin hesaplanmasında “q” toplam yoksul oranını, “Po” yoksulluk oranını, “n” ise toplam nüfusu göstermektedir.

$$P_0 = Np/N$$

$$P_0 = \sum_{i=1}^N I(iy < z)$$

Çünkü; $I(.)$ eğer parantezdeki ifade doğru kabul edilir ise 1, doğru değil ise 0 değerini alan gösterge fonksiyonu sayılmaktadır. Farz edelim ki giderler yoksulluk sınırının altında kalır ise $I(.)$ 1'e eşit olacak ve hane halkı yoksul kabul edilecektir (Sen, 1976: 219).

Bu endeksin en büyük eksikliği, yoksulluğun derecesi konusunda herhangi bir fikir vermemesidir. Açıkçası endeks, yoksulluk çizgisinin altında kalmış olan nüfusun gelirinde meydana gelen herhangi bir değişikliğe karşı duyarlı değildir (Can, 2008: 29).

1.5.2. Yoksulluk Açığı Endeksi (Income Gap Ratio-I)

Toplumların yoksulluk hesaplamaları sırasında çok daha az kullanılan bu endeksleme yönteminde, her bir yoksulun gelirini, yoksulluk sınırının üzerine çıkaracak olan destekleme miktarını ölçmesi, bir başka ifade ile yoksulların toplam gelir açığının, toplam tüketimin yüzdesi olarak ifade edilmesidir (Haughton ve Khandker, 2009: 70).

$$P_1 = \frac{1}{n} \sum_{i \in Q} \left(\frac{z_i - y_i}{z_i} \right)$$

Burada n nüfusun büyüklüğüdür. Aile fertlerinin tüketimini (y_i), yoksulluk sınırını ise (z_i) ifade etmektedir. Toplam ise sadece yoksullar üzerinden alınmaktadır. Örnek nüfustaki toplam yoksulluk açığının ortalaması yaklaşık olarak yoksulluktan kurtulmak için minimum maliyeti göstermektedir. Yoksulluk açığı endeksleme sistemi, yoksulluk sınır seviyesinin altında kalmış olan kişilerin toplum içerisindeki büyüklük oranlarının belirlenebilir olmasını sağlamaktadır (Haughton ve Khandker, 2009: 70), (Kumar, 1996: 56).

1.5.4. Sen Endeksi

Sen endeksi; kafa sayısı oranı (KSO), gini¹ katsayısı ve gelir açığı oranın kullanımıyla elde edilmektedir. En temel özelliği ise, yoksul sayısı, yoksulluğun hangi boyutta olduğu ve yoksullar arasındaki gelir dağılımı farklılığını önemsiyor olmasıdır. Sen endeksinde en önemli özellik, yoksulların kendi aralarındaki ekonomik gelir dağılım oranlarının da dikkate alınıyor olmasıdır. Bu endeks türünde, yoksul bireylerin gelirindeki herhangi bir azalma, yoksulluk ölçüsünde yükselmeye neden olmaktadır. Bir başka ifadeyle, yoksul bireylerin şartlarındaki kötü bir olgu, yoksulluk oranında yükselmeye neden olmaktadır. Diğer taraftan bu endeks, yoksulluk sınırı altında kalan hane halkından yine yoksulluk sınırı altında kalan diğer bir hane halkına gelir transferi durumunu dikkate almaktadır. Bu durumda eşitsizlik artmakta, dolayısıyla yoksulluk ölçütünde de hiç bir artış olmaktadır (Aslan, 2015:20).

Sen endeksi, yoksulluk açığını, KSO'yu ve yoksullar arasındaki gelir dağılımını (Gini katsayısı) birlikte değerlendirmektedir. Gelir açığı (IG), Kafa sayım oranı (HC) ve Gini katsayısının (GI) kabul edildiğinde şu şekilde bir denklem oluşmaktadır:

$$SI= HC \times IG \times (1+GI)$$

Denklemden Kafa Sayım Oranı, Gini Katsayısı çarpım durumundadır.

1.5.6. Watts Endeksi

Bu endeks türü, 1968 yıllarında Watts tarafından geliştirilmiştir. Endeks, dağılıma duyarlı ilk yoksulluk ölçümü olarak bilinmektedir ve endeks hesabında süreksiz formül kullanılmaktadır. Toplumdaki oluşan yoksulluk sınırının yine toplum tümündeki gelire bölünmesi ile elde edilen oranların ortalamasının alınmasını temel almaktadır. Çözüm ve araştırma alanında kullanılan en yaygın yöntemdir. Watts endeksinin en önemli özelliği diğer endekslerin yoksulluk açıklarını kapatıcı özellik taşımasıdır. Bu özelliği sayesinde yoksul hane halkının gelirlerinin değişmesi sonucunda yoksulluk sınırı değişmemektedir (Bahar, 2015: 33).

---

¹ Gelir dağılımındaki eşitsizliği ölçmeye yarayan katsayıdır. İtalyan istatistikçi Corrado Gini tarafından geliştirilmiştir. 1912'de bir makalede yazılmıştır. Katsayı 0 ile 1 arasında değerler alır ve yüksek değerler daha büyük eşitsizliğe tekabül ederler. Örneğin herkesin aynı gelire sahip olduğu bir toplumun Gini katsayısı 0 iken tüm gelirin bir kişide toplandığı toplumun Gini katsayısı 1'dir.

1.6. YOKSULLUKLA MÜCADELE

Küreselleşmiş Neo liberal bazı politikalar öncülüğünde, Dünya Bankası ve IMF sayesinde uygulanan bazı yapısal uyum programlarının sonunca toplumsal eşitsizliğinde artması ile yoksulluk olgusu artış göstermiştir. Gözle görülür bir artış sergileyen yoksulluk olgusu bunun beraberinde sosyal refahı da tehdit eder hale gelmiştir. 1999 yılında dünya bankası “*Yoksulluğu Azaltma Stratejisi*” girişimini başlatmıştır. Ancak mücadele yöntemleri izlendiğinde yoksulluğu kökten çözüme kavuşturmak değil, hafifletmek olduğu anlaşılmaktadır (Yiğitbaş Akça, 2005: 23). İşsizlik ve yoksulluk toplumdaki pek çok kesimi olumsuz etkilerken, en fazla zarar gören kesim yine kadınlar olmaktadır. İnsani yaşam standardında düşüş ve temel insani ihtiyaçlardaki yoksunluk biçiminde kendini gösteren yoksulluk daha yoğun olarak merkezinde kadınları barındırmaktadır. Kadınlar genelde eğitim, sağlık ya da istihdam edilme gibi olanaklara sahip olma konusunda erkeklerden daha az fırsata sahiptir. Böylece kadınların yoksullaşması ve yoksulluğun kalıcı olması kaçınılmaz bir hal almaktadır. Yoksullukla mücadele yöntemi olarak önceki yıllarda hibe, yardım ya da sosyal paketler uygulanırken bunların etkisizliğinden dolayı günümüzde artık daha etkili ve daha çok kadınlara yönelik araç olan ‘*mikro kredi*’ uygulaması geliştirilmiştir. Mikro kredi uygulamalarını ikinci bölümde ele alacağız (Ç, Gökyay 2008: 12) (N, Gündoğan 2008: 43).

Yoksullukla mücadelede iki tür yaklaşım vardır. Bunlardan birincisi yoksullukla mücadeleyi doğrudan hedef alan politikalarlardır. İkincisi ise dolaylı yoldan mücadele politikalarıdır. İki politika grubunun etkinliği ise tartışma konusudur. Politika gruplarının hangisinin önce kullanılacağı hakkında farklı görüşler vardır. Görüşler iktisat politikası hedeflerine göre değişiklik göstermektedir (H Özer, E Doğan, H Tatlı, 2012: 4).

1.8. YOKSULLUKLA MÜCADELEDE DOĞRUDAN YAKLAŞIM

1.8.1. Radikal Reform

Radikal reform anlayışı, toplumdaki eşitsizliği yok edip, kamu kaynaklarının ilk dağılım aşamasında dikkatli davranılıp eşitsizliğe kökten bir çözüm getirme anlayışıdır. Böylece yoksul bireylere daha fazla ayrıcalık gösterilmiş olacaktır. Etkinlik ve büyüme üzerinde yeniden dağılımın yapılması büyüme oranlarını negatif etkileyebilir. Bu yüzden uygulanabilirliği tartışılmalıdır. (Şenses, 2001: 227).

1.8.2. Kamu Harcamaları

Doğrudan müdahale kapsamında olan kamu harcamalarında, yoksul bireylere piyasa dışında ekonomik müdahalelerde bulunularak yoksullukla mücadele politikaları uygulanmaktadır. Yoksulluğun azaltılmasında kamu harcamaları kullanılabilir bir yöntemdir. Var olan harcamalar, transfer yolu ile yoksul bireylere aktarılmaktadır. Amaç fırsat eşitliği ve gelir dağılımında adaleti sağlamaktır (Ç, Gökyay 2008: 14) (N, Gündoğan 2008: 46).

1.9. TÜRKİYE'DE YOKSULLUKLA MÜCADELE

Yoksulluğun bireysel bir olgu değil toplumsal olgu olduğu global anlamda bilinmektedir. Ülkemizin geçmişte yaşadığı politik ve toplumsal olayların yoksulluğu ve eşitsizliği getirdiği bilinmektedir. Yoksullukla mücadele süreçlerinde bireylerin tarafı davranması, mücadele politikalarını olumsuz etkilemektedir. Yoksullukla mücadele süreçlerinde toplum tabanlı sivil toplum örgütlerinden siyasi partilere kadar geniş bir işleyiş süreci bulunmaktadır. Bunlardan, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ve İşsizlik Sigortasını ele alabiliriz (Şenses, 2001: 236-240).

1.9.1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu

T.C Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü tarafından koşulları sağlayan vatandaşlara yapılan yardım ile yoksulluğun giderilmesi amaçlanmaktadır. Etkin ve planlı bir şekilde düzenlenen yoksullukla mücadele politikalarının yanı sıra, amaç bireylere beceri de kazandırmaktır. Kurumun ana vizyonu katılımcıya şeffaf ve etkin bir hizmet sunmaktır. Bu amaç ve vizyon doğrultusunda Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğüne tüm il ve ilçelerde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, 3294 sayılı kanunun asıl amacına uygun çalışmalar yapmak ve ihtiyaç sahibi vatandaşlara ayni ve nakdi yardımda bulunmak amacı doğrultusunda kurulmuştur. Bu kurumda aynı zamanda eğitim ve sağlık alanına yönelik yardımlarda bulunmaktadır (www.sydg.gov.tr, 02.01.2019).

1.9.2. İşsizlik Sigortası

İşsizlik sigortası, herhangi bir işyerinde çalışırken çalışma istek, sağlık ve yeterliliğinde olduğu halde, kendi iradesinin dışında işlerini kaybeden bireylere, uğradıkları gelir kayıplarının bir kısmını karşılayarak kendilerinin ve aile bireylerinin zor

durumda kalmalarını önleyen devlet tarafından kurulan zorunlu sigorta koludur. İşsizlik sigortası gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde uygulanmaktadır (www.alomaliye.com, 20.01.2019).

İşsizlik sigortası sayesinde hükümetler ülkelerindeki fertlere yönelik olarak yapılacak olan destekleme ile yoksulluğun önüne geçmeyi hedefler. İşsizlik sigortasının potansiyel faydaları mevcuttur. Bunlardan bazıları şu şekilde sıralanabilir;

- Kayıt dışı istihdamın kayda alınmasını sağlar.
- İşgücü piyasasına yönelik (iş-çalışan-işyeri) olgusunu oluşturarak, doğru kişiyi doğru işte çalıştırarak verimliliğin artmasını sağlar.
- İşsizlik sigortası gelirleri ile oluşturulan Fon, bölgeler arası eşitsizliğin giderilmesinde kullanılır.
- İşsizlik sigortası sayesinde, işsizlerde ve aile fertlerinde, gelir kaybı nedeniyle oluşacak olumsuzluklar bir ölçüde azaltılacaktır (www.alomaliye.com, 21.01.2019).

Bir başka sivil girişim olan Mikro Kredi Projesi ise 1970 yıllarında Chitagong Üniversitesi ekonomi Profesörü Muhammed Yunus tarafından başlatılmış ve proje Türkiye’de 2000 yıllarında yaygınlaşmıştır. Kadına ve en yoksula öncelik tanıyan uygulama Bangladeş’ de başlamış yalnız tek ülke ile sınırlı kalmamış, aynı zamanda diğer ülkelere de yayılmıştır. Ülkemizde de özellikle girişimci kadınlara imkan tanınması açısından uygulama alanları bulunmaktadır. Mikrokredi ile ilgili daha kapsamlı açıklamalara ikinci bölümde yer verilecektir.

1.10 KADIN YOKSULLUĞU

Kadın girişimciliği ilk defa 1995 yılında düzenlenen 4. Dünya Kadın Konferansı Eylem Planında “kadınların yoksullaşması” kavramı adı altında gündeme gelmiştir. Kadınlar yoksulluğu farklı biçimlerde, farklı zamanlarda ve farklı mekanlarda yaşarlar. Genel olarak toplumda, kadın ile erkek ve kadınlar arasında var olan yapısal eşitsizlikler kadının yoksulluğu deneyimleme biçimlerini ve göreceli yoksulluğu farklılaştırır. Kadınlar ve erkekler yoksulluğu farklı bir biçimde yaşamakta, yoksulluk süreci kadın ve erkekleri farklı biçimlerde etkilemektedir. Dünya’ daki yoksul nüfusa bakıldığında büyük çoğunluğunun kadınlardan oluştuğu ve kadın ve çocukların yoksulluktan dolayı aile içi şiddette en fazla etkilenen kesim oldukları görülmektedir. Bundan dolayı yoksulluk literatürüne kadınların

yoksullaşması kavram olarak girmiştir. Ayrıca, geçmişten günümüze kadar süregelen kadınların aile içinde kendisine yüklenen görevleri, kadının yoksullaşmasında tetikleyici rol oynamıştır. Örneğin, kadının eğitim düzeyi düşük ve aile içinde bakabileceği çocuk sayısı fazla ise kendisine ayracağı süre azalmaktadır. İşgücü piyasasına katılımın düşük olmasına ve eğitim imkanlarından yararlanmamaya paralel olarak toplumsal cinsiyet rollerinin biçimlendiği kadın olma durumu, geleneksel kadın rol modeliyle yetiştirilmek, kadına gelir elde etmek için zaman kalmamasını beraberinde getirmektedir. İşgücü piyasasının kadınlara yönelik ayrımcı tutumları da kadın yoksulluğunu artırmaktadır (Ataç ve Işık: 2012).

Kadın yoksulluğunu anlamak için genel yoksulluğa göre belirleyici özelliklerine bakılır. Buviniç' e göre (1998) kadın yoksulluğunun iki belirleyici özelliği bulunmaktadır : kadınların işgücü piyasasındaki konumu ve buna ek olarak eğitim imkanlarından yararlanma durumudur. Enformel sektörde kadınlar yoğun olarak çalışmaktadır. Kadınlar eğitim olanaklarından yeterince yararlanamadığı için iş konusunda çok başarılı olamamaktadır. Böylece mesleki becerileri düşük ve aile içindeki konumları kötü etkilemektedir. Bu durumun düzeltilmesi için bir çok çalışmalar yapılmaktadır. Çalışmada ele aldığım en önemli özellik kadınlara destek olmak için uygulanan mikro kredi sisteminin yaygınlaşmasıdır (Ataç ve Işık: 2012).

2.BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİKLE İLGİLİ KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR VE MİKROKREDİNİN KADIN GİRİŞİMCİLERE ETKİLERİ

2.1. GİRİŞİMCİ KAVRAMI

Girişimci, olmayan fırsatı meydana getirmek için uğraşan, olan fırsatı ise sonuna kadar kovalayan, keşfettiği fırsatı ise tüketicinin isteğine sunmak üzere üretim faktörlerini birleştirip sunarken risk alan kişidir (C, Armağan 2018: 3). Girişimci fırsatları gözetken ve bulduğunda her türlü riski göze alarak işe girişendir. Fransızcadan türeyen girişimci (Entrepreneur) kelimesi, aktif olarak iş yapan, ilk girişen, başlayan anlamındadır (H, Şahin, 2010: 4).

Girişimci düşüncenin dört ana bileşeni vardır. Bunlar (Başar, Tosunoğlu ve Demirci, 2001'den aktaran C, Armağan 2018: 3);

- Öncü Olma
- Risk Alma
- Yenilikçi ve Yaratıcı Olma
- Rekabetçi Düşünme

Girişimcilik konusunda literatürde yer alan bazı yazarlar tarafından girişimcinin farklı yönlerine yapılan vurgular Tablo 1'de özet olarak gösterilmektedir.

Tablo 1: Girişimci Tanımındaki Vurgular

Yazarlar	Girişimci Tanımındaki Vurgular
-Schumpeter	Yenilik Yapan
-Marshall, Say	Yönetici
-Menger, Kynnes, Mises	Karar Verici
-Cole, Cantillon, Say	İş Organize Eden
-Smith	Kapitalist
-Kirzner, Kirchoff Leibenstein	Piyasada Fırsat Yaratıcı
-Knight, Cantillon	Belirsizlikten Fırsat Yaratıcı
-Mil, Knight, Cantillon	Risk Alan

Kaynak: Seyfi Top, Girişimcilik Keşif Süreci, 1.Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi, 2006, 6.

Girişimciliği tanımlarken her yazar farklı aıllardan konuya yaklaşmıştır. Smith, girişimciliği kısaca kapitalist olarak tanımlarken, Mil, Knight, Cantillon risk alan kişi olarak tanımlamıştır.

2.2. GİRİŐİMÇİLİK KAVRAMI

Çok boyutlu bir kavram olan girişimcilik, dar tanımıyla kişilerin kendine ait olan sermayeleri ile riski üstlenerek iş kurmaları demektir (M, Gl ve K, Gl, 2018: 83). Daha geniş tanımı ile girişimcilik, işi planlayan, kaynakları değerlendirip öngörülerde bulunan, ürünlerin işlenmesini sağlayan, girdilerden elde edilen ıktıları karlılık yaratacak biçimde tüketicinin kullanımına sunabilme becerisine sahip olan kişi Şeklinde tanımlanmıştır (Silver, 1983: 7).

Schumpeter ise girişimciyi; yepyeni teknik olanaklar vasıtası ile yeni bir mal üretimini, eski olan malın yeni üretim yöntemini, yeni bir hammadde bulunup işlenmesini, sanayide yeniden düzenleme çalışmalarını yapan kişi olarak tanımlamaktadır (1950: 132). Girişimcilik çoğu zaman fırsatlar, yaratıcılık, kaynaklar ve seviyeyle bağlantılıdır (Herath S, Hickey P, Kozlovski E, 2018: 530). Girişimcilik ruhuna sahip olan, daha önce bulunmamış olan ürün ve girdiler için yeni pazarlarda bu yeni ürün ve hizmetleri stratejik olarak geliştiren ve keşfeden kişidir (Ahlstrom, 2010).

2.3. GİRİŐİMÇİLİKLE İLGİLİ KAVRAMLAR

Girişimci kar ve zarara bizzat katılan ve buna ek olarak üretim faktörlerinin de mülkiyetini elinde bulunduran kişi iken yönetici; işletmede maaş karşılığı çalışan, zarara katılmayan kişidir. İş adamı ise işletmenin sahibi olarak tanımlanmaktadır (C, Armağan 2018: 4). İşletme sahibi ise, işletmenin öz kaynaklarını temin eden makul düzeyde kar elde etmeyi bekleyen kişidir. Stratejik dşunebilen, analiz yeteneği olan, misyon ve vizyon oluşturabilen girişimcilere ise entelektüel girişimci denilmektedir.

2.4. DÜNYA' DA GİRİŐİMÇİLİęİN GELİŞİMİ

Girişimcilik, 1700'l yıllarda ekonominin bilim dalı olarak kabulünden daha sonra ortaya çıkmıştır. Girişimci kavramı tarih boyunca gelişmiş ve günümüzdeki halini almıştır. Orta ağda, devletin verdiği üretim faktörlerini kullanan kişilere ve üretim projelerini yönetenlere girişimci denilmekteydi. Bu ağda hiçbir risk almayan kişiler girişimci statüsüne sahip olabiliyordu. 17. Yüzyılda ise mal üretmek için hkmetle herhangi bir

sözleşme yapip, kar ve zarar durumunu üstlenen kişiler girişimci sayılmışlardır. 19. Yüzyılda sanayinin ivme kazandığı yıllarda, kişisel sermayeleri ile iş kuranlar ve ticaret yapan kişiler girişimci kabul edilmekteydi. Girişimci sayılarının hızla artması rekabeti gündeme getirmiştir ve uzmanlaşma kavramı doğmuştur. 1929 ekonomik buhranıla birlikte klasik iktisadın savunduğu her arz kendi talebini yaratır görüşü sorgulanmaya başlanmıştır. Çünkü talep yetersizliğinden dolayı arz edilen mallar alıcı bulamamaktaydı. Böylece girişimci emek unsurundan bağımsız bir üretim faktörü olarak kabul edilmiştir. 20. Yüzyılda aşğıdaki birkaç gelişme girişimciliğin gelişmesine olanak sağlamıştır.

- 1988'de İngiltere hükümetinin yayınladığı “Rekabetçi Geleceğimiz: Bilgiye Dayalı Ekonominin İnşası” adlı eserde girişimciliği geliştirecek önlemlere vurgu yapılmıştır.

- 1995'te Finlandiya'da “On Yıllık Girişimcilik Programı” adında bir program Finlandiya Sanayi ve Ticaret bakanlığı öncülüğünde başlatılmıştır.

- Fransa'da daha çok mühendislik öğrencilerine yönelik girişimciliğin geliştirilmesi amacıyla yüksek teknolojiye dayalı işletmelerin kurulması için ulusal rekabet oluşturulmuştur. Girişimcilik akademisi vakfı kurulmuştur (G, Birinkulu 2018: 8).

21. yüzyıl tüm dünya genelinde kalkınmanın ve refahın arttırdı dönemdir. Bu dönemde de girişimcilik tüm hızıyla gelişmeye devam etmektedir.

2.5. TÜRKİYE' DE GİRİŞİMCİLİĞİN GELİŞİMİ

Türkiye'de girişimciliğin temelleri Osmanlı dönemine dayanır. Selçuklu döneminde ortaya çıkan ve Osmanlı döneminde de gelişmeye devam eden Ahi teşkilatı² sayesinde üretim sistematik hale gelmiştir. Teşkilatta üretim el emeğine dayanmaktaydı. Osmanlı devletinde planlı bir girişim anlayışı mevcuttu. Ancak Osmanlı Devleti'nin çöküş zamanlarında üretim konusunda Amerika ve Avrupa'ya ayak uydurulamamıştır. Kapitülasyonlar karşısında üretimin etkinliği giderek zayıf düşmüştür. Bazı keşifler sonucunda ipek yolu önemini kaybetmiştir ve böylece ticarete zayıflamalar başlamıştır. Cumhuriyetin ilanından şimdiki tarihlere kadar olan zamanda ise girişimciliğin gelişiminde beş dönemden söz edebiliriz.

---

² Ahi Evren tarafından kuruldu. Ahi kelimesi kardeş anlamına gelir. Anadolu'ya düzensiz gelen Türklere beceri kazandırmak amacıyla kurulan loncadır.

2.5.1. 1923 - 1929 Yılları Arasında Özel Girişimciliğe Teşvik

Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunu kapsayan bu dönemdeki işletmecilik faaliyetlerinde hala Osmanlı kültürünün etkileri görülmekteydi. 1923 yılı milli ekonominin ilk adımlarının atıldığı yıldır. 1923 yılında yapılan İzmir İktisat Kongresinde milli girişimcileri özendirici teşviklerin verilmesi üzerine ilkeler benimsenmiştir. Yabancı girişimcilerin etkinliklerine son vermek adına 1924' te İş Bankası kurulmuş ve 1927 yılında ise Teşvik-i Sanayi Kanunu çıkartılmıştır. Ardından Sanayi ve Maadin Bankası kurulmuştur. Böylece özel girişimciliği öne çıkaran yapılar oluşmuştur (F, Arslan 2015: 7).

2.5.2 1930-1946 Devletçilik ve Yansımaları Dönemi:

Bu yıllar arasında uygulanan politika anlayışı 'korumacılık ve devletçilik' adıyla öne çıkmıştır. 1930'lu yıllarda yaşanan buhran döneminde Türkiye'de birinci ikinci ve üçüncü kalkınma planları hazırlanmıştır. İkinci dünya savaşı ve ekonomik buhran girişimciliğin önünde engeller oluşturmuştur. 1933-1939 döneminde devletçi politikaları desteklemek amacıyla devlet bankaları faaliyete geçirilmiştir (T.C. Ziraat Bankası, Etibank Sümerbank, Türkiye Halk Bankası ve Türk Ticaret Bankası). İkinci dünya savaşı fiilen başlamamışta olsa askerlerin cephede olmasından dolayı 1940-1945 yılları arasında ekonomik bir kesinti yaşanmıştır. Nüfusun büyük çoğunluğu silah altında olduğu için girişim faaliyetlerinde aksamalar görülmüştür (M, Göküş vd. 2013: 91).

2.5.3. 1946 - 1960 Yılları Arasında Liberal Ekonomiye Geçiş

1950-1960 yılları arasında çok partili hayata geçişin yanı sıra serbest piyasa sistemine de geçilmiştir. 16 yıllık içe dönük yapılan ekonomik faaliyetleri serbestleştirilmeye başlanmıştır. İthalat serbest bırakılmıştır. Türkiye'de kadının ciddi anlamda tarım dışı işgücüne katılması kırdan kente göç olgusunun arttığı 1950'lerden sonra yaşanmıştır. Bu dönemde özel sektörü geliştirmek için uğraşılmıştır. Sınai Kalkınma Bankası kurulmuştur böylece özel girişimin sanayideki payı yüzde 70'lere kadar yükseltilmiştir (M, Göküş vd. 2013: 91) (K, Boratav 2003: 59).

2.5.4. 1960 - 1980 Yılları Arasında Planlı Ekonomi Denemesi

1960 yılında planlı ekonomiye geçilerek ekonomi genişleme yoluna girmiştir. İthal ikameciliğin benimsendiği bu dönemlerde Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) da

kurulmuştur. DPT'nin amacı planlı ekonominin öncülüğünü yapmaktır. Bu dönemde iki tane daha kalkınma planı hazırlanmıştır. Bu dönemde özel sektöre ağırlık verildiği için ve bu yönde politikaların benimsendiği için girişimci sayısını artmıştır. 1960-1970'li yıllar arasında üç askeri darbe, Türkiye'nin Kıbrıs çıkartması, ideolojik kavgalar ve petrol şokları vb. sebeplerle iş dünyası gelişme fırsatı bulamamıştır. 1979 yılının sonuna kadar devam eden ekonomik bunalım yaşanmıştır (E, Demir vd. 2017: 309) (A, Özyılmaz 2016: 21).

2.5.5. 1980'den Günümüze Kadar Dışa Açık Liberal Ekonomi

1980'li yıllar Türkiye için dönüm noktasıdır. İthal ikameci sanayileşme politikaları terk edilerek, ekonominin dışa açılmasına yönelik politikalar benimsenmiştir. Dış dünyaya açılarak girişimci sayısının arttığı görülmektedir. 1980'li yıllar kadının ve kadın girişimcinin arttığı yıllardır. Ekonomik büyümeye fazlaca katkısı olacağı düşünülen kadına girişim konusunda ön verilmiştir. Piyasaya güçlü girişimcilerin çıkmasıyla 1994 ekonomik krizi atlatılabildiği görülmüştür. 1986 yılı Kamu İktisadi Teşebbüslerinin (KİT) özelleştirme sürecinin ilk başlangıcıdır. 1990'lı yıllarda, Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD), Karadeniz Genç İşadamları Derneği (KAGİD), Denizli Genç İşadamları Derneği (DEĞİAD), Ege Sanayici ve İşadamları Derneği, Gebze Sanayici ve İşadamları Derneği (GESİAD) gibi örgütlenmeler sayesinde girişimcilik olgusu gelişmiştir. 1998 yılında Asya'da başlayıp Rusya'da devam edip yayılan ekonomik durgunluk ve kriz döneminde yaşanan sorunlar başarılı bir girişim ile fırsata çevrilmiş ve krizlerden güçlenilerek çıkmıştır (E, Demir vd. 2017: 309) (K, Boratav 2003: 146).

2.6. GİRİŞİMCİLİĞİN ÖNEMİ VE PROBLEMLERİ

Kapitalizmin başlangıcından itibaren etkin olan girişimcilik, 1980 yılından itibaren ciddi bir popülerlik kazanmış ve birçok devlet girişimci sayılarını arttırmak için çalışmışlardır. En başarılı girişim örneğini sergileyen ABD, diğer ülkelere model olmuştur. Girişimcilik, büyüme ve kalkınmada bunun beraberinde bireysel refahın artışında önemli bir olgudur. Yepyeni endüstrilerin doğmasına, teknoloji sektöründe verimliliğin artmasına, ekonomik büyümeye ve gelişmeye yardımcı olur. Toplumların kalkınabilmesi böylece gelişmiş ülkeler seviyesine gelebilmesi için kilit nokta girişimcilik ruhudur (A, Özyılmaz 2016: 23).

Küreselleşmenin ve rekabetin hızla arttığı ekonomik ortamda birçok ülke sorunları ile boğuşmaktadır. Bu sorunların başında istihdam sorunu gelmektedir. Girişimciliğin artması ile kurulan yeni şirketler ve iş imkanları istihdam sorununa çözüm olacaktır.

2.7. GİRİŞİMCİLİK TÜRLERİ

2.7.1. Orijinal Girişimcilik

İlk kez sıfırdan başlayarak oluşturulan girişimlerdir. Kabiliyet, algı, sezgi, hüner gibi yetenekler ile oluşan girişim türüdür. Kişiler faaliyetlerini sürdürebilmek için en iyi durumu kendileri keşfeder ve uygulamaya geçerler.

2.7.2. İç Girişimcilik

Yeteneklerini ispatlamış kişilerin başka kişiler ile iletişim haline geçip bu kişilerle birlikte filizlenip, tanınıp keşfedilmeyi amaçlayan girişimcilik türüne iç girişimcilik denir. Girişimci adaylarının kendilerini keşfetmelerinin yanı sıra içinde bulunduğu işletmeninde bu kişileri fark etme durumudur. İç girişimcilikten, düşünce ve fikirleri serbestçe ifade edilecek bir format olarak da bahsedilebilir. İç girişimcilikte amaç faaliyet icra edilirken özgüven kazandırılıp bir girişimci gibi olmaları için motive etmektir. Tüm bunlar işletme içerisinde yeni bir girişim yaratma olanağı sağlamaktadır.

2.7.3. Stratejik Girişimcilik

Stratejik girişimcilik, fırsat bulma davranışının perspektifinin gelişmesi ve zenginlik yaratmak için oluşturulan eylemlerdir (D, Özer 2014: 62). 2000 yılından sonra stratejik girişimciliğe ilgi yoğunlaşmıştır ve hakkında birçok çalışma yapılmıştır.

Bu girişimcilik türünü “kazanç (servet) elde etmek için stratejik bir bakış açısı ile girişim faaliyetlerde bulunmak” diye tanımlayan Hitt vd. (2001: 408), dışsal ağlar, örgütsel öğrenme, kaynaklar ve uluslararasılaşma konularına da odaklanmıştır.

Stratejik girişimciliği Kyrgidou ve Hughes (2010) “değer yaratma potansiyeli en yüksek fırsatları belirlemek için firma çabalarını girişimci bileşenler ile kolaylaştırma, kendi kaynak tabanına dayalı, ölçülebilir stratejik eylemler yoluyla bu fırsatları kullanma süreci” olarak tanımlamıştır. Şekil 1’de stratejik girişimciliğin bileşenleri açıklanmıştır.

Şekil 1: Stratejik Girişimciliğin Bileşenleri

Kaynak: Dunford, C. "Evidence of Microfinance's Contribution to Achieving the Millenium Development Goalsl" ,**Global Microcredit Summit dergisi**, November 12-16 Halifax, s. 3, 2006.

Şekil 1' e göre stratejik girişimcilik, büyüme, vizyon, esneklik, risk alma, fırsat tanımlama, inovasyon (yenilik) bileşenlerinden oluşmaktadır.

2.7.4. Sosyal Girişimcilik

Bu girişimcilik türünün gelişmesi yönündeki arzular her geçen gün artmaktadır. Çevreden gelen isteklerin bazıları ise şunlardır: artan ekonomik eşitsizlik, kamu hizmeti sunulurken devletin yetersiz kalıyor olması, sivil toplum kuruluşlarının artan rolü, kaynak bulma yarışında devletin geri çekilmesi (C, Armağan 2018: 18). Sosyal girişim arzı dünya çapında artmaktadır. Sosyal girişimcilikte meydana gelen bir zararda toplum etkilenmektedir. Oysa ticari girişimcilikte zarar edildiğinde kendisi ya da ailesi etkilenmektedir. Bu yüzden sosyal girişimcilik finansal getiriye ikincil amaç haline getirmelidir. Bu tür uluslararası düzeyde faaliyet gösteren kurum ve kuruluşların da üzerinde durduğu bir alan olmuştur.

2.8. KADIN GİRİŞİMCİLİK

1980'li yıllardan itibaren hızla gelişim gösteren girişimcilik kavramı, erkekler kadar kadınları da ilgilendiren bir konu olup, ülkelerin gelişmişlik düzeyini gösteren bir olgu olmuştur (M, Gül ve K, Gül, 2018: 83). Kadın girişimciliği; kadınların kendi paralarını kendi

kazanmaları sonucunda bağımsızlıklarını da kazanmaları ve ülke ekonomisine katkıda bulunmaları bakımından önemli bir husustur.

Kadın girişimciliğini maddeler şeklinde tanımlayacak olursak (Kumkale, 2015);

- Evin dışında bir yerde, kendi adına ve hesabına işyeri sahibi olan
- Üretilen ya da pazarlanan mal ve hizmetin temini için özel sektör ya da kamu ile bizzat ilişki kuran
- Mal ya da hizmetin üretimini ve pazarlamasını üstlenen kişi
- İş sahibi sıfatı ile, başka kişilere de istihdam imkanı yaratan
- İşletme de söz sahibi olan, kazancını yatırıma dönüştüren ya da gerekli harcamaları yapan ve işletmenin olası risklerini üstlenen kişi

Hayallerini gerçekleştirme arzusu, bağımsız olma isteği, bir işte başarılı olup olamayacağı merakı, kendi parsını kazanıp yönetme isteği kadın girişimcileri iş kurmaya iten sebepler arasındadır (Bedük, 2005: 112). Dorothy P. Moore'un 1987 de yaptığı bir çalışma ile, kadın girişimcileri geleneksel ve modern olarak iki gruba ayırmaktadır:

Tablo 2: Modern ve Geleneksel Kadın Girişimciler

	Geleneksel Kadın Girişimciler	Modern Kadın Girişimciler
Yaş	35-55	25-35
Yönelimleri	Ev ve aile	Kariyer
Çalışma Amaçları	Ek gelir elde etme	Planlarını ve ideallerini gerçekleştirme
Girdikleri Sektör	Hizmet, perakende ve ticaret	Erkeklerin egemen olduğu işler ve yeni atılımlar
Finansman	Kişisel kaynaklar	Dış kaynaklar
Kredi	Ayırım	Eşit kredi olanakları
İşletme Tipi	Tek sahiplik ve düşük gelir	Ortaklık şeklinde büyüme ve yüksek gelir
Rol Modelleri	Engelleyici	Daha az engelleyici

Kaynak: (Necla Arat, Türkiye'de Kadın Girişimcilik, Ankara, 1993, s.176' den aktaran Özyılmaz, 2016: 30).

Tablo 2' de verilen bilgiler incelendiğinde Türkiye'de daha çok kırsal kesimlerde geleneksel kadın girişimci tipinin hâkim olduğu görülmektedir. Geleneksel kadın girişimci türü; yaşları çoğu zaman 35-45 arasında, medeni hali evli olan, ülke ortalamasının

üstünde eğitim düzeyine sahip olan, ilk kez işe başlama sermayesi kişisel tasarrufları ve sahip olduğu varlıklardan oluşan kadınlar olarak belirtilmiştir. Modern kadın girişimci türüne bakacak olursak; işletme yönetimi konularında ve teknik konularda gerekli eğitime sahip olan, erkeklerin fazla olduğu ortamlarda çalışan kadınlar olarak sıralanmıştır.

Türkiye’de 1990’lı yıllardan itibaren düşük olan kadın istihdamını arttırmak için devlet, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları yeterince çabalamalarına rağmen kadının işgücüne katılımı giderek düşmektedir (F, Özmen 2012: 109). Yoksulluğu önleyen bir politika aracı olan mikrokredi uygulaması kadın istihdamının artması için bir çözüm önerisidir. Mikrokredinin kadın istihdamına etkisi ileriki başlıklarda değerlendirilecektir.

Türkiye’de kadının sosyal ve çalışma hayatındaki gelişimini gösteren kronolojik veriler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir (A, Kuyaksil 2009: 339) (E, Şahin 2006: 56) (B, Konan 2011: 167).

Tablo 3: 1847- 2003 Yılları Arasında Türkiye’de Kadının Sosyal ve Çalışma Hayatındaki Gelişimini Gösteren Kronolojik Veriler

TARİH	OLAY
1847	Kız ve erkek çocuklara eşit miras hakkı tanıyan İrade-i Seniye yayımlandı.
1858	Arazi Kanunnamesinde mirasın kız ve erkekler arasında eşit olarak paylaşılacağı hükmü yer aldı. Böylece kadınlar ilk kez miras yoluyla mülkiyet hakkını kazandı.
1858	Kız Rüştüleri açıldı.
1869	Kadınlar için ilk sürekli yayın olarak nitelenen (haftalık) Terakki Muhadderat dergisi yayımlandı.
1869	Kızların eğitimine ilk kez yasal zorunluluk getiren Maarif-i Umumiye Nizamnamesi yayımlandı.
1870	Kız öğretmen okulu Dar-ül Muallimat açıldı.
1871	Mecelle’nin (Osmanlı Medeni Kanunu) uygulanması için çıkarılan Hukuk-ı Aile Kararnamesi ile; evlilik sözleşmesinin resmi memur önünde yapılması, evlenme yaşının erkeklerde 18, kadınlarda 17 olması, zorla evlendirmelerin geçersiz sayılması düzenlendi.
1876	Kanun-i Esasi (İlk Anayasa) kabul edilerek temel haklar düzenlendi. Kız ve erkekler için ilköğretim zorunlu hale getirildi.
1897	Kadınlar ücretli işçi olarak çalışmaya başladı.
1913	Kadınlar ilk kez devlet memuru olarak çalışmaya başladı.

1914*	Kadınlar tüccarlık ve esnaflığa başladı.
1914	İnas Darülfünunu adı altında kızlar için bir yükseköğretim kurumu açıldı.
29 Ekim 1923	Cumhuriyet ilan edildi. Cumhuriyetin ilanıyla birlikte kadınların kamusal alana girmesini sağlayan yasal ve yapısal reformlar hızlandı.
3 Mart 1924	Tevhid-i Tedrisat Kanunu (Öğrenim Birliği) çıkarıldı. Böylece eğitim laikleştirilerek tüm eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlandı. Kız ve erkekler eşit haklarla eğitim görmeye başladı.
17 Şubat 1926	Türk Medeni Kanunu'nu kabul edildi
1930	Belediye yasası çıkarıldı. Yasa ile kadınlara belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı tanındı.
10 Haziran 1933	Kız çocuklarına mesleki eğitim vermek amacıyla Kız Teknik Öğretim Müdürlüğü kuruldu.
5 Aralık 1934	Anayasa değişikliği ile kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanındı.
8 Haziran 1936	İş Kanunu yürürlüğe girdi. Kadınların çalışma hayatına düzenleme getirildi.
1937	Kadınların yeraltında ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılması 1935 tarihli 45 sayılı ILO sözleşmesi ile yasaklandı.
1985	Türkiye, Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesini (CEDAW) imzaladı ve sözleşme ertesi yıl yürürlüğe girdi
1987	Kadınlar konusuna odaklanmış ilk resmi kurum olan Devlet Planlama Teşkilatı Kadına Yönelik Politikalar Danışma Kurulu kuruldu.
29 Kasım 1990	Kadının çalışmasını kocanın iznine bağlayan Medeni Kanun'un 159. maddesi Anayasa Mahkemesince iptal edildi.
14 Nisan 1990	Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, ilk kadın kütüphanesi ve bilgi merkezini açtı.
1993*	Halk Bankası'nca kadınları girişimciliğe özendirmek amacıyla kadınlara özel, düşük faizli kredi uygulaması başlatıldı.
1994	Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü bünyesinde, şiddete uğrayan kadınlara hukuki ve psikolojik danışmanlık, girişimcilik ve el emeğinin değerlendirilmesi konularında hizmet vermek amacıyla Bilgi Başvuru Bankası (3B) kuruldu.
5 Nisan 1994	Dünya Bankası ile kadın konulu projeler yürütülmeye başlandı. Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nde bir Dokümantasyon Merkezi kuruldu.
Kasım 1995	Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı tarafından bölgedeki kadınların durumunun iyileştirilmesi ve kalkınma sürecine entegre edilmesi amacıyla planlanan Çok Amaçlı Toplum Merkezlerinin (ÇATOM) ilki Urfa'da açıldı.
1996	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı bünyesinde "Kırsal Kalkınmada Kadın Daire Başkanlığı kuruldu.

1998	Türkiye Barolar Birliği Kadın Hakları Komisyonları Ağı (TÜBAKKOM) kuruldu.
1 Ocak 2002	Yeni Türk Medeni Kanununun yürürlüğe girdi.
11 Haziran 2003	Kadın girişimcileri desteklemek amacıyla TGMP bir anlaşma imzalayarak resmi olarak göreve başlamıştır.
2009	Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde "Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun Kurulmasına İlişkin 5840 Sayılı Kanun" 24.03.2009 tarihli Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe girdi.
2002	Toplum Gönüllüleri Vakfı Uygulamaları (TGV)
2003	Türkiye Grameen Mikrofinans Programı uygulamaları (TGMP)

Kaynak: (A, Kuyaksil 2009: 339) (E, Şahin 2006: 56) (B, Konan 2011: 167).Tarafımdan oluşturulmuştur.

Tablo 3' te 1847- 2003 yılları arasında Türkiye'de kadının sosyal ve çalışma hayatındaki gelişimini gösteren kronolojik veriler sıralanmıştır. Türkiye'de kadının sosyal ve çalışma hayatındaki yerini özümsemek için tarihteki olgulara bakmak gerekmektedir. Öncelikle 1847' de kız ve erkek çocuklara eşit miras hakkı tanıyan İrade-i Seniye yayımlanmıştır. Daha sonra kız çocuklarının eğitime önem verilmiştir. Böylece kadını sosyal hayata beraberinde ekonomiye dahil etmek amaçlanmıştır. Zamanla kadınların da çalışabilmesi için olanaklar geliştirilmiştir. Tabloda gösterildiği gibi 2002 ve 2003 yıllarında günümüz mikro kredinin uygulama alanları genişletilmiştir.

2.9. KADINI GİRİŞİMCİLİĞE İTEN SEBEPLER

Kişileri girişimci olmaya iten çevresel etkenler ve kişisel sebepler mevcuttur. Bu etkenler bazen tetikleyici yönde ve pozitif yansımalar şeklinde olabildiği gibi olumsuz ve kısıtlayıcı yönde olmaları da kaçınılmazdır.

2.9.1. Aile ve Sosyal Çevre

Günümüzde bazı bölgelerde kadınların çalışması hoş karşılanmamaktadır. Daha eski tarihlerde fazlaca yaygın olan bu görüş, kadınları bir işe girişmeleri ve ekonomik hayata atılmaları açısından epeyce kısıtlanmıştır. Kadının mesaili bir işte çalışılmasına da pek sıcak bakılmıyordu. Bu yüzden kendi işini kurmaya cesaretlendirilen kadınlar, kadın girişimci statüsüne sahip olmaktadır. Daha çok ailesinden, akrabalarından ve arkadaş çevrelerinden destek alan kadınlar başarılı girişimci olmaktadır (F, Arslan 2015: 31).

2.9.2. Ekonomik Etkiler

İş bulma kaygısının mevcut olması ve ekonomik durumun yeterli düzeyde olmaması kadınları girişimci olmaya teşvik etmektedir.

2.9.3. Bağımsızlık İsteği

Bir kadını girişimci olmaya iten en önemli sebeplerden biri de bağımsız birey olmak ve kendi parasını kazanabilmektir. Kendi kararlarını kendileri alabilme isteği, konforlu bir yaşam isteği ve paralarını yöneterek kendi işinin patronu olma arzusu girişimci olma yolunda önemli bir teşviktir.

2.10. KADIN GİRİŞİMCİLERİN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR

Kadın girişimciler gerek iş kurma aşamasında, gerekse kurdukları işi devam ettirme aşamasında birçok sorun ile karşı karşıya gelmektedirler. Bu sorunların eğitim yetersizliğinden, bürokratik işlemlerden, mal temini vb. durumlardan kaynaklandığı gibi kalıplaşmış sosyal ve kültürel rollerden de kaynaklanabilmektedir (M, Gül ve K, Gül, 2018: 83). Ayrıca kadınlar güvenilirlik kazanma açısından erkeklerden daha fazla çaba sarf etmek zorunda kalmışlardır. Kadın girişimciler iş hayatı ile ev hayatı arasında rol çatışması yaşamaktadırlar ve böylece adaptasyon sorunu da oluşmaktadır.

Çelebi yaptığı bir araştırmada, Türkiye'deki kadın girişimcilerin karşılaştığı bazı problemleri üç temel ayırmda incelemektedir. Bunlar (1997: 39-40);

İş Kurma Aşamasındaki Sorunlar:

- Sermaye temini
- İşyeri arama, kiralama
- Acemilik ve işi organize edememe
- Mal temini sorunları
- Resmi kuruluşlarla aradaki ilişkiler
- Donanım, araç-gereç temini
- Toplumun iş kadınına alışkın olmaması

İşyeri Kurulduktan Sonraki Sorunlar:

- Acemilik, tecrübesizlik, müşteriyle ilişkiyi bilmeme, işi yürütmeye bilgisizlik
- Ödemeler, senetler
- Para sorunları
- Müşterinin azlığı, parasızlık durumu
- Piyasadaki istikrarsızlıklar
- Yalnızlık, kadın olma, kendini kabul ettirme çabaları
- Personel temini

Mevcut Sorunlar:

- Müşteri azlığı
- Ucuz hammadde- mal temini
- Kaliteli hammadde- mal temini
- Resmi kuruluşlar
- Kalifiye eleman bulamama
- Ülkedeki enflasyon

2.10.1. Sermaye ve Mal Temini

Girişimci vasfına sahip kadınlar sermayelerini daha çok yakın çevrelerinden veya birikimlerinden temin ederken erkekler daha çok banka kredilerinden kolaylıkla yararlanabilmektedir. Devlet destekli kredilerde bankalar rasyonel davranarak kadınlara kredi verirken biraz önyargıyı davranmaktadırlar. Bu durum kadın girişimcilerin önüne engel olmaktadır.

2.10.2. Bürokratik İşlemler

Erkeklerle göre çok daha düşük sosyal pozisyonda olan kadınların bir ortama girişi veya bir örgütün üyesi olma gibi bağlantıları daha kısıtlıdır. Eğitim seviyesi de düşük olan kadınların bürokratik işleri halledebilme yeteneği zayıftır (F, Arslan 2015: 33).

2.10.3. Eğitim Yetersizliği

Gelir düzeyi çok düşük aileler öncelikle erkek çocuklarını okutmaktadır ve böylece kız çocukları eğitimden mahrum bırakılmaktadır. Gelişmekte olan çoğu ülkenin başlıca

sorunlarından biriside eğitim yetersizliğidir. Günümüzde eğitim konusunda ilerlemeler sağlanmış olsa da kadınlar erkeklere göre dezavantajlı konumdadır. Bu da kadınların girişimci olma konusundaki engellerinden biridir. Tuik verilerine göre işsizlik oranlarına kadın ve erkek açısından bakabiliriz.

Tablo 4: Türkiye’ de Kadın ve Erkeklerin Okur-Yazar, Eğitim, İstihdam ve İşsizlik Oranları

Eğitim durumu	İstihdam Oranı			İşsizlik Oranı		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Toplam	48,4	67,0	30,1	10,2	8,7	13,2
Okur-yazar olmayanlar	19,0	28,7	17,0	4,3	8,7	2,7
Lise altı eğitilmişler	45,3	64,1	26,0	9,2	8,7	10,3
Lise	49,9	66,9	29,2	12,7	10,1	19,2
Mesleki ve teknik lise	59,4	76,1	33,1	10,4	7,4	19,7
Yükseköğretim	69,1	78,3	58,3	12,0	8,7	16,8

Kaynak: TÜİK Haber Bülteni, İşgücü İstatistikleri, Haziran 2018 Sayı: 27696 Erişim

Tarihi:14.03.2019

TÜİK’ e göre yükseköğretim mezunu kadınların daha fazla gelir elde ettiği gözlenmiştir. TÜİK’ e göre Türkiye de eğitim seviyesi yüksek kadınların işgücüne katılma oranı daha yüksektir. Türkiye de kadın istihdam oranınının erkeklerin istihdam oranınının yarısından daha az olduğu görmekteyiz. Türkiye genelinde 15 yaş ve üstü işsiz sayısı 2018 yılı Haziran döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre 64 bin kişi artarak 3 milyon 315 bin kişiye ulaşmıştır. İşsizlik oranı ise aynı kalarak %10,2 seviyesinde gerçekleşmiştir. İstihdam edilenlerin sayısı 2018 yılı Haziran döneminde, geçen yılın aynı dönemine göre 611 bin kişi artarak 29 milyon 314 bin kişi, istihdam oranı 0,4 puanlık artış ile %48,4 olmuştur. İşgücü 2018 yılı Haziran döneminde önceki yılın aynı dönemine göre 675 bin kişi artarak 32 milyon 629 bin kişi, işgücüne katılma oranı ise 0,4 puan artış ile %53,8 olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemler için yapılan kıyaslamalara göre; erkeklerde işgücüne katılma oranı 0,4 puanlık artışla %73,4 iken kadınlarda 0,5 puanlık artışla %34,6 olarak gerçekleşmiştir. (TÜİK Haber Bülteni, İşgücü İstatistikleri, Haziran 2018 Erişim tarihi: 21.12.2018).

2.10.4. Cam Tavan Engeli

Erkeklerin gücü ellerinde tutma isteği, kişilik ve kararlılık bakımından kadını yetersiz görme gibi tutumları neticesinde kadının görünmez sebeplerden dolayı yükselememe durumuna cam tavan engeli denir.

Dhillon (1993:122), kadın girişimcilerin problemlerle başa çıkma mekanizmalarıyla ve stres düzeyleri ile ilgili bir araştırma yapmıştır. Çalışmasını girişimcilerin büyük çoğunluğunda bulunan A Tipi kişilikle bağlantılı olarak yapmıştır. Delhi elde ettiği bulgular neticesinde, kadın ve erkek girişimciler arasında ciddi farklar görmemesine rağmen A Tipi kişilik çevresindeki kadın ve erkekler arasında büyük farklar gözlemlenmiştir. A Tipi kişilik özelliğini kadın girişimcilerin daha çok taşıdıkları ve daha sabırsız oldukları gözlemlenmiştir. Kadın girişimcilerin daha fazla stres altında hissettikleri ve endişe duydukları böylece daha çok yoruldukları kanısına varılmıştır. Erkeğin egemen olduğu şartlarda kendini gösterme ve kanıtlama çabası kadın girişimcilerin karşılaştığı zorluklar arasındadır. Bu konudaki diğer bir karşılaştırma da, Hisrich ve Peters tarafından gerçekleştirilmiştir:

Tablo 5: Kadın Girişimci ve Erkek Girişimci Arasındaki Farklar

ÖZELLİKLER	KADIN GİRİŞİMCİLER	ERKEK GİRİŞİMCİLER
Motivasyon	-Bir amacı gerçekleştirmekten dolayı elde edilen başarı -Bir işi yalnız yapmaktan kaynaklanan bağımsızlık	-İşleri bitirme sonucu elde edilen başarı -Kişisel bağımsızlık -Kontrolü elde bulundurmaktan kaynaklanan iş tatmini
Hareket Noktası	-Alandaki fırsatı görme -İşten kaynaklanan hayal kırıklığı	-Mevcut işten duyulan tatminsizlik -Okulda ve mevcut işte yeni işle ilgilenmiş olma -İşten çıkarılma ya da işi bırakma -Bir şeyler elde etme isteği
Fon Kaynakları	-Kişisel borçlar -Kişisel varlık ve birikimler	-Kişisel varlık ve birikimler -Bankalar -Yatırımcılar -Arkadaş ve aileden alınan

		borçlar
Mesleki Geçmiş	-Alanda orta düzey yönetici olmak -Hizmet sektöründe iş geçmişİ -İş alanında deneyim	-Ücretli iş deneyimi -Tanınmış bir uzman veya o alanda büyük başarılar kazanmış biri olmak -Çeşitli iş alanlarında uzman olma
Kişisel Özellikler	-Esnek ve toleranslı olmak -Amaç odaklı olmak -Yaratıcı ve gerçekçi olmak -Orta düzeyde özgüven sahibi -Şevkli ve enerjik olmak -Sosyal ve ekonomik çevre ile uğraşabilme yeteneğine sahip olma	-İkna edici olmak -Amaç odaklı olmak - Yenilikçi ve idealist olmak -Yüksek düzeyde özgüven sahibi -Şevkli ve enerjik olmak -Kendi kendisinin patronu olma zorunluluğu
Özgeçmiş	-35-45 yaş arasında işletme kurma -İş sahibi bir babasının olması -Üniversite mezunu olmak -Ailenin ilk çocuğu olmak	-25-35 yaş arasında işletme kurma -İş sahibi bir babasının olması -Üniversite mezunu olmak -Ailenin ilk çocuğu olmak
Destek Grupları	-Eş ve aile -Profesyonel kadın gruplar -Yakın arkadaşlar	-Arkadaş, avukat, muhasebeciler -İş dünyasından arkadaşlar -Eş
Kurdukları İlk İş Türü	-Hizmet sektörü	-Üretim ya da inşaat

Kaynak: Hısrıç, R.D. ve Peters, M.P. (2002), Entrepreneurship, Fifth Edition, McGraw Hill.

Tablo 5' e göre erkeklerin destekçileri kadınlarınkine göre daha geniştir. Kadınların iş hayatına atılması erkekler kadar erken yaşlarda olmamaktadır. Erkekler için "evinin ekmeğini kazanacak kişi", kadınlar için ise "çocuklarının annesi, evinin kadını" olmalı anlayışı, sürekli değişen toplum yapısında bile aynı kalan düşüncelerdendir. Günümüzde kadın girişimci sayısının artırılması ve girişimcilerin korunması, desteklenmesi için pek çok yasalar ve uygulamalar bulunmaktadır.

2.11. KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ DESTEKLEYEN KURUM VE KURULUŞLAR

Bangladeşli ekonomi profesörü olan Muhammed Yunus' un 1976 yılında kurduğu Grameen Bank, yoksul halkı girişimci yapmak amacıyla kurulan önde gelen kuruluşlardandır. Yoksul kadınlara teminatsız kredi verilerek destek olunmuştur. Mikro kredi (mikro finans) uygulaması 1997 yılında 137 ülkenin de katılımı ile 'Mikro-kredi Zirvesi' adıyla Washington'da toplanmıştır. Ziraat Bankasının çiftçilere ve arıcılık faaliyetleri ile uğraşan düşük gelir gruplarına ve Halk Bankasının esnafalara yönelik verdikleri düşük faizli krediler girişimi destekler niteliktedir. KEDV ise Türkiye'nin ilk mikro finans kuruluşu niteliği taşımaktadır. Türkiye Grameen Mikro-Kredi Projesi ise Diyarbakır ilinde başlatılmış olan bir projedir (Turkcebilgi, 2017) (kedv.org.tr, 2018) (tgmp.net, 2018). Bunlara ek olarak bazı kurum ve kuruluşlar kadın girişimcilerin geliştirilmesi için teşvikler krediler ve eğitimler sağlamaktadırlar.

2.11.1. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM)

Toplumsal yaşamın bütün alanlarında kadınların durumunu güçlendirmek, kadın erkek eşitsizliğini önlemek ve kadına yönelik tüm ayrımcılıkların ortadan kaldırılması için strateji geliştirmek ve politikalar üretmek için kurulan bir kurumdur. Kurumun vizyonu, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için üretilen politikalarda başarılı ve etkin olmaktır. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) tarafından kadınlara yönelik yürütülmekte olan ve tamamlanan projeler mevcuttur (KSGM, 2018).

•*Genç Fikirler Güçlü Kadınlar Projesi*: Tamamlanmış bir projedir. Intel Teknoloji Hizmetleri Limited Şirketi ve Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER) işbirliğiyle imzalanmış bir projedir. Türkiye'de 18-30 yaş arası gençlerin teknoloji kullanarak kadınların sorunlarına çözüm bulması amaçlanmıştır. Proje Kütahya, Erzurum, Gaziantep, Sakarya, Trabzon ve Adana illerini kapsamaktadır. 19 Ocak 2016' da proje kapanmıştır (Kadininstatusu, 2018).

•*Filli Kadın Ustalar Projesi*: Kadınlara farklı farklı sektörlerde mesleki beceri kazandırmak ve neticesinde istihdamı arttırmak amacıyla İŞKUR, Betek Boya, Kimya San. A.Ş ve Bakanlık işbirliği ile imzalanmış bir projedir. 2016-2017 yıllarını kapsamış olan bir projedir (Kadininstatusu, 2018).

•*Annemin İşi Benim Geleceğim Projesi*: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) ile Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Borusan Holding A.Ş. arasında

imzalanan bu projenin amacı Organize Sanayi Bölgelerinde (OSB) kreşlerin kurulmasıdır. 2019 yılının sonuna kadar toplamda 10 tane OSB' de kreşlerin açılması hedeflenmektedir (Kadininstatusu, 2018).

•*Türkiye'nin Mühendis Kızları Projesi*: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve Limak Holding işbirliğinde, 2016-2020 yılları arasında kız öğrenciler üzerine çalışılan bir projedir. 2020 de tamamlanması hedeflenen proje de, mühendis olmak isteyen kız öğrencilerin desteklenmesi amaçlanmıştır. Cinsiyet eşitliği uygulamalarının artırılması ve özel sektör öncülüğünde model uygulamalarının geliştirilmesini sağlamak için çalışmalar hala gerçekleştirmektedir (Kadininstatusu, 2018).

2.11.2. Devlet Planlama Teşkilatı

Devlet Planlama Teşkilatı, ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasını hızlandırmak amacıyla kurulmuştur. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planından itibaren kadınların ekonomik hayata katılması yönünde çalışmalar yapmışlardır (F, Arslan 2015: 42).

2.11.3. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)

2004 yılından bu yana Avrupa Kadın Girişimciliğini Destekleme Ağında Türkiye'yi temsil etmekte olan KOSGEB'in amacı girişimcilerin rekabet güçlerini geliştirerek ekonomik ve sosyal kalkınmadaki paylarını arttırmaktır. KOSGEB kadınlara yönelik bir kuruluş olmanın yanı sıra, kadın girişimcilere eğitimler de vermektedir. Kadın girişimcileri destek olmak amacıyla kadın girişimcilere erkeklere oranla daha yüksek hibe oranlarına sahip kredi imkanları sunmaktadır. Bu oranlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir (www.kosgeb.gov.tr).

Tablo 6: Aralık 2018 Girişimci Desteği Rakamları (www.kosgeb.gov.tr):

DESTEK UNSURU	ÜST LİMİTİ (TL)	DESTEK ORANI (%) (1.ve 2. Bölge)	DESTEK ORANI (%) (3., 4., 5. ve 6. Bölge)
İşletme Kuruluş Desteği	2.000	60	70
Kuruluş Dönemi	18.000		
Makine, Teçhizat, Ofis Donanım ve Yazılım Desteği (Geri Ödemesiz)		Kadın Girişimci, Gazi, Birinci derecede şehit yakını veya Engelli Girişimciye %80 uygulanır.	Kadın Girişimci, Gazi, Birinci derecede şehit yakını veya Engelli Girişimciye %90 uygulanır.
İşletme Giderleri Desteği	30.000		
Geri Ödemesiz Destekler Toplamı	50.000		
Sabit Yatırım Desteği (Geri Ödemeli)	100.000		

<https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/baglanti/ugeliste/0/uygulamali-girisimcilik-egitimi-duyurulari>

Tarafımdan oluşturulmuştur. Erişim Tarihi: 03.03.2019

Tablo 6' ya göre Destek oranlarının 1. ve 2. Bölgede %60, 3., 4., 5. ve 6. Bölgelerde ise %70 olduğu görülmektedir. KOSGEB Kadın Girişimci, Gazi, Birinci derecede şehit yakını veya Engelli olana ayrımcılık göstermektedir.

2.11.4. Kadın Merkezi (KAMER)

1997 yılında, cinsiyetçi değerlerin biçimlendirdiği kültür ve geleneklerin kadın ve çocuklara zarar veren uygulamalarını tespit etmek, alternatiflerini geliştirmek ve uygulanabilir olmalarını sağlamak amacıyla, Diyarbakır ve yakın çevresine hizmet vermek üzere Kadın Merkezi (KAMER) kurulmuştur. KAMER' in ilkelerinden bir kaçışunlardır (Kamer.org, 2018);

- İnsan haklarından ve “kadının insan haklarından” yana taraf olmak
- Tüm ayrımcılık olaylarını reddetmek
- Siyasi yapılanmalardan, sivil toplum örgütlerinden, kurum ve kuruluşlardan bağımsız olmak

- Şiddeti kesinlikle reddetmek
- Yapısal hiyerarşiyi reddetmek

KAMER' in hedefleri arasında (Kamer.org, 2018);

•Vakfın ekonomik sürdürülebilirliğine de katkısı olması için kadın girişimcileri güçlendirmek

•İş sahibi olan kadınların güçlenmesi için farkındalık çalışmaları yapmak ve yöntemler geliştirmek.

KAMER' in 04.05.2018' de gerçekleştirildiği faaliyet raporunda şunlar mevcuttur (Kamer.org, 2018);

•Kadın girişimciliği ekibi maliyet hesaplama, ürün geliştirme vb. konularda güçlendirilerek 17 kez toplantı yapıldı.

•Ekibin rahat çalışabilmesi için ayrı bir ofis sağlandı ve 20 ildeki atölyeleri koordine edecek bir ekip temin edildi.

•Kadınların ekonomik özgürlüğü konusunda farkındalık yaratmak amacıyla 165 küçük grup çalışmalarına katılan 2524 kadına, 1048 mahalle toplantısına katılan 26.503 kadına ekonomik hakları konusunda bilgiler verildi.

•Bilgi verilen kadınlardan 962' si İŞ-KUR' a, 242' si bir meslek kuruluşuna, 680 kadın özel sektöre, 16 kadın ise KOSGEP' in kurslarına yönlendirildi.

Sonuç olarak kadınların %98' i ekonomik şiddet hakkındaki farkındalığının arttığını söylemiştir. Faaliyetler sonucunda vakfa iş bulmak için başvuruların sayısı %57 oranında artmıştır. Uygulanan çalışmalar sonucunda, KAMER' in üretim atölyelerinden gelir elde eden kadınların sayısı 12 kat artmıştır.

2.11.5. Kadın Emeğini Destekleme Vakfı (KEDV)

Kar amacı olmayan ve aynı zamanda bir sivil toplum kuruluşu olan KEDV, 1986 yılında dar gelirlili kadınların yaşam kalitesini arttırmak ve ekonomilerini iyileştirmek amacıyla kurulmuştur. Ekonomik güçlendirme programı kapsamında kadınların ekonomiye katılımlarını arttırmak amacıyla kredi, eğitim, danışmanlık hizmetleri sağlar (kedv.org.tr, 2018).

2.11.6. Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER)

Kadın Girişimciler Derneği, kadınların girişimcilik ile sadece ekonomik anlamda gelişmesini değil sosyal ve politik alanlarda da gelişmesi hedefi ile uğraşır. Yaklaşık olarak 300 üyesi bulunan KAGİDER, vizyonu ve misyonu doğrultusunda, girişimci kadınların güçlenmesi amacı doğrultusunda eğitim ve rehberlik desteği vermekte, kadının ekonomik durumunun güçlenmesi ve kadın-erkek fırsat eşitliği konusunda çalışmalar yapmaktadır. KAGİDER bu hedeflerini gerçekleştirmek için 8 ana strateji yardımı ile çalışmalarını sürdürmektedir. Bunlar (KAGİDER, 2018):

- 1.Kadın çalışanların sayısını arttırmak ve desteklenmesini teşvik etmek*
- 2.Kadınların çalışma hayatında aktif rol oynamaları için eğitim ve mentorlük vermek*
- 3.KAGİDER çalışmalarını tüm dünya geneline yaymak*
- 4.Kadın girişimci ekosisteminin gelişmesi, büyümesi amacıyla yasal altyapıyı oluşturmak ve finansal kaynak erişimine yok göstererek destek olmak*
- 5.Derneğin üyelerinin kişisel ve iş bazında gelişmelerini destekleyerek etki alanlarını arttırmak ve büyümelerini sağlamak*
- 6.Genç kadınları girişimciliğe özendirmek ve çalışma hayatına entegrasyonlarını sağlamak*
- 7.Ulusal ve uluslararası düzeyde referans noktası olmak*
- 8.Derneğin itibarını arttırmak*

2.11.7. Türkiye Kalkınma Vakfı

1969 yılında kurulan TKV, 43 yılı aşkın sürede, kırsal alana yönelik birçok çalışmayı başarıyla devam ettirmiştir. İlk çalışmasına, Tarsus'un dağ köylerinde kırsal işletme olarak küçük ölçekli olarak başlamıştır. Buna rağmen entegrasyonlarla hacim kazanmış ve gelir getirici projelere ilişkin pilot nitelikli ilk denemelerini gerçekleştirmiştir. TKV, çalışmalarını etkinlikle yaygınlaştırma imkanı bulmuştur. 1975 yılında Güneydoğu Anadolu ve Doğu Bölgeleri'nde faaliyete başlayan TKV, Gümüşhane, Diyarbakır, Elazığ, Mardin, Van ve Şanlıurfa İllerinde çalışmalarını başarıyla devam ettirmiştir (TKV, 2018).

2.11.8. Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP)

Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP), Cumhuriyet tarihimizin en kapsamlı ve maliyetli projesi olmuştur. Şimdiye kadar hazırlanmış olan bölgesel kalkınma plan ve programları içerisinde en etkin olarak uygulananıdır. GAP, bölgesel kalkınma yaklaşımı ile ve sürdürülebilir insani gelişme anlayışı ile uluslararası literatüre geçen ve marka değeri olan etkin bir projedir (GAP, 2018).

GAP'ın en temel hedefleri; Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin kaynaklarını değerlendirerek, yöre halkının gelir düzeyini ve yaşam kalitesini yükseltmektir. Aynı zamanda projenin amacı bu bölge ile diğer bölgeler arasındaki gelişmişlik farkını azaltarak, kırsal alandaki verimliliği ve istihdam olanaklarını artırıp ulusal düzeyde ekonomik gelişmeye ve sosyal istikrar hedeflerine katkıda bulunmaktır. Kadın istihdamını engelleyici tüm uygulamaların kaldırılması ve istihdama katılımının özendirilmesi yolunda önlemler almak GAP'ın amaçları arasındadır (GAP, 2018).

2.11.9. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

TOBB bünyesinde 2007 yılında kurulan Kadın Girişimciler Kurulu (KGK), kadın girişimciler için politikalar geliştiren eğitim ve kapasite geliştirici destekler sağlayan bir kurumdur. KGK girişimci kadınların yeni fikirlerini hayata geçirmek için kurulmuştur. Girişimcilik kültürünün geliştirilmesine öncülük eden KGK, kadınların potansiyellerinin nicelik ve nitelik bakımından artırılması ve donanımlı hale getirilmesi için politikalar üretmektedir. Kadın girişimciler kurulları bugün 81 ilde 6500 üyesi ile Türkiye'nin en büyük kadın kuruluşu olarak faaliyetlerini sürdürmektedir (TOBB, 2018).

2.11.10. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)

Birleşmiş Milletler' in küresel kalkınma ağı oluşturmak için kurduğu bir program olan UNDP Türkiye Temsilciliği, büyüme, demokratik yönetim ve çevre konularında çalışmaktadır. UNDP, 50 yıldan fazla süredir Türk Hükümeti'nin yanı sıra, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve özel sektör de dahil pek çok sayıda ulusal ve uluslararası kuruluşla işbirliği halindedir. Aşırı yoksulluk içinde yaşamına devam eden insanların sayısı 1990-2015 yılları arasında 1,9 milyardan 836 milyona düşmüştür; ancak şuan hala pek çok insan en temel insani gereksinimleri karşılama savaşı vermektedir. Dünya genelinde 800 milyondan fazla insan günde 1,25 ABD dolarından daha az gelire sahiptir. Ayrıca kadınların yoksulluk içinde olması erkeklere göre daha olasıdır. Bu program 1986'den günümüze, ülke genelinde 80'den fazla proje ortaya koymuştur. Merkezi New York'ta olan UNDP, 'GAP Bölgesi'nde Kadının Güçlendirilmesinde Yenilikler' projesi adı altında Güneydoğu Anadolu bölgesinde 5 binden fazla kişiyi istihdam eden pek çok tekstil fabrikasının ve atölyelerin açılmasına destek olmuştur (BMKP, 2018).

2.11.11. Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK)

Bu projenin odak noktası eğitimidir. Eğitim ve danışmanlık yolu ile küçük aile işletmelerinin kurulmasında ve devam ettirilmesinde rol oynayan kadınlara girişim konusunda destekler yapmayı hedeflemiştir. 1995 yılında 'Kadın Girişimcilerin Desteklenmesi Projesi' hazırlanmış ve kabul edilmiştir (TESK, 2018).

2.12. DÜNYA' DA KADIN GİRİŞİMCİLİK

Dünya genelinde kadınların sahibi olduğu şirketlere bakıldığında, en büyük payın hizmet sektöründeki şirketlerin aldığını görüyoruz. Kadınların girişimciliği OECD üyesi ülkelerde ve dünyanın her yerinde gelişmektedir. Forbes Dergisi'nin hazırlamış olduğu "Dünyanın En Güçlü 100 Kadını" listesinin ilk 5'i ise şöyledir (E, Şahin 2006: 82):

1. *Condoleezza Rice (ABD Dışişleri Bakanı-ABD)*
2. *Wu Yi (Çin Başbakan Yardımcısı-Çin)*
3. *Yulia Timoşenko (Ukrayna Başbakanı-Ukrayna)*
4. *Gloria Arroyo (Filipinler Devlet Başkanı-Filipinler)*
5. *Margaret Whitman (eBay İcra Kurulu Başkanı-ABD)*

2.13. MİKRO KREDİNİN KADIN GİRİŞİMCİLER ÜZERİNE ETKİSİ

Ülkemizde işgücü piyasasında kadınların düşük istihdam oranları dikkat çekmektedir. Dünya çapında ciddi bir büyüme elde eden mikro finans kurumları bu derde deva olmuş, kadınların hayatında yer edinmiş, halkı yoksulluktan kurtarmak amacıyla sosyal ve ekonomik faaliyetlerde bulunmuştur (Demir, 2014: 58).

Kadınların ekonomik gelişmelerine destek olması bakımından mikro kredi sistemi, şimdiye kadar ekonomik açıdan değerlendirilmeyen bir unsurun ekonomiye kazandırılmasını sağlamıştır. Bu konuda yapılan birçok çalışma sayesinde kanıtlanmıştır ki, kadınların katkıları o hane halkının yoksulluktan kurtulması için önemli destek oluşturmaktadır (Markovic, 2007: 129).

Manaf, Malezya' da yaptığı bir çalışma sonucunda mikro kredi kullanan kadın girişimcilerin başarısına önemli katkı sağlayan dört faktör bulmuştur. Bunlar; finansman, devlet desteği, eğitim ve deneyimdir. Bu dört faktöre ek olarak, başarının devamlılığını sağlamak için dönüşümcü liderliğin varlığı gereklidir. Bireyler tarafından benimsenen

liderlik stilleri ve yaklaşımları analiz etmek faydalı olmaktadır (Manaf, 2017: 90). Tamil Nadu'nun Chennai Şehri baz alınarak yapılan 'Yoksullukla Mücadelede Kadınların Yeniden İşlenmesine İlişkin Mikro finansın Etkisi' adlı çalışmada, Mikro finansın cesaret, beceri geliştirme ve kadını güçlendirme konularında kayda değer olduğu belirtilmektedir. Yalnız erkekleri bu konuda biraz daha hassaslaştırmak gerekir. Aksi takdirde kadınların zaten para kazanmak, ev düzenini sağlamak ve çocuklarla ilgilenmek zorunda olduklarını düşünmektedirler (Jamal 2012: 182). Bazı tespitlerde mikro kredi kullanımına ilişkin bulgular karışıktır. Lao PDR' de yapılan bir çalışma sonucunda kredilerin %83' ünün üretken faaliyet için kullanımı rapor edilirken, örnekleme payı %72,2' dir.

Mikro kredinin işletme faaliyetleri yerine, kadınların ev aletleri ve ev tüketimleri için harcadıkları gözlemlenmiştir. Bunun pek çok sebebi vardır. Girişimciler işlerini geliştirirken devletten ve aileden yetersiz destek aldığını ve elverişli iş yerlerinin olmadığını öne sürmektedir. Lao PDR' deki araştırmacılar mikro kredi sektörünün son yıllarda geliştiğini ifade ederken kadınların sahip olduğu işletmelerin tek bileşeninin mikro kredi olmadığını vurgulamaktadır. Mikro kredi finansmanına erişimin belirlenmesi ve sıklık tablosu aşağıda gösterilmektedir (Klara Granath, Karin Kling 2018: 9).

Tablo 7: Finansmana Erişimin Belirlenmesi

Finansmana erişim	Sıklık
MFI 2 dışındaki diğer kredi kaynakları	
Diğer seçenekler	7
Para verenler	6
Diğer organizasyonlar	3
Resmi bankalar	2
MFI 2 dışındaki kredi sağlayıcılarla ilgili algılanan sorunlar	
Yüksek faiz oranları	5
Karmaşık başvuru süreci	3
Çok yavaş kredi ödeme süreci	2
Teminat gerekleri	2
Fiziksel olarak erişilmesi zor	1

Not: 13 kadın girişimci vardı

Kaynak: Klara Granath, Karin Kling (2018) 'Investigating the Relation Between Microcredit and Female Entrepreneurship in Lao PDR'. Linköping University, Department of Management and Engineering Master's Thesis in Economics, 30 credits, International Business Administration and Economics Spring semester 2018, LIU-IEI-FIL-A--18/02873—SE

Tablo 7' ye göre girişimcilerin altı tanesi, iki memur tarafından güçlendirilen ve para ödünç verenin çok yaygın olduğunu görmekteyiz. Üç kadın diğer kuruluşlardan borç alabileceklerini söylemiştir. Yedi girişimci bu seçeneklerin ne olduğunu belirtmeden başka seçenekler belirtmişlerdir. Yüksek faiz oranını sorun gören toplamda beş kişi mevcuttur. Karmaşık başvuru sürecinden yakınan üç kişi bulunmaktadır (Klara Granath, Karin Kling 2018: 29).

2.14. MİKRO KREDİ SİSTEMİ

Mikrokredi sistemi, yoksulluk mağduriyeti yaşayan bireylere, yeni iş kuracak küçük girişimcilere, hammadde ihtiyacı olan işletmelere, makine-teçhizat alımına gereksinim duyan işletmelere sağlanan finansman hizmetleridir (Ç, Gökyay 2008: 12).

Ekonomide aktif rolü olmayan bazı kesimin (kadınların) aktifleştirilmesi kalkınma açısından büyük önem arz eder. Kalkınmanın itici gücü olan kadın girişimciyi ekonomiye kazandırmak amacı doğrultusunda ilk defa 1976 yılında temelleri atılan mikro kredi uygulamasını Prof. Dr Muhammed Yunus kendi ülkesi olan Bangladeş'te, Grameen bankası aracılığıyla ortaya atmıştır (M, Kalaç 2016: 2).

Ekonomik gelişme yaratmadaki çabasından dolayı Nobel Komitesi tarafından, 2006 yılında Nobel Barış Ödülü almaya hak kazanan Yunus'un amacı, öz sermayesi yeterli olmayan, yeni bir iş kurmak isteyen kişilere ve sistem dışında kalan kesime teminatsız kredi vermektir. Yunus'un felsefesi şudur: 'Kişilere balık yemesi için balık verilmez, nasıl balık tutulacağı da öğretilmez ama balık tutması için gerekli malzemeler temin edilir'. (<http://www.iha.com.tr/haber/25-haziran-2010> Erişim tarihi: 03.10.2018)

İşsizliği azaltmada, yoksulluğu önlemede bir araç kabul edilen bu uygulamanın bazı pozitif dışsallıkları da mevcuttur. Yoksulluğu azaltırken aynı zamanda cinsiyet eşitliği sağlanması, çocukların eğitim seviyesinin artması, hane halkı gelirin artışı göstermesi, sosyal eşitliğin sağlanması vb. birçok konuda pozitif dışsal faydalarının da olduğu bilinmektedir.

1970'li yıllarda dünyada, 2002'den itibaren ise Türkiye'de uygulanmaya başlayan mikro kredi uygulamaları gerek yerel kalkınma gerekse atıl olan kesimin (özellikle bazı bölgelerde) işgücüne katılımı ile istihdamı arttırması açısından rağbet gören bir uygulama olmuştur. Sistemin kurulmasından çok kısa bir süre sonra başarı göstermesi üzerine 2005 yılı Birleşmiş Milletler tarafından Mikro kredi Yılı olarak ilan edilmiştir. Mikro kredi

uygulaması, mikro finansman ortamında mikro girişimciye sıfırdan bir iş kurması veya mevcut işinin kalitesini, çeşitliliğini artırması amacıyla verilen teminatsız kredi sistemidir (C, Öz ve C, Çolakoğlu, 2014: 179). Yoksullukla mücadele aracı olan mikro kredinin asıl amacı, cinsiyetler ve bölgeler arası gelir farklılıklarını ortadan kaldırmak amacıyla geliştirilmiş bir uygulamadır (Ö, F, Aslan 2015: 9). Mikro finansın hedef kitlesi aşağıdaki tabloda açıklanmıştır.

Şekil 2: Mikro finansın Hedef Kitlesi

			Y O K S U L L U K			
Muhtaç	Aşırı yoksul	Orta yoksul		Hassas yoksul değil	Yoksul değil	Varlıklı
			S I N I R I			

Kaynak: <http://www.cgap.org/about>. CGAP, Washington D.C, Temmuz, S.1. Erişim Tarihi:

15.03.2019

Şekil 2' de işaretlendiği gibi, mikro finansın hedef kitlesi, yoksulluk sınırının biraz üzerinde ve yoksulluk sınırının altında kalan orta yoksul ve aşırı yoksulu kapsamaktadır. Hedef kitle varlıklı ve yoksul olmayanları kapsamamaktadır.

2.14.1 Mikro kredi ve mikro finans kavramları tanımları

Etimolojik anlamda incelendiğinde kredi kelimesi, Latince karşılığı 'itibar etmek' anlamında olan 'credere' sözcüğünden türetilmiştir. Kredinin sözcük anlamı ise 'borç öderken güvenilir olma durumu ve ödünç alınan veya verilen mal veya para'dır. Kredi

sisteminde, satın alma gücünün bir başkasına devredilme olayı çoğu zaman faiz ve teminat karşılığında gerçekleştiriliyor. Mikro finansman aracı olan mikro kredi, ipotek gerektirmeden, dar gelirlili kadınlara yönelik olarak, ticari bankaların uyguladığı, düşük kredilerle borç verme yöntemidir (Ö, F, Aslan 2015: 44).

Mikro kredi ve mikro finansman genel olarak birbirleri yerine kullanılan kavramlar olsa da uygulamada çok küçük bazı noktalarda birbirlerinden ayrılmaktadır. Mikro kredinin kullanım alanı mikro finansa göre daha dar kapsamlıdır. Yani mikro finans yoksul kesime hibe ve yardım yerine daha çok sivil toplum örgütleri, kooperatifler ve bankalara yöneliktir. Mikro kredi yoksul bireylerin ailelerini geçindirmelerini hedeflerken, mikro finans bunun yanında daha çok üretimin artması için düşük rakamlı kredilerin kullanılmasını da sağlamaktadır (M, Kalaç 2016: 4).

2.14.2 Mikro finans ve mikro kredinin tarihsel gelişimi ve özellikleri

20. yüzyıldan itibaren ülkeler, sürdürülebilir kalkınma, büyüme ve yoksullukla mücadele konularında pek çok politika geliştirmişlerdir. Daha çok 1950'li yıllarda yaygınlaşan bu politikaları, bazı ülkeler tek başına üstesinden gelirken bazıları ise Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), Dünya bankası, Birleşmiş Milletler (BM) gibi uluslararası kuruluşlardan destek almışlardır. Ama bu mücadele politikaları istenilen sonuca varılamaması nedeniyle gözden geçirilip, yeni politikalar oluşturmayı mecbur kılmıştır. Böylece yeni bir sisteme ihtiyaç duyulmuştur. Böylece Amerika'da eğitim gören Muhammed Yunus tarafından 1976 yılında yoksul kesimin ihtiyaçlarına yönelik olarak mikro kredi sistemi oluşturulmuştur (F, Fidan, Y, Yeşil 2014: 256).

Aslında tarihin eski dönemlerinden beri, yoksul kesimin ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli uygulamalar yapılmaktadır. 1970'li yıllarda uygulanmaya başlanmış olsa da kökeni 9. yüzyıllara kadar dayanmaktadır. Mikro kredinin tarihsel geçmişi incelendiği durumda bu yoksul kesime kredi verilme olayının aslında yüzyıllardır farklı ülkelerde değişik tarzlarda uygulandığını görmekteyiz. 9. yüzyılın başlarında Avrupa ülkelerinde Katolik kilisesince uygulanan bir sistem mikro krediye çok benzemektedir.

Hz Ömer zamanında da günümüz mikro kredi sistemine benzeyen iki tür kredinin verildiği tespit edilmiştir.

1-İhtiyaç İçin Kredi: Günlük yaşantıyı devam ettirmek için verilen krediler.

2-Ticaret İçin Mikro Kredi: Hammadde alım satım, üretimi arttırmak ve çeşit sağlamak için verilen krediler (Çizakça, 1993: 29).

Günümüz mikro kredi ve uygulamasına benzeyen bir başka faaliyet ise, 18. yüzyılın ilk çeyreğinde başlangıç yapılan 'İrlanda Kredi Fonu' dur. 19. yüzyılda ise artık kooperatifler kırsal kesimi desteklemek amacıyla finansal destek sağlamaya başlamıştır. Osmanlı döneminde, asıl çıkış noktası yoksul bireylere finansal kaynak sağlamak olan vakıflar kurulmuştur. Bu vakıflara 'Para Vakfı' denilmektedir. Rum Kazaskeri Çivivzade'nin³ para vakıflarına karşı çıkması ile, o dönemdeki alimler arasında bazı tartışmalar ortaya çıkmıştır. Dini açıdan faizin haram kabul edilişi bu vakıfların kuruluşu sırasında epeyce sıkıntılar yaratmıştır (C, Kayahan, İ, Görkaş, H, Önk 2016: 73).

Yoksul, ihtiyaç sahibi bireylerin vakıflara bildiri yapması ile kendi evlerini ipotek göstermek şartı ile kişilere borç verilmekteydi (C, Kayahan, İ, Görkaş, H, Önk 2016: 75). Bir örnek olarak Bursa'da kurulmuş olan para vakfının 1775'te kredi verilen 5887 tane bireyden, 1112 tanesinin kadın olması kadınların üretime dahil olması açısından önem arz eder. (Çiftçi 2004: 2.96). Çıkış noktası Bangladeş olan mikro kredinin uygulanması başladıktan sonra dünya çapında bu uygulama ve projeleri gerçekleştirmek için mikrokredi bankaları kurulmaya başlamıştır. Bu sistem Türkiye'de, dünyaya göre yeni sayılmasına karşın, düşünce tarzı olarak epeyce eskiye dayanmaktadır.

Ekonomi profesörü olan Yunus, 1972 yılında doktorasını bitirerek, Bangladeş'te bulunan Chittagong Üniversitesine dahil olmuştur ve mikro kredi uygulaması bu üniversitede proje olarak başlatılmıştır. 1983 yılında mikro kredi uygulamalarını desteklemek ve gerçekleştirmek amacıyla kurulan 'Grameen bankası' ismini 'köy' anlamına gelen Bangladeş dilinden almaktadır. 1973 yılında fikir olarak ortaya atılmış, 1976 yılında ise Bangladeş'in Jobra köyünde uygulanmaya başlanmıştır. Yunus tarafından, Bangladeşli genç bir kadına bambu seti oluşturması için 6 dolar verilerek uygulama başlatılmıştır. Sonrasında ise Gremaan Bank'ı kurup daha yüksek miktarda ki krediler için uğraş vermiştir (B, Yiğitbaş Akça 2005: 29).

1976 yılında iktisat Profesörü Muhammed Yunus tarafından, kendi ülkesi olan Bangladeş'te ortaya çıkan mikro kredi, son dönemlerin popüler uygulaması olmuştur. Grameen bankası tarafından desteklenen bu uygulama özellikle gelişmekte olan ülkelere mikro finans ortamı sağlamıştır. 1980 yılından itibaren ABD, bazı gelişmiş ve gelişmekte

---

³ Osmanlı şeyhülislâmı. 881'de (1476-77) doğdu. Menteşe vilâyetinden yetişen müderris ve hattat Çivi İlyas Efendi'nin oğludur.

olan ülkeler tarafından mikro kredi tercih edilmiştir. Sonrasında bu kredi Çin, Pakistan, Endonezya gibi ülkeler tarafından tercih edilmiştir. 2002 yılından itibaren ülkemizde verilmeye başlanan bu kredi türü özellikle kadın girişimcilere, yoksul ailelere destek olmuştur (Ö, Demir 2014: 63).

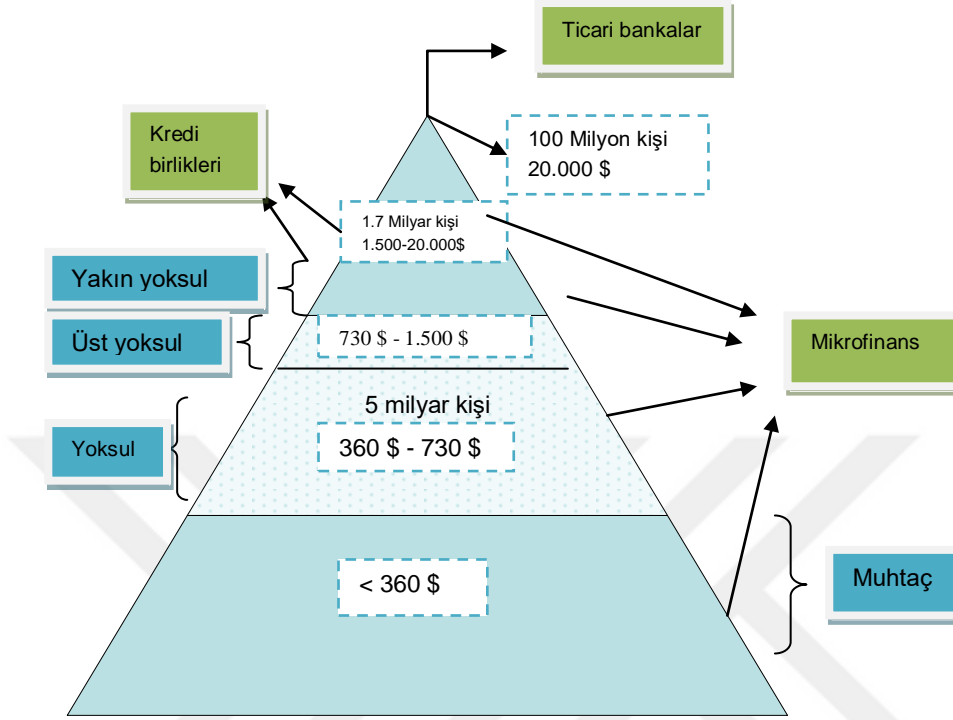
Yoksulluk sorununu, istihdamı artırarak çözmek isteyen bu sistemin Türkiye’de uygulanmasını desteklemek amacıyla Türkiye Grameen Mikrofinans Programı (TGMP) kurulmuştur. TGMP 2003 yılında, Diyarbakır valiliği tarafından desteklenmiş, sonrasında yurdun diğer bölgelerine zamanla yayılmıştır (Ö, Demir 2014: 58).

2.14.3 Mikro Finans ve Mikro Kredinin Özellikleri

- Verilen kredinin teminatsız olmasından dolayı bu uygulamanın temelleri güven ilkesine dayanır.
- Yoksul kesimin elinden tutmak için verilen bu krediler, borç olarak verildiğinden, haftalık taksitlerle geri ödemelidir.
- Geri ödeme sürecini düzenli bir şekilde tamamlayan ve toplantılara düzenli katılan bireyler, bir sonraki kredi alımlarında avantajlı duruma sahip olurlar.
- Senet, teminat, kefalet benzeri işlemler söz konusu olmadığı için icra takibi de yapılamaz (F, Fidan, Y, Yeşil 2014: 256).

Mikro finansın hedef kitesini kademe kademe aşağıdaki şekilde görmekteyiz.

Şekil 3: Mikro finans Sisteminin Hedef Kitleleri

Kaynak: PRALAHAD, C. K., VISA International, World Bank' dan aktaran DUNFORD, C., 2006.

Şekil 3' e göre, geliri 360 \$ ve altı olan muhtaç kesim, 360 \$ - 730 \$ olan yoksul kesim, 730 \$ - 1.500 \$ üst yoksul kesim mikro finans kullanmaktadır. Geliri 1.500 - 20.000\$ arası olan yakın yoksul kesim hem mikro finans hem de kredi birlikleri kullanmaktadır.

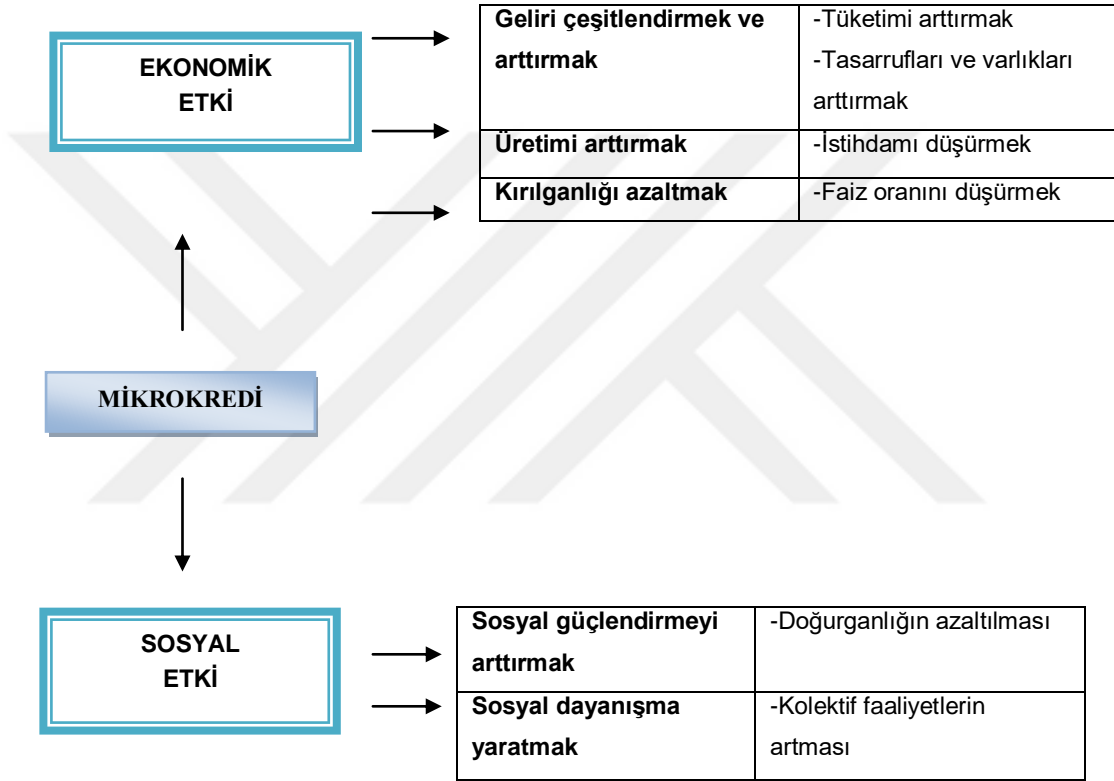
2.14.4. Mikro finans ve Mikro kredi Sisteminin Amacı

Kadınlara, yoksul bireylere, topraksız köylülere, dar gelirlili çiftçilere, küçük ölçekli girişimcilere destek olmak için uygulanan mikro kredinin ana amaçları 2'ye ayrılır. Bunlardan birincisi ekonomik etki, ikincisi ise sosyal etkidir.

Ekonomik etki açısından bakacak olursak, birincil amaç geliri arttırmaktır. Gelirin artması ile tüketim ve tasarruf da artacaktır. Böylelikle varlıklar yükselişe geçecektir. Devamında gelirin artması ile bireyler harcamalarını arttırarak ekonomiye canlılık kazandıracaklardır. Bu canlılık sonucunda ise toplam talepte artış meydana gelecektir. Sonrasında artan toplam talebi karşılamak için daha fazla mal üretimi yapılacak ve

istihdam artıp işsizlik azalacaktır. Böylece söz konusu ülkede olası bir kriz halinde, iç tasarruflar zamanında arttırılmış olduğu için ülke krizden etkilenmeyecektir. Mikro kredinin bir başka ekonomik amacı ise faiz oranlarını düşürmektir. Mikro kredi alan bireyler, iç tasarruflarını arttırarak ekonomideki kırılganlığı azaltacaklardır. İkinci ana amaç olan sosyal etki ise kadınların kendine güvenini arttırmak ve güçlü emin adımlarla yürüyen kadın profili oluşturmaktır (Ö, Gümüş 2014: 64). Mikro kredinin ekonomik ve sosyal etkilerini aşağıdaki şekilde inceleyelim.

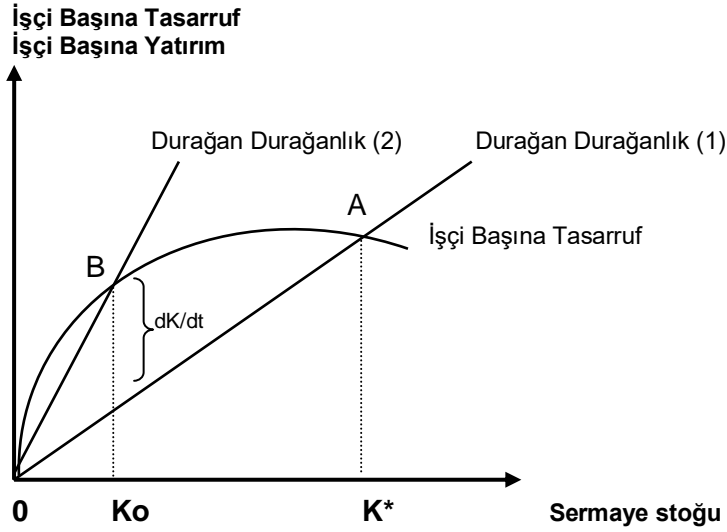
Şekil 4: Mikro Kredinin Etkileri

Kaynak: (Ö, Gümüş 2014: 63) Gümüş, Öner. “**Yoksullukla Mücadelede Alternatif Bir Politika Olarak Mikrokredi ve Türkiye’de Uygulamalar**”, (Yüksek Lisans Tezi), Kütahya, 2014.

Şekil 4’ ten anlaşılacağı üzere, ekonomik etki faiz oranı istihdam vb. olguları ele alır. Sosyal etki ise daha çok, dayanışma ve güçlenme konuları üzerinde durmaktadır. Yukarıda bahsettiğimiz sosyal etkinin bir diğer amacı ise, doğurganlık oranını azaltmaktır. Bu oranın azalması ile kadının işgücüne katılımı daha da kolaylaşacaktır. Doğurganlık oranının fazla olduğu toplumlarda kadının işgücüne katılımı sınırlı kalmaktadır. Böylece toplum refahının azalması kaçınılmaz olmaktadır. Solow modeli yardımı ile doğurganlık oranının azalması durumunu inceleyelim.

Grafik 1: Solow Modeli

Kaynak: Çifçi, Dilek. Finansal Gelişme ve Ekonomik Büyüme İlişkisi“, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Doktora Tezi) Mart, 2015.

Grafik 1’ de doğurganlık oranının azalması sonucunda, nüfus büyüme oranının da azalması ile başlangıçta A noktasında bulunan sermaye stok dengesi, B noktasına gerilemektedir. Yani görüyoruz ki doğurganlık oranının azalması refah kaybını önlemektedir.

İşsizliği bir nebze olsun azaltabilmek için, sistem dışına itilmiş daha çok kadınlardan oluşan yoksul kesimin gelir elde edebilmesine katkı sağlamak bu sistemin asıl amaçları arasındadır. İhtiyaç sahiplerinin refahını arttırmak ve makro açıdan ise kişi başına düşen milli geliri arttırmak en baştaki hedefleri arasındadır. Yoksul kesimin kredi alma konusunda önceliği vardır. Küçük girişimcinin hammadde alımına, ürün çeşitliliğini arttırmasına ya da yeni açılacak bir işletmenin kuruluş aşamasına yardımcı olmak asıl amacdır. Bu uygulamada yoksulluğu önlemenin yanında bireylere girişimciliği teşvik ettirmekte amaçlanmıştır. Aynı zamanda bu program kadınların kendine güvenini arttırmayı, onları sosyo-ekonomik açıdan güçlendirmeyi amaçlamıştır. Diğer önemli amaçları arasında ise şunlar vardır:

- **Kişisel Nakit Kredileri**

Kişisel nakit kredileri karı az ve maliyeti aşırı yüksek olduğu için geleneksel bankalar tarafından tercih edilen bir kredi türü değildir. Bu krediler kişilerin durumunu, olayların seyrini değiştirecek olsa da banklar tarafından onaylanmamaktadır. Mikro finans ise bu duruma çözüm getiren bir kuruluş olmuştur. Mikro finans kuruluşlarının zor durumda kalan bireye sunduğu bu kredinin geri ödenme oranı oldukça ve şaşırtıcı şekilde yüksektir.

- **Tasarruf**

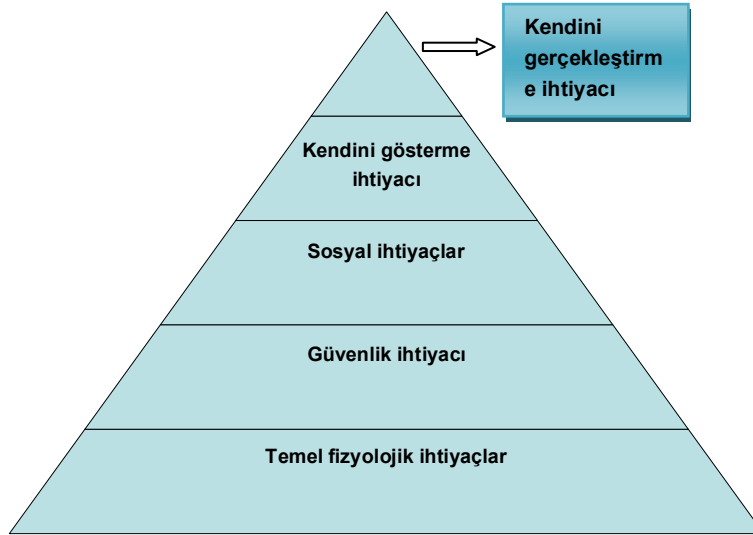
Para bölünebilirlik ve farklı yönde değerlendirilebilme gibi bazı avantajlara sahiptir. Ancak bazı kesim bu avantajları kullanabilecek bir banka hesabına veya tasarruf için gerekli fırsata sahip değildir. Bireyler paralarını bankada tutup daha mantıklı değerlendirme olanağına sahip olmak yerine hırsızlık gibi risklerden dolayı somut varlıklar alma durumunda kalabilmektedirler. İşte mikro finans kurumu bu dezavantajların önüne geçebilmek için oluşturulan tek çaredir.

- **Transferler**

Uzun mesafeli ödemelerde veya mal alımlarında malın veya nakdin kaybolma riskine girmek istemeyen mikro finans müşterileri bu transferleri idare edebilmektedirler (Ö, Gümüş 2014: 52).

Bunlara ek olarak mikro kredinin düşük faizli olmasının bir sonucu olarak, kullanıcıları bağımlı yapmak gibi bir zararı oluşmamaktadır. Daha çok girişimcilerin kendilerine yetebilmelerini sağlamak amacıyla geliştirilmiş bir ödeme planıdır. Mikro kredi sayesinde bireylerin sosyal dayanışması artmaktadır. Bireyler sivil toplum kuruluşları vasıtası ile kendini ifade edebilme şansı yakalamaktadırlar. Demokratik bir ortamda, toplumsal konular hakkında söz sahibi olma yetileri kazanmış olmaktadır. Mikro krediye sahip olan bireylerin ihtiyaçlarını karşılama durumunu Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi yöntemi ile bir inceleyelim.

Şekil 5: Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi

Kaynak: <http://www.kpsskonu.com> Erişim tarihi: 18.10.2018

Maslow' un İhtiyaçlar Hiyerarşisi şekline göre, mikro krediyi alan bireyler ilk olarak en temel gereksinim olan açlık, susuzluk gibi fizyolojik ihtiyaçları giderir. Sonrasında işini kaybetme korkusunu da atlatarak kendini güvende hisseder. Daha sonra bazı sosyal ihtiyaçlarını da karşılayarak, kendini gösterme evresine ulaşır. Sivil toplum kuruluşları desteği ile kendini gerçekleştirme ihtiyacını giderir. Böylece toplumsal dayanışma da artmış olur.

2.14.5. Mikro kredi ve Mikro finansman Kuruluş Modelleri

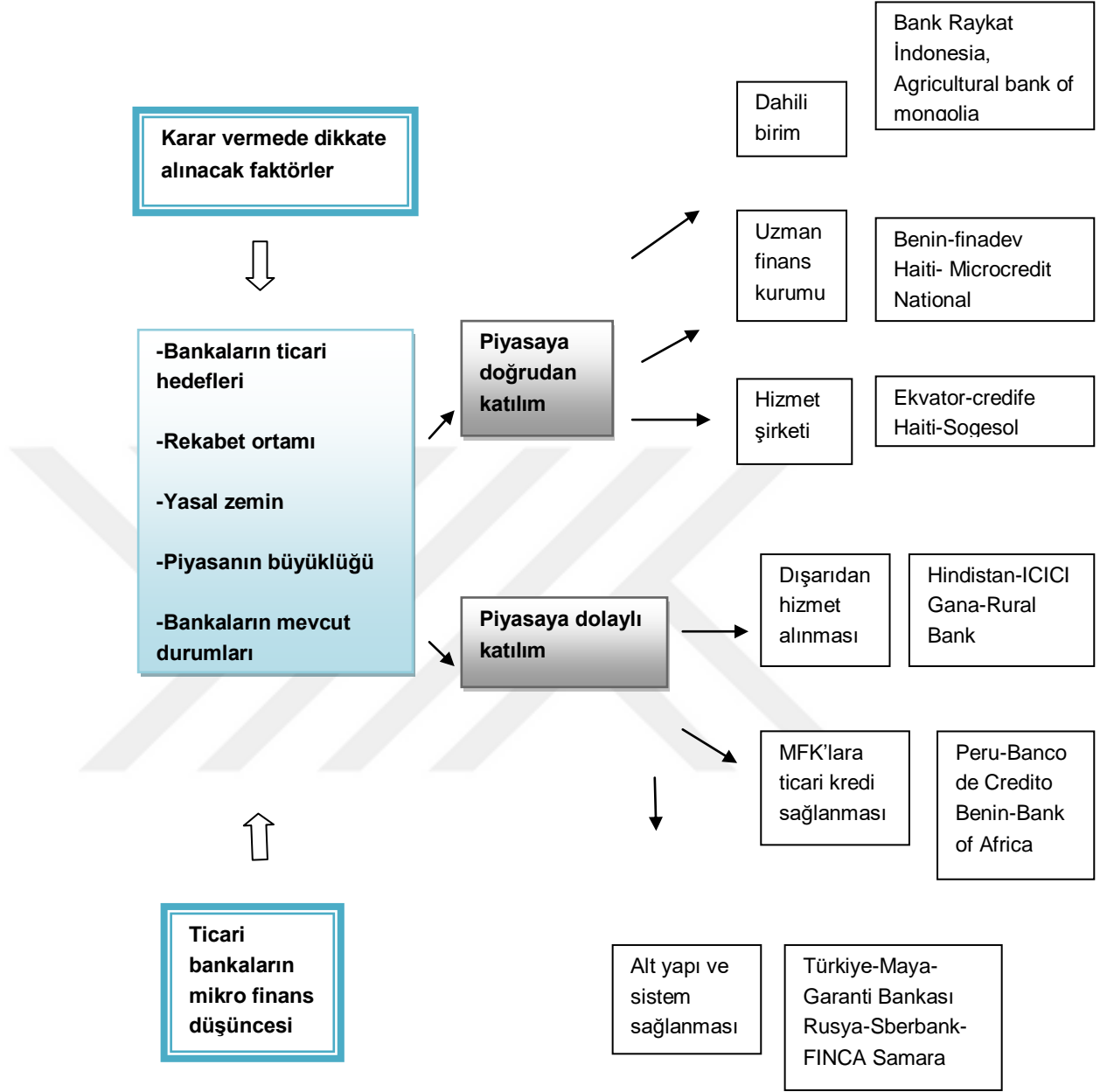
- *Birlik modeli,*
- *Topluluk bankacılığı modeli,*
- *Köy bankacılığı modeli,*
- *Banka garantileri modeli,*
- *Kredi birlikleri modeli,*
- *Kooperatifler modeli,*
- *Grameen modeli,*
- *Grup modeli,*
- *Bireysel model,*
- *Aracılık modeli,*
- *Sivil toplum örgütleri modeli,*
- *Grup baskısı modeli, (Ö, Aslan 2015: 49)*

2.14.6. Ticari banklar ve mikro finans kurumları

Ticari bankaların mikro finans sistemine katılımı, mikro finansın ortaya çıkmasından yaklaşık 20 yıl sonra gerçekleşmiştir. Ticari bankaların, mikro finansın hedef kitlesini oluşturan yoksul kesimi riskli gördüğü ve küçük ölçekli işletmeleri maliyetli bulduğu için mikro finans sistemine katılımı 1990'lı yılları bulmuştur. Ticari bankalar, başlangıçta önyargılı yaklaştığı bu sistemden zamanla memnun kalması, büyüme fırsatları ve devamlı kar durumlarını görmesi nedeniyle bazı modeller geliştirme ihtiyacı hissetmiştir. Mikro finans dünyasına katılım aşamasında bazı faktörleri göz önünde bulundurmaktadır. Bunları aşağıdaki tabloda inceleyebiliriz (E, Öner 2008-2: 66).

Şekil 6: Ticari Bankaların Mikro finans Piyasasına Katılımda Karar Verme Süreci

Kaynak: İsern j. Porteous D. (2005) Commercial Banks and Microfinance: Evolving Models of Success, Focus Note No:28 CGAP, Washington D.C, s.3. 'den aktaran E, Öner 2008-2: 67.

Şekil 6' da ticari bankaların mikro finans uygulamasını kullanırken karar vermede dikkate aldığı faktörleri görmekteyiz. Ticari bankalar hedeflerine göre piyasaya dolaylı veya doğrudan katılmaktadır.

2.14.7. Mikro Finans Kurumları ve Ticari Bankalar Arasındaki Farklar

- Ticari bankalar daha çok erkeklere yönelik iken, mikro finans kadın merkezlidir.
- Ticari bankaların asıl amacı kar maksimizasyonu iken, mikro finans sisteminde karın yanında bir diğer amaç sosyal vizyondur.
- Mikro finans kuruluşlarının kredi işlem maliyeti, ticari bankalara göre daha yüksektir.
- Mikro finans kuruluşları ile mikro müşteriler arasında kanuni süreç yoktur. Aynı zamanda, kredinin geri ödenmesinde sorun çıktığında icra ve mahkeme yaptırımı da yoktur.
- Ticari bankalar kredi sağlarken teminat şartı koşarken, mikro finans sisteminde teminatsız kredi alınabilmektedir.
- Ticari bankaların müşteri profili üst ve orta gelir sahibi kişileri kapsarken, mikro finans kuruluşunun müşterileri, dezavantajlı yoksul grubu kapsamaktadır.
- Ticari bankaların ürün tipi, büyük miktar, uzun vadeli, düşük faizli iken, mikro finans kuruluşunun ürün tipi, düşük miktar, kısa vadeli, yüksek faizlidir.

2.14.8. Türkiye’de Mikro Kredi ve Mikro Krediyi Uygulayan Kurumlar

Türkiye’de mikro kredi uygulamaları, kredi alma süreci, kredi alma sürecine destek olan kuruluşlar, kredinin türleri, yasal düzenlemeler, kredi veren kuruluşlar gibi karmaşık bir yapıdan oluşmaktadır. Mikro kredinin uygulanması ve uygulanırken oluşan problemler aşağıdaki başlık altında anlatılacaktır.

2.15. TÜRKİYE’DE MİKRO KREDİ VE MİKRO KREDİYİ UYGULAYAN KURUMLARIN PROBLEMLERİ

2.15.1 Türkiye’ de Mikro Kredi Çeşitleri

Temel Kredi, Sözleşmeli Kredi, Mücadeleci Vatandaş Kredisi, Girişimci Kredisi, Mikro sigorta, Hayvancılık Kredisi, Gönüllü Tasarruf, Sosyal Kalkınma Kredisi, İletişim Kredisi, Mikro konut, Grup Kredisi, Bireysel Kredi, İhtiyaç Kredisi olmak üzere bir çok kredi çeşidi vardır (tgmp.net 2018). Bu kredi türlerinin özellikleri TGMP ve MAYA iktisadi işletmeleri başlığı altında ayrıntılanacaktır.

2.15.2 Türkiye’de Mikro Krediye Destek Veren Gerçek ve Tüzel Kişiler

- **Citibank:** 40 Milyon dolar yardım ve bağış ile birçok yoksul ailenin elinden tutmuştur. Şirket eğitim programı vererek, KEDV ile birlikte mikro krediye destek olmuştur (www.citibank.com.tr, 2018).
- **HSBC:** Birçok mikro kredi kullanıcısına TİVSA ve MAYA vasıtasıyla yardımlarda bulunmuştur (www.hscb.com, 2018)
- **Whole Planet Foundation:** Gelişmekte olan ülkelerin yoksulluk seviyesini azaltmak ve onlara yardım etme amacı güden bir kuruluştur. Bu kuruluşun amacı gütmektedir (www.wholeplanetfoundation.org, 2018).
- Bazı belediyeler de mikro kredi uygulaması için destek olmaktadır.
- Bunlara ek olarak genellikle bağış yolu ile destek söz konusudur (Ö, Gümüş 2014: 121)

2.15.3 Türkiye’ de Mikro kredi’ yi Uygulayan Kurumlar

Halk Bankası veya Ziraat Bankası'nın kredi hizmetleri ile mikro kredi talebini karşılaması zordu çünkü kredi verme işlemlerini resmi olarak kayıt altına almaları gerekiyordu. Bu kayıtları oluşturabilmeleri için kayıt dışı ekonomide bulunan kesimi dahil edilememekteydi. Bunlara ek olarak, teminat zorunluluğu sistemden yararlanmak isteyen yoksul insanların önüne geçiyordu. Böylece ticari bankalar yetersiz kalmaktaydı (R, Yayla 2012: 28).

Yoksullukla mücadele önlemi olarak, Türkiye’de son dönemlerde mikro kredi ve mikro finans uygulamaları konusunda birçok önemli çalışmalar yapılmaktadır. Modern anlamda Türkiye’de uygulanan mikro kredinin temelleri, 2003’te Ankara valiliği ve özel bir bankanın desteği ile Ankara Mamak’ta, Grameen Trust ve Türkiye İsrافی Önleme Vakfı (TİVSA) tarafından oluşturulmuştur. Aynı zamanda, Grameen Trust ve Diyarbakır valiliği desteği ile Diyarbakır’da ve Batman valiliği desteği ile Batman’da başlatılmıştır. Bir diğer önemli proje ise 1995 yılında Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV) tarafından yürütülen MAYA⁴ programıdır (İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi 2015: 60). Bir diğer örnek ise 2002 yılında oluşturulan Toplum Gönüllüleri Vakfı'nın (TGV) uygulamalarıdır.

---

⁴ 2002 yılında kurulan KEDV iktisadi işletmesinin asıl amacı olan yoksul kesimi ekonomiye dahil etmek amacıyla oluşturulan projenin adı MAYA'dır. Türkiye'deki ilk mikro kredi kurumu MAYA'dır.

Türkiye’de mikro krediyi kamu dışında uygulayan iki tane kuruluş vardır. Bu kuruluşlardan biri, merkezi Diyarbakır’da bulunan TİVSA vakfının gözetiminde yürütülen, TGMP projesidir. Bir diğeri ise merkezi Kocaeli’ de bulunan, bir sivil toplum örgütü olan KEDV vakfının yürüttüğü MAYA projesidir (H, Şahin 2010: 74).

MAYA ve TGMP uygulamaları dışındaki mikro kredi projeleri düzenli ve sistemli olmadıkları için Mixmarket⁵ tarafından dikkate alınmazlar (F, Özmen 2012: 120).

2.15.3.1 Türkiye Grameen Mikro Finans Programı (TGMP)

Türkiye’de mikro kredi imkanı sağlamak amacıyla, Türkiye İsrافی Önleme Vakfı (TİVSA) başkanı olan Prof. Aziz Akgül öncülüğünde oluşturulan, Türkiye Grameen Mikro finans Programı (TGMP) bir mikro finans kuruluşudur. Diyarbakır’da 11 Haziran 2003 yılında bir anlaşma imzalayarak resmi olarak göreve başlamıştır. Anlaşma sonrasında, TGMP öncüsü Aziz Akgül konuşmasında şunları söylemiştir: ‘ Çalışamayacak durumda olan hasta, yaşlı, engellilerin dışında hiç kimseye hibe verilmemelidir. Hükümetlerin bütçeleri tek başına sosyal problemlerin çözümü için yeterli olmaz.’ (tgmp.net 2018)

Bu kuruluş Grameen Trust ile işbirliği halinde faaliyetine devam eden, kar amacı olmayan kuruluştur. Kuruluş ilham kaynağını küresel mikro finans öncüsü olan Prof. Dr. Muhammad Yunus’dan almıştır. Yunus’un felsefesini ise şu cümlelerinden anlayabiliriz: *‘Dünyada yoksulluk varken barış olmaz. Mikro finans barışın sağlanması için bir yöntemdir.’*

Şuan Türkiye’de toplam 61 ilde 91 Şubesi ile 39.000 üyeye sahiptir. 2003’ten günümüze sağladığı kredi miktarı 750 milyon lirayı aşmış bulunmaktadır. Geçtiğimiz son 15 yıl içerisinde 170 binden fazla kadına, 750 milyon liralık kredi kullandırmıştır. Ayrıca kullandığı kredilerin ise geri ödeme oranı %100’dür. Aile fertleri de dahil edilerek sayım yapıldığında ortalama 600 bin kişinin mikro kredi uygulamasından yararlandığı TİVSA verilerine göre tespit edilmiştir. Hedef ise 200 milyon liralık mikro kredidir. Bu kredi imkana sahip kadına ilk yıl 1000 lira verilmiş olsa da yıllar içinde artarak 5000 liraya kadar ulaşabiliyor. Kadınlara verilen bu imkanın %37,9’u ‘üretin ve işlem’ sektöründe kullanıldı. Bir diğeri kullanım alanlarını inceleyecek olursak, % 30,5 lik kısmı ticaret için kullanılmış,

---

⁵ Açılımı Micro finance Information Exchange şeklindedir. Gelişmekte olan piyasalarda kapsayıcı finanse odaklı, sosyal sorumluluk sahibi yatırımcılar için sektör lideri veri ve istihbarat platformudur. MIX Market platformu, 100’den fazla gelişmekte olan pazarda, geniş bir yelpazedeki misyon odaklı finansal hizmet sağlayıcılarının performansını karşılaştırmak için gerekli verileri barındırmaktadır.

%21 işletme sahipliği için, %2,6'sı ile hizmetler ve % 1,9'luk kısmı tarım sektörü için kullanılmıştır (TGMP 18.06.2018 'in haberi, tgmp.net 2018).

2.15.3.1.1. TGMP' nin Hizmetleri

1-) Krediler: Temel Kredi, Girişimci Kredisi, Hayvancılık Kredisi, Sosyal Kalkınma Kredisi, İletişim Kredisi.

2-) Diğer Hizmetler: Mikro Sigorta, Mikro Konut Sigortası, GÖnüllü Tasarruf.

TGMP'nin sağladığı finansal hizmetin ana merkezini yoksul kadınlar oluşturmaktadır. TGMP sadaka ve bağış yerine, yoksulluğun önüne geçmek amacıyla, dar gelirli bireylere (özellikle kadın) 'mikro kredi' imkanı sunmaktadır. Bu mikro kredi çeşitlerinin bazılarının özellikleri şu şekildedir (tgmp sunumu, Ekim, 2018)

- **Temel Kredi;**

Temel Kredi, TGMP' nin ana mikro kredisidir. Tüm mikro girişimciler için kabul edilen ilk mikro kredi türüdür. Hizmet verilmesi açısından daha yeni olan bireylere 100 TL ila 1000 TL arasında kredi verilmektedir. Bu kredinin geri ödeme vadesi ise 46 hafta olarak belirlenmiştir.

- **Girişimci Kredisi;**

Girişimci Kredisi, işini büyütmek isteyen girişimciye sağlanan kredi türüdür. Bu krediye sahip olabilmek için vergi mükellefi olunması gerekmektedir. Aynı zamanda başarılı ve çalışkan olma şartı da aranmaktadır. Böylelikle 1000-5000 TL krediye sahip olunabilmektedir. Geri ödemesi ise 46 hafta olarak belirlenmiştir.

- **Hayvancılık Kredisi;**

Hayvan yetiştirmek isten mikro girişimciler için oluşturulan kredi türüdür. 2000 TL'ye kadar verilmektedir. Geri ödemesi ise 26 hafta olarak belirlenmiştir.

- **Sosyal Kalkınma Kredisi;**

Girişimcinin aldığı kredi dışında, ek olarak yaptığı ticari faaliyetlerinde (kozmetik, temizlik ürünü vb. 15 çeşit) ilerlemeleri açısından verilen kredi türüdür. Geri ödemesi 46 hafta süresindedir.

- **İletişim Kredisi;**

Mikro girişimcinin aldığı krediye ek olarak, teknolojik ilerleme sağması amacıyla verilen kredi türüdür. Bu kredi çeşidi sayesinde günümüz akıllı telefonlarına sahip olma imkanı sunulmuş olmaktadır. Geri ödemesi ise 46 hafta boyunca sürmektedir (tgmp.net 2018).

Mikro kredi türlerinin vadelerini aşağıdaki tabloda inceleyebiliriz.

Tablo 8: Mikro Kredi Vadeleri

Kredi Türleri	Vade
Sözleşmeli Kredi	-
Girişimci Kredisi	46 Hafta
Mücadeleci Vatandaş Kredisi	Duruma Bağlı
Mikro sigorta	-
Hayvancılık Kredisi	26 Hafta
Gönüllü Tasarruf	-
Sosyal Kalkınma Kredisi	46 Hafta
İletişim Kredisi	40-46 Hafta
Temel Kredi	46 Hafta
Mikro konut	-

Kaynak: (tgmp.net, 2018) <http://tgmp.net/tr/> Erişim Tarihi: 12.12.2018

Tablo 8' e göre, sözleşmeli kredi, mikro sigorta, gönüllü tasarruf, mikro konut türlerinin vadeleri bulunmamaktadır. Mücadeleci vatandaş kredisinin vadesi ise duruma bağlıdır. Diğer kredi türlerinin vadeleri 40-46 hafta aralığında bulunmaktadır.

2.15.3.2.2. TGMP' nin Hedefi

- Dar gelirli bireylerin, gelirlerinin tefeciler tarafından istismar edilmesi önlemek
- Dar gelirli kadın ve erkeğe bankacılık hizmeti sunmak
- Bu hizmeti sunarken dezavantajlı kesimi seçmek
- Bangladeş'in kırsal kesiminde bulunan işsiz bireylere, kendi işlerini kurma imkanı sağlamak
- Fakirliğin olmadığı bir Türkiye oluşturarak, finansal açıdan sürdürülebilir bir kurum olmak

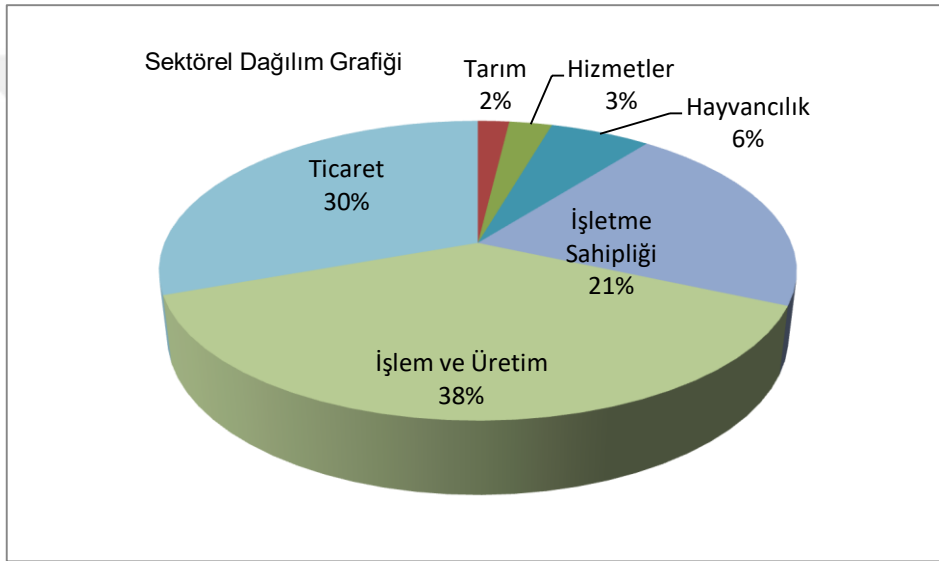
2.15.3.2.3. TGMP' de Mikro Kredi Sisteminin İşleyişi

Aynı mahallede oturan, 5 kişinin bir araya gelmesi ile gruplar oluşturulmaktadır. Kredi, oluşturulan 5'er kişilik gruplarda bulunan her bir bireye ayrı ayrı verilmektedir. Öncelikle grup üyeleri birbirine kefil olmalıdır. Aynı mahallede oturan kadınların tanıdığı, güvendiği kişiler ile grup oluşturmaları sonrasında sıra eğitime gelmektedir. Kadınlar 3'er günlük eğitim sonucunda yürütmek istedikleri işe göre kredi almaktadırlar. Başlangıç kredi

miktarı 100-1000 TL'dir. Kredilerin vadesi 1 yıldır. Bireyler aldıkları kredileri düzenli ödedikleri takdirde, sonraki yıllarda aldıkları kredilerin limitleri giderek artacaktır (www.tgmp.net Erişim tarihi 04.10.2018).

Günümüzde ki Grameen Bank'ın sahipleri, zamanında hizmet verdiği dar gelirli insanlardan oluşmaktadır. Bu bankadan kredi alan bireyler, hisselerin %90'ına sahiptir. Kalan %10'luk kısım ise devlete verilmektedir. Mikro kredinin Sektörel Dağılım Grafiği aşağıda gösterilmektedir.

Grafik 2: Mikro Kredinin Sektörel Dağılım Grafiği

Kaynak: (TGMP sunumu Ekim, 2018). <http://tgmp.net/tr/> Erişim Tarihi: 1.12.2018

Sektörel dağılımın 2. grafiğine göre, işlem ve üretim faaliyetleri için mikro kredi kullanımı %38'dir. İşletme sahipliği %21, ticaret ise %30'dur. Tarım, hizmetler ve hayvancılık sırasıyla %2, %3, %6'dır.

2.15.3.1.4. TGMP' nin Yönetim Bilgi Sistemleri ve Sayısal veriler

TGMP bilgi sistemlerinde iki yöntem kullanılmaktadır. Bunlar;

1-) NCF

Şimdiye kadar kullanılan Manyetik Mikro Girişimci Kartı kaldırılmıştır. Bunun ikamesi olarak 'NCF' temassız kart ile tahsilat gerçekleştirilecektir. Bilgi teknolojisindeki gelişim ve yenilikler TGMP'nin verimliliğini arttıracaktır. Elektronik ortamda bulunan NCF⁶ aynı zamanda çevre dostudur. Bu sistem işletme maliyetinin en aza indirme olanağına sahiptir.

2-) Cep-T Para

Her mikro girişimcinin bir bankamatige gidip kendi banka hesabından kendi parasını çekebilmesi açısından oluşturulan Turkcell uygulamasıdır. Böylelikle TGMP daha az nakitle çalışabilmektedir.

Mikro girişimciler için ise şu faydaları doğurmaktadır:

- Kolay finansal işlemler yapabilme yetisi kazandırma
- Kartın kabul olduğu her yerde alışveriş imkanı
- Kendi hattına ya da bir başkasının hattına oturduğu yerden TL kontör yükleyebilme imkanı
- Yaptığı bazı işlemlerden bedava konuşma hakkı kazanımları
- Bağışçılar tarafından 7/24 cepten para gönderimi kolaylığı (tgmp 28 Ekim, 2018 sunumu)

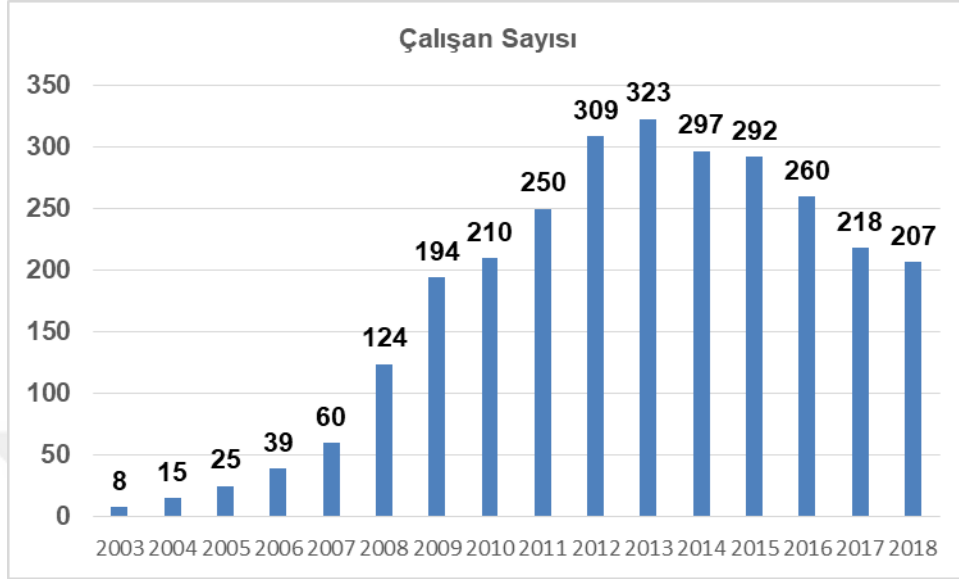
TGMP' ye ait bazı sayısal veriler aşağıdaki grafiklerde verilmiştir.

---

⁶ NFC, düşük bant genişliğine sahip olan, Bluetooth ve Wifi gibi teknolojilerden zayıf çalışan ve çok kısa mesafe (yaklaşık 4 cm aralıkta) ile kullanılabilen bir kablosuz iletişim teknolojisidir. Açılımı Near Field Comminucation, Türkçesi ise Yakın Alan İletişimi olan NFC teknolojisi, temel olarak bu teknolojiye sahip cihazların kısa mesafede birbiri ile veri alışverişini yapabilmesini sağlar. NFC teknolojisi, akıllı telefonlarda mobil ödeme, çipli kimlikler ile daha hızlı işlem yapabilme ve NFC etiketlerde kullanılmaktadır. NFC etiketler belli bir işlemi kolaylaştırmak için kullanılır.

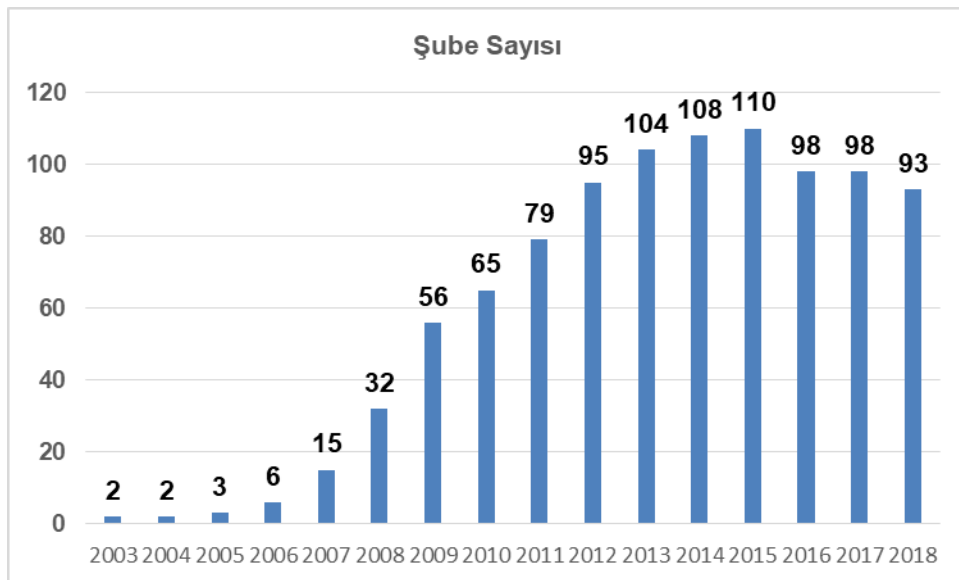
Grafik 4: Tgmp' de Çalışan Sayısı

Kaynak: (18 Ekim Tgmp Sunumu) <http://tgmp.net/tr/> Erişim Tarihi: 03.02.2019

Grafik 4' e göre Tgmp' de çalışan sayısı 2003 yılından 2018 yılına kadar artış göstermektedir. En fazla çalışan sayısı 2013 yılında gözlemlenmiştir. En az çalışan sayısı ise başlangıç yılı olan 2003' tür. 2018 yılında çalışan sayısı 207'ye düşmüştür.

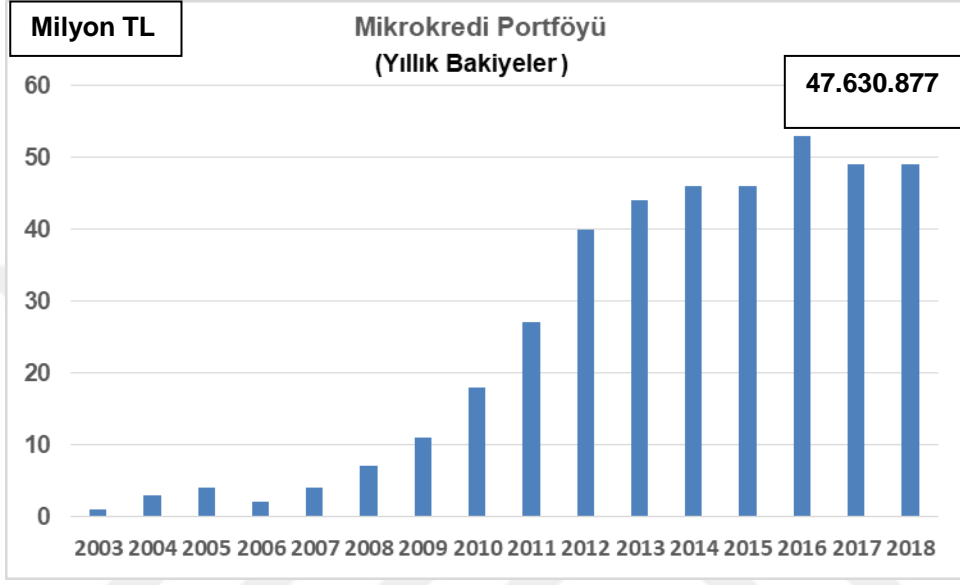
Grafik 5: Tgmp' deki Şube Sayısı

Kaynak: (18 Ekim tgmp sunumu) <http://tgmp.net/tr/> Erişim Tarihi: 13.10.2019

Yukarıdaki şekli incelediğimizde Tgmp' deki şube sayısı 2015 yılında 110 tane olarak en yüksek seviyesinde belirlenmiştir. 2016, 2017 ve 2018 yıllarında 12 tane şubenin azaldığını görmekteyiz. Şube sayısı 2003 yılından 2015 yılına kadar hep artış sergilemiştir.

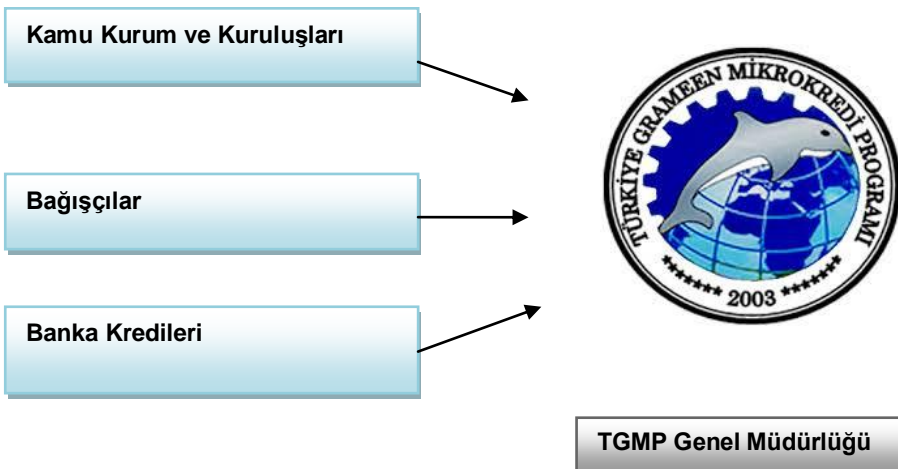
Grafik 6: Tgmp' deki Mikro kredi Portföyü

Kaynak: (18 Ekim tgmp sunumu) <http://tgmp.net/tr/> Erişim Tarihi: 10.10.2018

Yukarıdaki grafikte Tgmp' nin yıllık mikro kredi portföyüne baktığımızda en fazla artışın 2016 yılında gerçekleştiğini görmekteyiz. Toplam bakiye ise 47.630.887 Milyon TL' dir.

Şekil 7: TGMP' de Mikro kredinin Destekçileri

Yukarıdaki şekilde Tgmp Genel Müdürlüğünün destekçilerine baktığımızda, bağışçılar, kamu kurum ve kuruluşları ve banka kredilerinden oluştuğunu görmekteyiz.

Mikro finans şubeleri, İl Özel İdaresi Kanunu çerçevesinde sağlana fonlarla, kişi ve kuruluşların sağladığı bağışlarla oluşturulmuştur. Tamamen bağışlarla oluşturulan şubelere birkaç örnek olarak şunları verebiliriz:

- *TEKFEN VAKFI MANİSA SOMA MİKROFİNANS ŞUBESİ*
- *RAMAZAN ÖZ HATAY İSKENDERUN MİKROFİNANS ŞUBESİ*
- *AHMET KAYA BAĞ İSPARTA MİKROFİNANS ŞUBESİ*
- *BORUSAN BURSA GEMLİK MİKROFİNANS ŞUBESİ (tgmp.net 2018).*

Bu şubelerin ve daha nicelerinin sağladığı en büyük katkı, kadın girişimcileri desteklemektir. 2003'ten 2018'e kadar Türkiye Grameen Mikro finans Programı öncülüğünde toplamda kullanılan kredi miktarı tutarı Haziran 2018 TGMP verilerine göre, 750 milyon lirayı aşmıştır. 2017 verilerine göre ise son 14 yılda 160 binden fazla kadına 675 milyon liralık mikro kredi kullanılmıştır. Dar gelirli kadınların küçük sermayeler ile kendi işlerini kurması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda geçtiğimiz 15 yılda 170 binden fazla kadına ulaşılmış, 750 milyon liralık kredi kullanılmıştır. TİVSA' dan edinilen bilgilere göre aile fertleri de dahil edilerek kredi imkanından yararlandırılan kişi sayısının 600 bin olduğu tahmin edilmiştir. TGMP tarafından, 2018 yılı boyunca toplamda 200 milyon liralık mikro kredi dağıtımı hedeflenmiştir.

2.15.3.2 Kadın Emeği Değerlendirme Vakfı (KDEV) (MAYA)

Kar amacı olmayan ve aynı zamanda bir sivil toplum kuruluşu olan KEDV, 1986 yılında dar gelirli kadınların yaşam kalitesini arttırmak ve ekonomilerini iyileştirmek amacıyla kurulmuştur. KEDV mikro kredi çalışmalarına ise 1995 yılında aktif olarak başlamıştır. 1995-1997 yıllarında İstanbul'da yaklaşık 100 dar gelirli kadına iş kurmaları veya mevcut işlerini geliştirmeleri amacıyla az miktarda kredi verilmiştir. Birçok dar gelirli kadın bu krediler sayesinde ekonomi dünyasına giriş yapma fırsatı bulmuşlardır. Aktif olarak ekonomiye katılan bu kredi kullanıcılarının %98'i aldıkları kredileri düzenli olarak geri ödemişlerdir. Ege ve Güneydoğu Anadolu başta olmak üzere İstanbul'un dar gelirli semtleri, deprem bölgeleri ve Türkiye'nin çeşitli illerinde KEDV çalışmaları yoğunlaştırılmıştır.

Bu kuruluş destek isteyen kadın gruplarına danışmanlık ve eğitim hizmetleri de sağlamaktadır. Kuruluş yardımcı olduğu kadınların deneyimlerini paylaşmaları amacıyla birçok sivil toplum kuruluşu, üniversiteler, merkezi ve yerel yönetim ile ilişki halindedir. Microsoft, Estore, Citibank KEDV'in işbirliği içinde olduğu firmalar arasındadır. Aynı zamanda Hindistan, Hollanda, Kenya, Amerika gibi ülkelerin kurduğu kadın destek programlarından da deneyim alışverişinde bulunmaktadır. Dar gelirli kadınların kendi ayakları üzerinde durabilmesi için gerekli her şeyi yapmayı ilke edinen bir kuruluştur. Ancak 1999 depremi sonrasında KEDV'in öncelikleri değişmiştir ve fon arayışını ertelemek zorunda kalmıştır. Bu erteleme 2002 yılında son bulmuş, Maya Mikro Ekonomik Destek İşletmesi kurularak mikro kredi programı fiilen başlatılmıştır. (kedv.org.tr, 2018) (M, Özhan Kalaç 2016: 30)

2.15.3.2.1 Maya Mikro Girişimci Destek İşletmesi

Türkiye'nin ilk mikro kredi kurumudur. 1999 depreminin etkisi sonucunda Haziran 2002 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün onayı ile kurulan Maya Mikro Girişimci Destek İşletmesi Kocaeli, İstanbul, Düzce, Sakarya illerinde faaliyetlerini sürdürmektedir. Merkezi Kocaeli' de bulunan KEDV vakfının yürüttüğü MAYA projesi adını "*Emeğinizi Mayalayın*" sloganından almaktadır. Vakfın hedef kitlesini girişimci kadınlar oluşturmaktadır. Kocaeli' de 2002'de krediler verilmeye başlanmıştır. Ardından Haziran 2003 tarihinde İstanbul'da verilen kredi, Ağustos 2004 tarihinde Düzce'de verilerek devamlılık sağlanmıştır. Maya sayesinde günümüze kadar 12.000'den fazla kredi sağlanmıştır. Kredilerin toplamı ise 11 milyon TL'yi aşmaktadır. Mayanın hedef kitlesi kendi işini yapmak isteyen dar gelirli kadın girişimcilerdir.

Kredi imkanından yararlandırılan kadınların %66'sı ticaret, %26'sı üretim, %8'i hizmet sektörüne yoğunlaşmıştır. Bunlara ek olarak kuaförlük, terziilik, küçük yiyecek işleri, evden satış gibi işlere odaklanmışlardır. Çalışma alanları daha çok evleridir. Ev dışında ise pazar, sokak tezgahları, veya kiraladıkları küçük dükkanlarda çalışmaktadırlar. Banka koşullarındaki gibi geleneksel teminat sistemi yerine dayanışmanın esas alındığı 'Dayanışma Gruplarına' kredi verilmektedir. Böylece dayanışma grubu içerisinde bulunan kadınlar hem kendi borçlarından hem de grubun diğer katılımcılarının borçlarından da sorumlu tutulmuştur. Bu durum kadınların sorunlarını birbirleri ile paylaşmaları ve Maya için bir nebze olsun sosyal teminat sağlayarak riski azaltmaktadır. (kedv.org.tr, 2018) (H, Ceyhan 2010: 63)

2.15.3.2.2. Maya Kredilerinin Koşulları

- Bu krediler 3-5 kişiden oluşturulan dayanışma gruplarına verilmektedir.
- Arzuladıkları takdirde kredi alan gruplar yeniden başvuru yapabilme hakkına sahiptirler.
- Krediler geri ödenirken haftalık sistem baz alınmaktadır.
- Programın devamlılığı açısından belirli bir hizmet bedeli alınmaktadır.
- İlk kez kredi alan grup için alt sınır 100 TL, üst sınır ise 800 TL'dir.
- Daha önce kredi alanların yeniden alacakları kredi miktarı %25 daha fazlası olmaktadır.
- Katılımcılara, kredi ve girişim hakkında temel kavramları öğrenebilmeleri için yeterli eğitim verilmektedir. Eğitim sonunda yapılan sınavda başarılı olmak krediyi almak için gerekli bir koşuldur (kedv.org.tr, 2018).

“Maya Mikro Ekonomik Destek İşletmesi'nin gelişim kronolojisi şöyledir;

1-1995–1997 Pilot Proje

2-Aralık 2000 İlk pazar araştırması ve iş planı

3-Ocak 2002 İkinci pazar araştırması

4-Şubat-Mart 2002 Finansal ve operasyonel sistemlerin oluşturulması

5-Nisan-Mayıs 2002 Personel seçimi ve eğitimleri

6-Mayıs 2002 Kocaeli ofisinin kurulması

7-Haziran 2002 İş planının güncellenmesi

8-Ağustos 2002 Kocaeli' de ilk kredilerin verilmesi

9-Nisan 2003 İstanbul'da personel seçimi ve eğitimi

10-Haziran 2003 İstanbul'da ilk kredilerin verilmesi

11-Ağustos-Ekim 2003 Micro Save Africa yöntemleri ile pazar araştırması

12-Kasım 2003 İlk bireysel kredinin verilmesi

13-Ağustos 2004 Düzce'de ilk kredilerin verilmesi

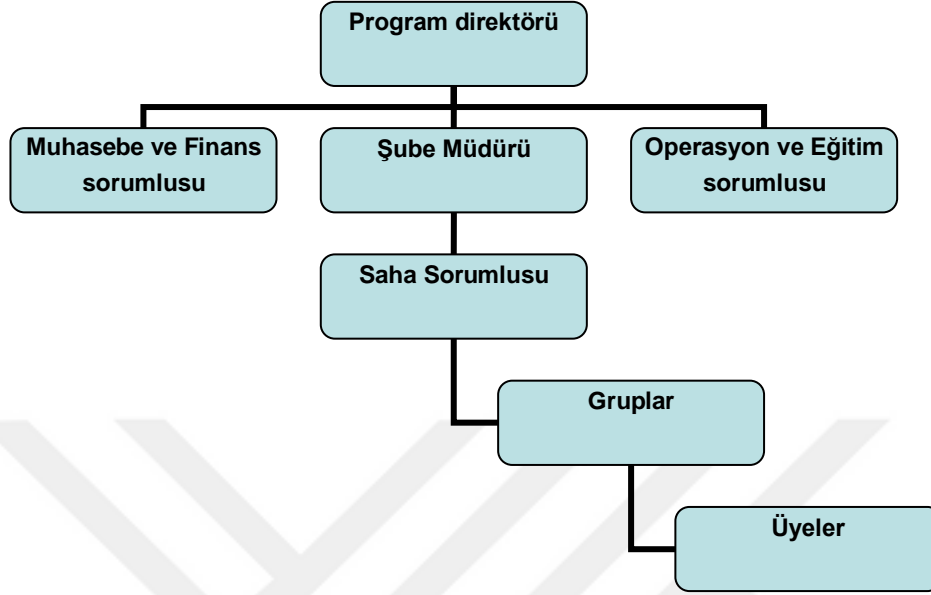
14-Kasım 2005 Sakarya'da ilk kredilerin verilmesi”

2.15.3.2.3. Maya' nın Kurumsal Yapısı

KEDV' in iktisadi işletmesi olan Maya işletmesi Merkezi organizasyon yapısına sahiptir. Yapılan bütün faaliyetler, program direktörüne göre yürütülür. Program direktörüne bağlı 3 birim bulunmaktadır. Bu birimler ise şube müdürü, muhasebe finans

sorumlusu, operasyon ve eğitim sorumlusudur. Şube müdürüne bağlı olarak ise saha sorumluları mevcuttur (kedv.org.tr, 2018).

Şekil 8: Maya' nın Organizasyon Yapısı

Kaynak: (www.kedv.org.tr 'den aktaran H, Şahin 2010: 79)

Şekil 8' de Mayanın organizasyon yapısı gösterilmektedir. En temel hali ile Program direktörü, Muhasebe ve Finans sorumlusu, Şube Müdürü, Operasyon ve Eğitim sorumlusu birimlerinden oluşur.

2.15.3.2.4. Maya Kredi Türleri

Maya Mikro Ekonomik Destek İşletmesi'nin sağladığı kredi türlerini üç başlık altında gösterebiliriz. Bunlar;

- **Grup Kredisi (MayaBiz)**
- **İhtiyaç Kredisi (MayaAile)**
- **Bireysel Kredi (MayaBen)**

Grup Kredisi (MayaBiz): Maya' nın sağladığı krediler arasında %90 grup kredisi kullanılmaktadır. Bu kredinin amacı diğerleri gibi iş kurmayı hedeflemektedir. Başvuru yapan kadıların daha öncesinde iş tecrübesi edinmiş olmaları önem arz eder. Grup kredilerinin vadeleri 3-18 aydır. Geri ödemeleri ise aylık olarak yapılmaktadır. Her bir grup üyesi için ayrı ayrı ödeme planı oluşturulur. Teminat sistemi yoktur. Gruptaki girişimciler birbirinin teminatı sayılmıştır.

Bireysel Kredi (MayaBen): Talep üzerine kasım 2003 tarihinde bireysel kredi sistemi oluşturulmuştur. Bireysel kredide, grup kredisine göre daha yüksek meblağda kredi imkanı sağlanır. Bu rakam 100 TL ile 2000 TL arasında değişmektedir. Ödemeleri aksatmayan bireylere 2500 TL'ye kadar kredi imkanı sağlanır. Geri ödemeler ise aylık yapılmaktadır. Vadeleri 3-12 ay arasında değişmektedir.

İhtiyaç Kredisi (MayaAile): Grup kredisi almış ve düzenli ödemiş olmak şartı ile, fatura, gıda, okul giderleri vb. acil giderlerini karşılayamayan girişimciler için oluşturulmuş kredi türüdür. Kredi miktarı 100-500 TL olarak kararlaştırılmıştır. Geri ödemeler ise diğerleri gibi aylık olarak yapılmaktadır. Vadeleri 3-6 ay olarak belirlenmiştir. Kredi verilirken hiçbir işlem maliyeti istenmemektedir.

Tablo 9: Maya Kredi Vadeleri

Kredi Türleri	Vade
Grup Kredisi	3-8 Ay
Bireysel Kredi	3-12 Ay
İhtiyaç Kredisi	2-6 Ay

Kaynak: Gümüş, Öner. “Yoksullukla Mücadelede Alternatif Bir Politika Olarak Mikro Kredi ve Türkiye’de Uygulamalar”, (Yüksek Lisans Tezi), Kütahya, 2014.

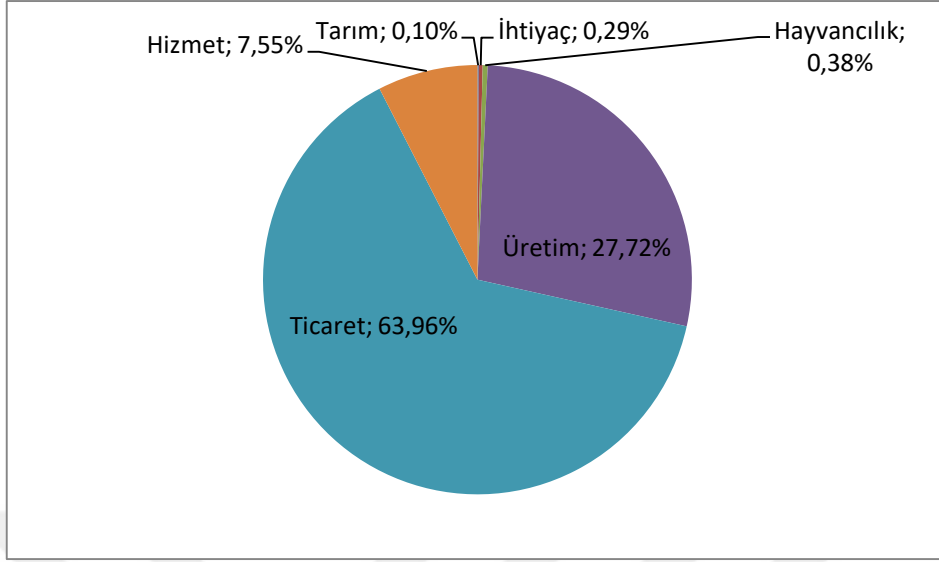
Tablo 9’ a göre, Maya’ nın kredi vadeleri en az 2 ay, en fazla 12 aydır. Grup kredisi vadeleri 3-8 aydan oluşurken, bireysel kredi vadeleri 3-12 aydan oluşmaktadır.

2.15.3.2.5. Maya’ nın Fon Kaynakları

Maya Mikro Ekonomik Destek İşletmesi bir milyon dolar fonu yardımı ile faaliyetine başlangıç yapmıştır. Bu fon yerli ve yabancı kaynaklardan temin edilen bir yardımdır. Kuruma fon aktaran yardım kuruluşlarının başında Catholic Relief Services (CRS)⁷ gelmektedir. Ayrıca hükümetin sağlamış olduğu yardımlar, bağışçılar, girişimci tasarrufları, sivil toplum kuruluşlarının sağladığı yardımlarda fon kaynakları arasındadır. (H, Şahin 2010: 79)

⁷ CRS, 75 yılı aşkın tecrübesi ile, ırk, inanç veya milliyete bakılmaksızın, ihtiyaca göre yardım sağlayan, en çok ihtiyaç duyulanlara yardım etmeye çalışan bir ajanstır.

Grafik 6: Maya Kredilerinin Sektörel Dağılımı

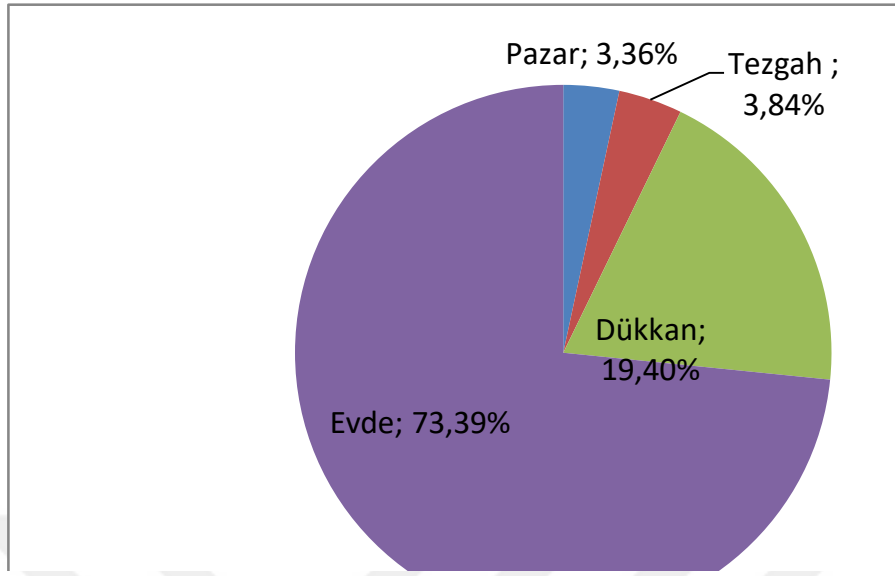

Kaynak: (TGMP sunumu Ekim, 2018). <http://tgmp.net/tr/> Erişim Tarihi: 03.05.2019

6. grafiğe göre, alınan kredilerin hangi sektörlerde kullanıldığı belirtildikten sonra, aşağıda yer alan grafikte bu işlerin nerelerde yapıldığı hakkında bilgi verilecektir. Alınan kredilerin büyük kısmı ticaret için kullanılmaktadır. İhtiyaç, tarım ve hayvancılık sektörlerine fazla rağbet yoktur.

Grafik 7: Alınan Krediler Neticesinde Üretim Nerede Yapıldığı

Kaynak: (TGMP sunumu Ekim, 2018). <http://tgmp.net/tr/> Erişim Tarihi: 03.05.2019

Grafik 7' de görüldüğü gibi alınan kredilerin yüzde yetmiş beşe yakını evde yapılan üretimde kullanılmaktadır, bunu yüzde yirmiye yakın bir oranla dükkânda yapılan üretimler takip etmektedir.

2.15. DÜNYA' DA MİKRO KREDİ SİSTEMİ VE UYGULAMALARI

Dünya yoksul insanların muhtaç durumuna sessiz kalmamıştır. Yoksulluğun önüne geçebilmek için birçok önlemler alınmış mikro finans kuruluşlarına ek olarak bazı bağış ve yardım siteleri oluşturulmuştur. 1997 yılında Microcredit Summit Campaign⁸ tarafından serbest meslek yapan bireylere, ticari olanakları yetersiz kalan bireylere, yoksul kadınlara vb. birçok yardıma yönelik 9 yıllık bir kampanya başlatılmıştır. 137 ülkeden 2900'un üzerinde katılımcı ile Washington'da Mikro kredi Zirvesi (Microcredit Summit) yapılmıştır. MSC yoksul kadınlara ve fakir ailelere yönelik 2006 yılı kasım ayında Kanada'nın Halifax Bölgesinde bu kampanyayı 2 hedefle yeniden başlatmıştır. Bu iki hedef şunlardır;

- 1- 100 milyon muhtaç aileye yardım etmek ve onları aşırı yoksulluktan kurtarmak.
- 2- Serbest meslek ve diğer finansal ve ticari hizmetler için 175 milyon fakir aileye ulaşmak.

⁸ MSC, 1997 yılında Muhammed Yunus, John Hatch, Sam Daley-Harris tarafından kurulan Asya, Afrika, Amerika, Orta Doğu bölgelerinde hizmet veren, kar amacı gütmeyen bir kuruluştur.

Ayrıca bu kampanya aşağıdaki tabloda belirtilen 4 temel esas üzerine kurulmuştur.

Tablo 10: Mikro Kredinin Esasları

En yoksula ulaşmak	Gelişmekte olan ülkelerde yoksulluk sınırının %50'sinin altında kalan ailelere, endüstrileşmiş ülkelerde ise o ülkenin yoksulluk sınırı altında kalan kesime ulaşmak hedefidir.
Kadını güçlendirmek	Erkeklerin kazandığı paradansa kadının kazandığı paranın çocuklarına doğrudan ve daha fazla pozitif etkisi olacağı düşüncesi mevcuttur.
Finansal sürdürülebilirlik	Mikro kredi zirvesinin amacı kendi kendine yetebilen kadın profili oluşturmaktır.
Pozitif ölçülebilir etki	Program geri ödeme oranı, mali ödemeler ve mikro kredi kurumunun gücüne dair bilgiler verirken; kampanya, bu kuruluşların yoksulluğu önlemedeki etkileri inceler. Pozitif ve ölçülebilir etkisine bakar.

Kaynak: (<http://www.microcreditsummit.org> erişim tarihi: 11.11.2018).

Tablo 10' a göre, mikro kredi 4 temel esasa dayanmaktadır. En yoksula ulaşmak, kadını güçlendirmek, finansal sürdürülebilirlik ve pozitif ölçülür etki esaslar arasındadır.

Kampanya üyeleri 2030 yılına kadar, 100 milyon aile hedefine ulaşmayı ve yoksulluğu tamamen sona erdirmeyi taahhüt etmektedir (<http://www.microcreditsummit.org> erişim tarihi: 11.11.2018).

Hindistan, Bangladeş ve Filipinler'in 2015 kampanya raporunun durumuna baktığımızda, 31 Aralık 2013 itibari ile 3.098 Mikro kredi kuruluşu, 211.119.547 borçluya ulaştığını bildirmiştir. Rapora göre en fakir müşterilerin %82'si (94.388.701) kadındır. 31 Aralık 2012 tarihinde ise 3.718 mikro finans kuruluşu 203.672.242 müşteriye ulaşmıştır. En fakir müşterilerin %83'ü (96.386.285) kadındır (<http://www.microcreditsummit.org> erişim tarihi: 11.11.2018).

Kampanyanın öncüleri başarı kalitesini arttırmak için her yıl aşırı yoksulluk içinde yaşayan insanların ihtiyaçlarına hizmet etmek üzere stratejilerle yakından ilgilenen uzmanlarla görüşmeler yapmaktadır. 2017 yılındaki raporda aşağıdaki uzmanların görüşleri ve katkıları yer almaktadır.

-Sosyal işletme: Nobel ödüllü ve Grameen Bank kurucusu Muhammed Yunus (Bangladeş)

-Şartlı nakit transferleri ve tasarruf: Fundación Capital Yves Moury (Kolombiya)

-Tam finansal katılım: Filipinler Merkez Bankası Pia Roman

-Mikrodalgalar: Star Microinsurance'dan Afua Boahema Donkor (Gana)

- Yoksulluk ölçümü: Grameen Vakfı'ndan Julie Peachey (ABD)
  - Tasarrufları seferber etmek: WSBI'den Ian Radcliffe (Belçika)
  - Sağlık ve mikrofinansın bütünleştirilmesi: Equitas Mikrofinans'tan John Alex (Hindistan)
  - Mobil ödemeler: Bill & Melinda Gates Vakfı'nın Rodger Voorhies'i (ABD)
- (<http://www.microcreditsummit.org> erişim tarihi: 11.11.2018)

Yoksul kadınlara ulaşmak adına yardım kampanyaları oluşturulmaktadır. İnternet siteleri sayesinde bağışçıların yardımları toplanıp ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmaktadır. Ürdün'de oluşturulan Kiva adında bir sitede bu duruma şöyle örnek verebiliriz.

“Nadwa, yedi kişilik bir aile ve inşaat projelerinde çalışan emekli bir kocası olan 35 yaşında bir kadındır. İş fikri mahallesinde bir mini market açtı. İşini büyütmek ve satmak için daha fazla mal satın almak için 800 JOD kredisi istiyor. Nadwa, çocukları için rahat bir hayat sağlamayı hayal eden iddialı bir kadındır ”.

Bir diğer örnek ise;

“Sahar 39 yaşındaki Ürdünlü bir kadındır. Sahar, kendi alanında küçük bir dükkan kiralamak ve dükkanında sergilenecek daha fazla ürün almak için 400 JOD kredi istiyor. %8'i ise yardımseverler tarafından temin edildi ”. (<https://www.kiva.org> Erişim tarihi 11.15.2018).

Mikro finansa katkısı olan bazı kuruluşlar

- **MIXMARKET:** Dünya çapında yaklaşık 2000 mikro finans kuruluşunun sosyal performansına ve finansal bilgilerine anında erişim olanağı sağlayan bir kaynaktır. Fon verenler ve hizmet sağlayıcılar hakkında güncel bilgiler sunar. Nitelikli ve hızlı analiz özelliğine sahiptir. 2002 yılında kurulan Mix' in, Washington, Azerbaycan, Hindistan, Senegal, Peru bölgelerinde ofisleri vardır. Kar amacı gütmeyen bir kuruluştur.
- **GTZ (The Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit):** Sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak ve teknik yardımda bulunmak amacıyla 1975 yılında Alman Federal Hükümetine bağlı özel bir şirket olarak kurulmuştur. Çeşitli kalkınma proje ve programlarının yürütülmesinde görev almıştır (Ç, Gökyay 2008: 68).
- **Dünya Bankası:** Dünya Bankası; IBRD(International Bank for Reconstruction and Development) ile IDA(International Development Association)'nın ortak adıdır. Bu iki kuruluş hibenin yanında düşük faizli veya faizsiz kredi sağlamaktadır. Fakirliği ortadan kaldırmak için orta ve uzun vadeli kredi verip, teknik yardımda

bulunmaktadır. Özellikle Bangladeş, Kırgızistan Bosna Hersek gibi az gelişmiş ülkelerde kurulan mikro kredi kurumlarına yardım sağlamıştır (Ç, Gökyay 2008: 68)

- **CGAP(En Yoksullara Yardım İçin Danışma Grubu):** 1995 yılında kurulan, yoksullara yardım etmeyi ilke edinen bir dayanışma grubudur. Her kesimin hayatını düzene sokmak, finansal hizmetlere erişimini kolaylaştırmak için çalışır. Mikro finansı sağlam temellere oturtmak gayesidir. Mikro finans kuruluşlarına hibe şeklinde yardımlarda bulunur. Ayrıca bu kuruluşlara, denetim ve derecelendirme kurumlarına ve hükümetlere ücretsiz müşavirlik ve eğitim hizmeti vermektedir.
- **KFW:** 1948 yılında kamu kurumu olarak kurulan KFW gelişmekte olan ülkeler açısından önemli bir mikro finans fonudur. Mikro finans fonunu aktif olarak destekler.

2.15.1. Bangladeş - Grameen Bank Uygulaması

Grameen Bank, geleneksel bankacılık uygulamalarını terk etmiş ve teminat sistemini benimsemiştir. Temelinin karşılıklı güven ve yaratıcılığa dayandığı bu bankanın %6'sı devlete aittir. Grameen Bank'ın kurucusu ve müdürü olan Muhammed Yunus, kendini yoksulluğu çözüme kavuşturmaya adanmış bir profesördür. Muhammed Yunus, Grameen Bank'ın kuruluşundan (1976) bu yana, yoksulların yaşam koşullarını iyileştirmeyi amaçlayan 25 şirket kurmuştur. GB 1983, 1991, 1992 yılları dışındaki tüm yıllarda kar yapmış bir bankadır. Ticari olmayan bu banka sadece yoksullara kredi vermektedir. Grameen Ailesi; Grameen Trust, Grameen Fonu, Grameen Telecom, Grameenphone ve Grameen Vakfı'ndan oluşmaktadır (<http://www.grameen-info.org>).

Genel Müdürlüğü Bangladeş, Mirpur-2 ve Dhamda'da yer alan bankanın bugün 7,5 milyondan fazla müşterisi vardır. Bunların %65'i ekonomisini düzeltmeyi ve yoksulluktan kurtulmayı başarmıştır. Günümüzde bu model 81 ülkede faaliyet göstermektedir. İlk uygulaması Bangladeş'in Çitagong köyünde olmuştur. İhtiyaç sahibi 42 kişiye toplamda verilen 27 dolar kredi ile başlatılan proje günümüzde dünyanın dört bir yanında uygulanmaktadır. Ticari bazı bankaların ve Bangladeş Merkez Bankasının desteği ile proje geliştirilmiş son olarak 1983'te Grameen Bank adını alarak mikro kredi bankası kurulmuştur (Literature Islamic and Political Sciences 2017: 100).

2.15.1.1. Grameen Bank Kredilerini Kullanım Alanları

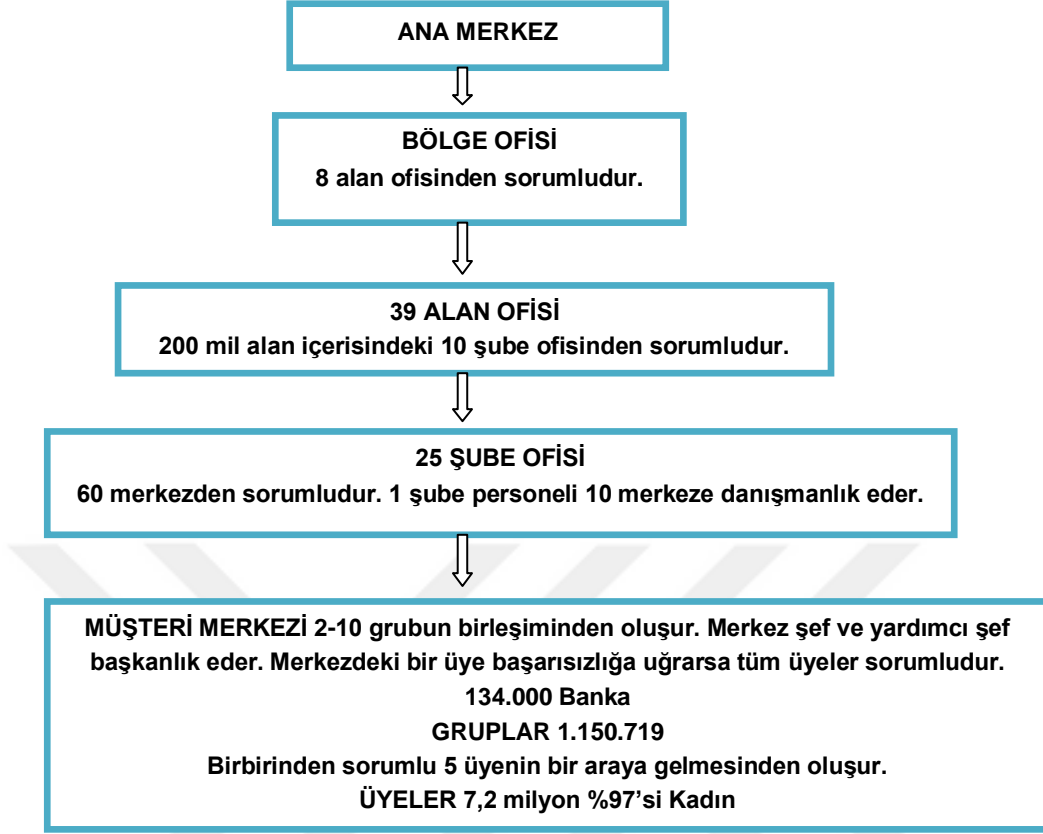
Kredi kullanıcıları genel olarak aldıkları kredileri kendi seçtikleri bir alanda kullanmaktadırlar. Çünkü herkes sevdiği ve başarılı olacağını düşündüğü konulara kendi karar verecektir. Böylece banka çalışanları seçecekleri iş konusunda kimseye müdahale etmemiştir. Ancak aldıkları kredileri kullanım alanları ve para kazanma durumlarını gözetlemektedirler. Bankanın müşterileri çoğunlukla topraksız köylüler olduğu için kredi kullanımları uygulama ilk başladığında tarıma yönelik olmamıştır. Sonrasında bankanın maliyetlerini azaltma kaygısı tarıma yönelmeyi zorunlu kılmıştır. 2010 yılında en fazla kredi kullanılan sektörlerin başında tarım ve ormancılık gelmektedir. 2010 yılında 2.347.446 kişiye yaklaşık 23,5 milyar liralık borç verilmiştir. Bu kredinin %97,6'sı kadınlara, %2,4'ü ise erkeklere verilmiştir. Kredi verilen sektörler yıllar içinde değişiklik gösterse de kadın ve erkeğe verilen kredi oranında pek oynama olmamıştır (T, Ahmedov 2017: 101).

Bangladeş'te yoksulluk sınırı sayılan 1,5 dekardan az toprağı olan girişimcilere bu kredi temin edilmektedir. Bu krediler bireysel olarak değil 5 kişilik grup halinde verilmektedir. Grup üyelerinin ise aynı mahalleden olma zorunluluğı mevcuttur. Bunun nedeni ise her hafta yapılacak olan toplantılarda kolaylık sağlamaktır. Kredi verilmeden önce grup üyelerine 7 günlük bir eğitim verilmektedir. Gruptakiler aynı aileden olamayacakları gibi akraba da olmamaları gerekmektedir. Gruplar ya kadınlardan ya da erkeklerden oluşmaktadır. Krediler verilirken kefalet istenmemesine rağmen kredi geri ödemelerinde hiç sorun çıkmamıştır ve %97 geri ödeme sağlanmıştır (N, Akbulaev 2017: 60).

2.15.1.2 Grameen Bank'ın Örgütsel Yapısı

GB'nin sahip olduğu örgütsel ve yönetsel yapısı başarılı olmasının asıl sebebidir. Örgütsel yapısı kabul ve dağıtım olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kabul sistemi grup ve merkezleri; dağıtım sistemi ise şubeleri, alan ve bölge ofislerini ve genel müdürlüğü oluşturmaktadır.

Şekil 9: Grameen Bank'ın Örgütsel Yapısı ve Birimlerinin Sayısı

Kaynak: Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi (TURKSOSBİLDER) Cilt 02, Sayı 01, 2017, Sayfa 65.

Tablo 11: Grameen Bank'ın Aylık Raporu

(09-2018 Raporu) Mikro Girişimci Kredi sayısı	12.136.041
(09-2018 Raporu) Ödenen Tutar	5,590.76 Milyon dolar
(08-2018 Raporu) Mikro Girişimci Kredi sayısı	11.970.474
(08-2018 Raporu) Ödenen Tutar	5,520.98 Milyon dolar
(07-2018 Raporu) Mikro Girişimci Kredi sayısı	11.853.604
(07-2018 Raporu) Ödenen Tutar	5,471.01 Milyon dolar

Kaynak: <http://www.grameen-info.org> Erişim Tarihi: 22.03.2019

Grameen Bank'ın aylık raporlarından kesitler aşağıdaki tablo 11' de mevcuttur. Tablo 11' e göre krediye ödenen tutar 2018' de 5,471.01 Milyon dolardır.

2.15.2. Hindistan'da Mikro kredi Uygulaması

2018 itibari ile, Hindistan 1.355 milyardan fazla insandan oluşan nüfusa sahiptir (worldpopulationreview.com). Hindistan'da 2000'li yıllarda halkın %26 'sı yoksulluk sınırı altında kalmıştır. Mikro kredinin Bangladeş, Tayland, Sri Lanka, Endonezya gibi ülkelerde başarılı bir şekilde kullanılıyor olması, kırsal kesimde yaşayan ve finansman ihtiyacını karşılamakta zorlanan Hindistan halkı için de kullandırılmasına sıcak bakılmasını sağlamıştır. Hindistan'daki mikro kredi kuruluşları dayanışma grupları, kredi kooperatifleri ve her yönü ile Bangladeş'teki Grameen Bank uygulaması olarak üç bölüme ayrılır.

Dayanışma gruplarında, aynı türden amaçları olan ve gönüllü katılan yoksul bireyler bir aradadır. Gruplar oluşturulmadan önce bölge haklı üzerine din, ırk, yaşam biçimi, problemler ve daha önce bir grup oluşturulup oluşturulmadığına yönelik araştırmalar yapılmaktadır. Hindistan'daki uygulamalarda gruplar 17 kişiden oluşturulmaktadır. Uyumsuzluk yapan bireyler gruptan çıkarılmaktadır. Grup üyeleri belirlendikten sonra ise fonda ne kadar para biriktirileceği, ne zaman bir banka hesabı açılacağı, grubun tasarrufunun idaresi kimin sorumluluğunda olacağı ve toplantıların ne kadar sıklıkta yapılacağı hakkındaki sorulara açıklık getirilmektedir. Dayanışma gruplarının yükünü hafifletmek için sisteme güvenip katkıda bulunmak isteyen önde gelen yardım kuruluşları arasında Mysore Yerleşim Yeri Geliştirme Acentası (MYRADA) ve Ulusal Tarım ve Kırsal Alan Kalkınma Bankası (NABARD) gelmektedir (H, Ceyhan 2010: 46).

- NABARD ise, dayanışma gruplarının finansal kuruluşlardan faydalanmalarını kolaylaştırmak için 1992'de bir proje başlatmıştır. Projede; ticari bankalar yoksul kesimde bulunan dayanışma gruplarına kredi kullandırmakta ve faiz oranları NABARD tarafında bir miktar sübvansede edilmektedir (H, Ceyhan 2010: 46).
- MYRADA, öncelikle 1968'de Tibet'ten göç eden mülteci kesiminin Güney Hindistan'daki yerleşimlerini sağlamak için kurulmuş, sivil toplum örgütü olarak faaliyet göstermeye başlamıştır. Amacı kırsal kredi sisteminin geliştirilmesini sağlamak ve göç yolu ile gelen ailelerin adaptasyonunu sağlamaktır. İhtiyaç sahibi kişileri belirleyip gruplara ayırıp gerekirse kişilerin ihtiyacı olan kredi için gerekli teminatı sağlayıp kredi almalarına yardımcı olan bir kuruluştur. Günümüzde bir milyondan fazla ihtiyaç sahibine ulaşmayı başarabilmiştir.

Bir diğerk mikro kredi yöntemi ise, şehirlerde olan ve aynı kurumda çalışmakta olan bireyler tarafından oluşturulan kredi kooperatifleridir. Diğerk mikro kredi uygulamalarına göre daha zayıf görülse de iki başarılı uygulamaları mevcuttur. Bunlar; Çalışan Kadınlar Federasyonu (WWF) ve Kendi Hesabına Çalışan Kadınlar Kooperatifi (SEWA)'dır (H, Ceyhan 2010: 48).

- SEWA, 1972 yılında kurulmuştur. Tekstil sektöründe çalışan kadınların ücret eşitsizliği ve ekonomik sömürü problemlerine çözüm amaçlı kurulan SEWA, zamanla yoksul kadınlara kredi kullandıran kurumsal bir yapıya dönüşmüştür (M, Duvendack 2010: 50).
- WWF, üyeler ve ticari bankalar arasında aracılık yapmak suretiyle, yoksul üyelere kredi kullandırmak amacıyla 1978'de kurulmuştur.

2.15.3. Çin'de Mikro Kredi Uygulaması

Ağustos 2018 yılı itibari ile dünyanın toplam nüfusu 7.63 milyarı aşmaktadır ve bu sayının 1,4 milyarını Çin oluşturmaktadır. Çin dünyanın en kalabalık ülkesidir (worldpopulationreview.com). Çin ekonomisi son 30 yıldır hızla büyümektedir.

Çin'deki hızlı büyüme, kentsel bölgelerdeki gelirin, kırsal bölgelere göre 3 kat daha fazla olması gibi bazı eşitsizlikleri de beraberinde getirmiştir. Çin'in mevcut yoksulluk türü kırsal yoksulluktur. Bunun nedeni ise sıklıkla meydana gelen doğal afetler (sel, kuraklık), geleneksel tarım tekniklerine bağlı kalmak, tükenen doğal kaynaklar, azalan tarım alanları vb. sebeplerdir. Çin'deki yoksulluğu azaltmak için fonları arttırmak değil, mevcut fonları etkin kullanmak gerekmektedir. Böylece yoksulluğu azaltmaya yönelik olarak şunların yapılması gerekmektedir:

Yoksul kesime temel eğitim, kredi, yollar ve alt yapı sistemlerine ulaşımı kolaylaştırmak
Finansman etkinliğinin geliştirilmesi neticesinde yayla tarımı verimliliğini arttırmak
Yoksulluğu azaltırken sivil toplum kuruluşlarından ve hükümetten destek almak

Böylece yoksullara kredi imkanı ibaresinden mikro kredi sisteminin benimsenmesi sonucuna ulaşılmıştır. Çin'de mikro kredi 1998-1994 yıllarında deneyim aşaması kabul edilir ve projeler sınırlıdır. 1999-2004 yıllarında finansal kurumların katılımı sağlanmış farklı projeler geliştirilmiştir. 2005 ve sonrasında ise müşteriler ve mikro finans

kuruluşlarının buluşması olarak kabul edilir. Çin’de mikro kredi uygulaması henüz tam olarak gelişmemiş olup; eksikliklerin nedenleri şu şekilde belirtilebilir:

- Bu ülkede uygulanan mikro kredi daha çok sosyal amaçlara odaklanmış olup bağış şeklinde sürdürülmüştür. Böylece devamlılık sağlayıp para kazanması için bireylere imkan verilmemiştir.
- Büyük bankalar piyasasının en alt seviyesindeki bireylere hizmet sunmak için isteksiz davranmışlardır.
- Mikro kredi alanında başarılı olan ülkelerin benimsediği prensiplere duyarsız kalmışlardır (Ö, Gümüş 2014: 95).

2.15.3. Kırgızistan’da Mikro Kredi Uygulamaları

Dar Gelirlilere Uluslararası Yardımlaşma Fonu tarafından bu ülkede mikro kredi uygulanmaktadır. 1995 yılında ABD tarafından 6 milyon dolarlık bir fon ile faaliyetine başlayan bu kuruluş, 175 kredi birliği tarafından mikro kredi faaliyetleri devam ettirilmektedir. 175 kredi birliğinin 116’sı halen aktiftir (M, Kalaç 2016: 18).

2.15.4. Endonezya’ da Mikro Kredi Uygulamaları

Endonezya’da, mikro kredi uygulamaları devlet bankası olan Bank Rakyat Indonesia (BRI) tarafından yapılmaktadır. Günümüzde ticari banka olarak faaliyetini sürdüren bu banka, zamanında tarımsal kalkınma amacıyla kurulmuştur. Bankanın Endonezya’da 320 şubesi ve 3.600 hizmet noktası bulunmaktadır (M, Kalaç 2016: 18). Mikro kredi uygulaması ile yoksul kadınları ekonomiye dahil etmeyi amaçlamıştır. Yoksulluk sınırının altında kalan kişileri tespit etmek öncelikli hedefleri arasındadır. Sonrasında 8 veya en çok 16 kişilik gruplar oluşturmaları gerekmektedir. Aynı iş kolunu seçenler bir gruba toplanıp, gerekli eğitimler verildikten sonra krediler verilmeye başlanmaktadır (H, Ceyhan 2010: 50).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİR YOKSULLUKLA MÜCADELE ARACI OLAN MİKROKREDİNİN KADIN GİRİŞİMCİLER ÜZERİNE ETKİSİ MANİSA İLİ ÖRNEĞİ

3.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU ve AMACI

Araştırmanın amacı; yoksullukla mücadele aracı olan mikro kredinin, bu mücadelede oynadığı rolün pozitif ve negatif yönlerini saptamaktır. Daha çok kadınlara yönelik olan bu uygulamanın amacı, mikro kredinin kadın girişimcilerin hayatında ne gibi değişimler yarattığını, uygulama sonucunda gelir düzeyi değişikliği ile bireylerin sosyo-ekonomik yapılarında anlamlı bir ilişki olup olmadığının ortaya konulmasıdır. Manisa’da bulunan yoksul kadınların kredi kullanımı öncesi ve sonrasında yaşamları arasında gelir, sağlık, kültürel, tasarruf açısından değişim yaşayıp yaşamadığı araştırmanın ana konusunu oluşturmaktadır.

Araştırmanın diğer amaçları:

- Manisa’da bulunan kadın girişimcilerin kullandığı mikro kredinin, kadın girişimcilerin ailelerinde meydana gelen refah seviyesinin artıp artmadığını tespit etmek,
- Mikro kredi uygulamasında yaşanan aksaklıkları tespit edebilmek,
- Kadınların para kazanmaya başladıktan sonra aile içi ilişkilerinin ve toplumdaki saygınlığının nasıl etkileneceği hakkında bilgi vermek,
- Kadın girişimcileri desteklemek için uygulanan araçların eksiklikleri saptamak ve sorunları tespit ederek, çözüm önerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

3.2. LİTERATÜR

Kabakçı (2012), Mikro kredi ile ilgili Eskişehir’de bir çalışma yapmıştır. Araştırmada Türkiye Grameen Mikro Kredi Programı’nın kredi imkanından yararlanan kadınlar göz önünde bulundurulmuştur. Toplamda on iki kadınla yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Mikro kredi kullanan kadın girişimcilerin bu krediyi aldıktan sonra ekonomik ve sosyal hayatlarında ne gibi değişiklikler olduğu öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada kadınların 40-62 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. Eğitim seviyelerinin ise %58’i ilkökul mezunu, %16’sı ortaokul, %26’sı lise mezunu olarak tespit edilmiştir. Kadınların %83’ünün evli olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu çalışma sonucunda bu krediyi kullanan kadınların yoksulluk olgusu ile mücadele ederken sadece sahip oldukları sermaye ile

değil, özgüven, aile desteği, cesaretlendirme gibi olgularında bir arada bulunması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Öz ve Çolakoğlu (2014), Sakarya'da Türkiye Grameen Mikrofinans Programı kapsamında 90 kadın girişimci ile bir çalışma gerçekleştirmiştir. Söz konusu çalışmada kadınların mikrokredi kullanma amaçları, kullandıktan sonra gelirlerindeki değişimler, kadın girişimcilerin sosyo-demografik özellikleri ve kullanılan kredinin istihdama katkıları araştırılmıştır. Çalışmaya dahil olan kadınların büyük çoğunluğunun mesleğinin el işi olduğu görülmektedir. Kadın girişimciler yeterli desteği gördüklerinde ailesine ve çocuklarına rahatça bakabilecek kadar para kazanabilmektedir.

Mikro finans sisteminin uygulamasına ilişkin olarak, 2004' te, İstanbul'da bulunan 10 ilçedeki 1000 kişinin katılımı ile "survey" tekniğiyle (test, anket, görüşme ve gözlem tekniklerinin bir arada kullanılması) yapılan çalışmada, bu kredinin acil bir ihtiyaç olup olmadığı araştırılmıştır. Aynı zamanda bu finansman yönteminin bireylerin ekonomik başarısı ve istihdama etkileri araştırılmıştır.

Kabakçı ve Günsoy, (2012: 33), yaptıkları mikro kredi çalışmasında kadınlara verilen kredinin miktarlarının düşük olmasının, daha yüksek gelir getirecek işlerin yapılmasının önünde büyük engel olduğu sonucuna varmışlardır: *"Mikro kredi sisteminin daha iyi işleyebilmesi için öncelikle kredi miktarlarının yapılacak işin büyüklüğüne uygun olması gerekmektedir. Sermayelerin çok az olması mikro kredi kullanan kadınların birçoğunun benzer iş dallarında faaliyet göstermesine neden olmaktadır. Bu iş dalları ise genellikle emek yoğun ve düşük kazanç getiren bir özellik göstermektedir. Alınan kredi miktarları düşük kaldığı sürece kadınlar yeni atılımlar gerçekleştirememektedir."*

Bazı araştırmalarda ise, mikro kredinin amacı dışında kullanıldığı tespit edilmiştir. Örneğin mikro krediyi kadınların aldığını, ama mikro krediyi kullanan kişinin eşleri olduğu tespit edilmiştir. Mikro kredi alan bazı kadınların ise esasında yoksul olmadıkları tespit edilmiştir. Ya da aldıkları krediyi sadece borç ödemek için kullandıkları gözlemlenmiştir.

Tamer (2008) yaptığı çalışmada girişimcinin tanımından yola çıkarak mikro kredi türü ile hakiki girişimcilerin oluşturulamayacağını iddia etmektedir: *"Girişimci, kendi iş fikri olan, bu iş fikrini uzun dönemli bir iş planına çevirebilme yetisine sahip, bir finansal destekle istihdam yaratacak işletmeler kurabilen bireylerdir. Mikro krediyi kadın girişimci oluşturmak üzere oluşturulan bir mekanizma olarak lanse etmek, girişimcilik kavramının içini boşaltmaktır. Mikro kredi olsa olsa yoksulluğu gideren yardımlardır."* İncelenen çoğu

araştırma da dahil, bizim araştırmamızda da (%60) mikro kredi kullanan kadın girişimcilerin pek çoğunun var olan işini geliştirmek amacıyla bu krediyi kullandığını belirtmesi, Tamer'in yaptığı eleştiryi çok da haksız göstermemektedir. Esasında yine de mikro kredi istihdam yaratma kapasitesini arttırmaktadır.

3.3. ARAşTIRMANIN ÖNEMİ ve HİPOTEZLERİ

Toplumumuzda kadının iş hayatına atılmasında birçok sorun ortaya çıkmaktadır. Mikro kredi programları tüm yönleri ile düşünöldüğünde girişimcilikte ortaya çıkan para sorununu bir nebze olsun ortadan kaldırmaktadır. Böylelikle kadınlar bağımsız karar alma özelliğini kazanmaktadır. Bu program girişimciyi destekleme açısından büyük önem arz eder.

Araştırmanın hipotezleri de şu şekilde sıralanabilir;

- 1) Mikro kredinin asıl hedef kitlesi düşük gelirli kadınlardır.
- 2) Mikro kredi kullanan kadınlar, kredi ile gelir ve yaşam standartlarını iyileştirmiştir.
- 3) Mikro kredi uygulamasıyla kadınlar tasarruf eğilimlerini artırırılar.
- 4) Mikro kredi sonrası para kazanmaya başlayan kadınların aile ilişkilerinde olumlu değişiklikler yaşanmıştır.
- 5) Mikro kredi sonrası para kazanmaya başlayan kadınlara toplumun saygısı artmıştır.
- 6) Mikro kredi sonrası kadınlar, çocuklarına yaptıkları eğitim masrafları artmıştır.
- 7) Mikro kredi sonrası kadınlar sağlık ihtiyaçlarını karşılamışlardır.

3.4. ARAşTIRMANIN KAPSAMI ve SINIRLILIKLARI

Yapılan araştırmada kullanılan anket formlarında, ankette elde edilecek bilgilerin sadece akademik amaçla kullanılacağı, ankete katılan bireylerin soruları dikkatlice okumaları ve cevaplamaları istenmiştir. Buna bağlı olarak ankete katılan bireylerin, cevap verirken dikkatli, samimi, özenli ve tarafsız davrandıkları kabul edilmiştir. Araştırma ankete katılan mikro kredi kullanıcıların belirli bir yüzdesi üzerinde

uygulandığından, elde edilen veriler ankete katılanlar ile sınırlıdır. Bunun yanı sıra anketlerin cevaplanması sırasında oluşacak bazı eksikliklerin sonuç üzerinde etkili olabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

3.5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada anket yöntemi kullanılmış olup üç bölümden oluşmuştur. Bu çalışma, Manisa ili ve çevre ilçelerinde bulunan köylerdeki 220 kadın girişimciye 44 sorudan oluşan anket uygulanarak oluşturulmuştur. Daha çok kapalı uçlu sorular mevcuttur. Katılımcıların farklı bakış açılarını öğrenmek hedeflenmiştir. Ulaşılan verilerin istatistik analizinde IBM SPSS Statistics 21 paket programı kullanılmıştır. SPSS analizi ile verilerin genel değerlendirilmesi ve verilerin gerekli karşılaştırması yapılmıştır. Elde edilen verilerin istatistik analizi yapılırken, N=220, mikro kredi kullanan kadın girişimcilerin sosyo-ekonomik bilgileri ve diğer tüm verilerin analizinde yüzde (%) ve frekans (f) değerlerinden yararlanılmıştır.

3.6. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Araştırmanın bu bölümünde, örneklem grubuna ait demografik bilgilerin açıklanması ve elde edilen verilerin uygun istatistiksel yöntem ile analizi sonucunda ortaya çıkan bulgulara ve bu bulgulara yönelik yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Ait Dağılım

		Min.-Max.	Ort±Ss
Yaş		37-58	47,87±5,32
Aylık Gelir		1200-3200	2345,45±390,68
		N	%
2. Eğitim Durumunuz?	Okur-yazar değil	90	41
	Okur yazar	87	40
	İlköğretim	39	18
	Lise	4	2
	Toplam	220	100
3. Medeni Durumunuz?	Evli	187	85
	Bekar	18	8
	Boşanmış	15	7
	Toplam	220	100
4. Kaç çocuğunuz var?	2	34	15

	3	87	40
	4	82	37
	5	17	8
	Toplam	220	100
5. Doğum Yeriniz?	İzmir	10	5
	Manisa	210	95
	Toplam	220	100
6. Eşiniz ne iş yapıyor?	Çiftçi	152	69
	Esnaf	18	8
	İşçi	50	23
	Toplam	220	100
8. Oturduğunuz ev?	Kendi evim	11	5
	Kiradayım	172	78
	Kendi evim değil ama ücretsiz oturuyorum	37	17
	Toplam	220	100
9. Oturduğunuz evin türü nedir?	Gecekondu	13	6
	Apartman dairesi	61	28
	Müstakil ev	141	64
	Diğer	5	2
	Toplam	220	100

Tablo 1'e göre, araştırmaya katılan kadınların en küçüğü 37 yaşında ve en büyüğü 58 yaşındadır ve kadınların ortalama olarak $47,87 \pm 5,32$ yaşındadır.

Aylık gelir dağılımında, kadınların aylık geliri en az 1200 TL ve en fazla 3200 TL ortalama olarak $2345,45 \pm 390,68$ TL'dir.

Eğitim durumu değişkeni açısından, kadınların %41'i okuryazar değil, %40'ı okuryazar, %18'i ilköğretim mezunu ve %2'si lise mezundur. Bu sonuca göre, araştırmaya daha çok okuryazar olmayan ve okuryazar olan kadınların katıldığı ifade edilebilir. Böylelikle eğitim düzeyinin düşük olduğu söylenebilir.

Medeni durum değişkeni açısından, kadınların %85'i evli, %8'i bekar ve %7'si boşanmış olduğunu belirtmiştir. Bu sonuca göre, araştırmaya daha çok evli kadınların katıldığı ifade edilebilir.

Çocuk sayısı değişkeni açısından, kadınların %15'i 2 çocuk sahibi, %40'ı 3 çocuk sahibi, %37'si 4 çocuk sahibi ve %8'i 5 çocuk sahibi olduğunu belirtmiştir. Bu sonuca göre, araştırmaya daha çok 3 ve 4 çocuk sahibi kadınların katıldığı ifade edilebilir. Böylelikle araştırmada katılanların kadınların en az 2 çocuğu olduğu, çocuğu olmayan katılımcı olmadığı söylenebilir.

Doğum yeri değişkeni açısından, kadınların %5'i İzmir doğumlu ve %95'i Manisa doğumlu olduğunu belirtmiştir. Bu sonuca göre, araştırmaya daha çok Manisa doğumlu kadınların katıldığı ifade edilebilir.

Eşin iş durumu değişkeni açısından, kadınların %69'u eşinin çiftçi, %8'i esnaf ve %23'ü işçi olduğunu belirtmiştir. Bu sonuca göre, araştırmaya daha çok eşi çiftçi olan kadınların katıldığı ifade edilebilir.

Oturulan ev değişkeni açısından, kadınların %5'i oturduğu evin kendi evi olduğu, %78'i kiracı ve %17'si kendi evi değilse de ücretsiz oturduğunu belirtmiştir. Bu sonuca göre, araştırmaya daha çok kiracı olan kadınların katıldığı ifade edilebilir.

Oturulan evin türü değişkeni açısından, kadınların %6'sı oturduğu evin gecekonda, %78'i apartman dairesi, %64'ü müstakil ev ve %2'si diğer olduğunu belirtmiştir. Bu sonuca göre, araştırmaya daha çok apartman dairesinde oturan kadınların katıldığı ifade edilebilir.

Tablo 2. Katılımcıların Göç Durumuna Ait Değişkenlere Ait Dağılım

		N	%
10. İkamet ettiğiniz ile göç mü ettiniz?	Evet	6	3
	Hayır	214	97
	Toplam	220	100
11. Kaç yılında göç ettiniz?	1989	2	33
	1990	2	33
	1991	2	33
	Toplam	6	100
12. Nereden göç ettiniz?	İzmir	6	100
	Toplam	6	100
13. Manisa'ya göç etmenize neden olan faktörler nelerdir?	Güvenlik problemleri	4	67
	Diğer	2	33
	Toplam	6	100

14. Manisa'ya geldiğinizde herhangi bir yakınınızdan yardım aldınız mı?	Evet	6	100
	Toplam	6	100
15. Hangi konularda yardım aldınız?	Parasal yardım	1	17
	İş	5	83
	Toplam	6	100

Tablo 2'ye göre, araştırmaya katılan kadınların %3'ü Manisa'ya göç ile gelmiş ve %97'si göç ile gelmediğini belirtmiştir. Böylelikle araştırmaya katılan kadınların daha fazla Manisa iline göç ile gelmeyenlerin katıldığı söylenebilir.

Manisa ilini göç eden kadınların %33'ü 1989 yılında, %33'ü 1990 yılında ve %33'ü 1991 yılında göç ettiğini belirtmiştir.

Manisa iline göç eden kadınların %100'ü İzmir ilinden göç ettiklerini belirtmişlerdir.

Göç eden katılımcıların %67'si güvenlik problemleri ve %33'ü diğer nedenlerden dolayı göç ettiğini belirtmiştir. Göç etmeye neden olan etkenin çoğunlukla güvenlik problemleri olduğu söylenebilir.

Göç eden kadınların %100'ü Manisa'ya geldiklerinde yakınlarından yardım aldıklarını belirtmişlerdir. Yardım alan katılımcıların %17'si parasal olarak ve %83'ü iş konusunda yardım aldığını belirtmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Mikro kredi Dışında Kredi Alma Durumu Değişkenlere Ait Dağılım

		N	%
16. Mikro kredi harici bir kredi aldınız mı?	Evet	207	97
	Hayır	7	3
	Toplam	214	100
17. Mikro kredi haricinde ne tür kredi aldınız?	İhtiyaç kredisi	90	43
	Çiftçilere yönelik kredi	89	43
	Hayvancılık/arıcılık kredisi	22	11
	Esnaflara verilen kredi	6	3
	Toplam	207	100
18. Geri ödemede zorluk çektiniz mi?	Evet	203	98
	Hayır	4	2
	Toplam	207	100
19. Yaşadığınız zorluğu nasıl aştınız?	Akrabalarım borçlanarak	51	25

Komşularıma borçlanarak	43	21
Başka bir kredi ile	98	48
Diğer	11	5
Toplam	203	100

Tablo 3'e göre, araştırmaya katılan kadınların %97'si mikro kredi dışında kredi almış ve %3'ü mikro kredi dışında bir kredi almadığını belirtmiştir. Böylelikle araştırmaya katılan kadınların çoğunluğunun mikro kredi dışında kredi aldığı söylenebilir.

Mikro kredi dışında kredi alan kadınların %43'ü ihtiyaç kredisi, %43'ü çiftçilere yönelik kredi, %11'i hayvancılık/arıcılık kredisi ve %3'ü esnaflara verilen kredi aldığını belirtmiştir. Bu bulgu sonucunda mikro kredi dışında daha fazla ihtiyaç kredisi ve çiftçilere yönelik kredi aldığı söylenebilir.

Mikro kredi dışında kredi alan kadınların %98'i krediyi geri ödemede güçlük çekmiş ve %2'si krediyi geri ödemede güçlük çekmediğini belirtmiştir. Bu bulgu sonucunda mikro kredi dışında alınan kredilerin geri ödemesinde zorluk yaşandığı söylenebilir.

Mikro kredi dışında aldıkları krediyi ödemede zorlanan kadınların %25'i akrabalarından borçlanarak, %21'i komşularından borçlanarak, %48'i başka bir kredi ile ve %5'i diğer yöntemlerle yaşadığı zorluğu aştığını belirtmiştir. Bu bulgu sonucunda mikro kredi dışında alınan kredilerin geri ödemesinde yaşanan zorluk başka bir kredi alınarak aşıldığı söylenebilir.

Tablo 4. Katılımcıların Mikro Kredi Almadan Önceki İş Durumu Değişkenlere Ait Dağılım

				N	%		
Mikro kredi almadan önce herhangi bir işte çalışıyor muydunuz?	Evet	180	89	20_a	Mevsimlik tarım işçisi	60	33
					El işi, ev yemekleri	51	28
					Gündelikçi	50	28
					Çocuk bakıcılığı	16	9
					Esnaf	3	2
					Toplam	180	100
					20_a_1	200-800	555,0±143,39
Hayır	23	11	20_b	Eşimin, ailemin aylık geliri	23	100	
			20_b_1	Aile baskısı	15	65	
				Vasıfsız olmam	3	13	

	İş imkanlarının yetersizliği	5	22
Toplam 203 100	Toplam	23	100

Tablo 4'e göre, araştırmaya katılan kadınların %89'u mikro kredi almadan önce herhangi bir işte çalışmış ve %11'i mikro kredi almadan önce herhangi bir işte çalışmadığını belirtmiştir. Böylelikle araştırmaya katılan kadınların çoğunluğunun mikro kredi almadan önce çalıştığı söylenebilir.

Mikro kredi almadan önce çalışan kadınların %33'ü mevsimlik işçi olduğunu, %28'i el işi, ev yemekleri yaptığını, %28'i gündelikçi olduğunu, %9'u çocuk bakıcılığı yaptığını ve %2'si esnaf olduğunu belirtmiştir. Böylelikle mikro kredi almadan önce kadınların çoğunluğunun mevsimlik işçi olarak çalıştığı söylenebilir.

Mikro kredi almadan önce çalışan kadınların mikro kredi almadan önce yaptığı işten aylık kazancının en az 200 TL ve en fazla 800 TL olduğu ve ortalama olarak 555,0±143,39 TL gelir kazandığı belirlenmiştir.

Mikro kredi almadan önce çalışmayan kadınların %100'ü eşinin veya ailesinin geliri ile geçindiğini belirtmiştir.

Mikro kredi almadan önce çalışmayan kadınların %65'i aile baskısı, %13'ü vasıfsız olması ve %22'si iş imkanlarının yetersiz olması nedeniyle çalışmadığını belirtmiştir. Böylelikle mikro kredi almadan önce çalışmayan kadınların çoğunluğunun aile baskısı nedeniyle çalışmadıkları söylenebilir.

Tablo 5. Katılımcıların Piyasa Deneyimine İlişkin Değişkenlere Ait Dağılım

		N	%
21. Kredi almadan önce piyasa deneyiminiz oldu mu?	Evet	11	100
	Toplam	11	100
22. Piyasa deneyiminiz nasıl sonuçlandı?	Başarısız oldum	5	45
	Başarılı oldum	6	55
	Toplam	11	100
23. Başarısız olmanızın nedeniniz nedir?	Yeterli deneyimim olmaması	1	9
	Sermaye yetersizliği	7	64
	Piyasa koşullarının olumsuz olması	3	27
	Toplam	11	100

Tablo 5'e göre, mikro kredi dışında kredi almayan kadınların %100'ü piyasa deneyiminin olduğunu belirtmiştir.

Mikro kredi almadan önce piyasa deneyimi olan kadınların %45'i deneyiminde başarılı olduğunu ve %55'i başarısız olduğunu belirtmiştir. Bu bulgu sonucunda mikro kredi almadan önce piyasa deneyiminde başarısız olan kadınların oranı başarılı olan kadınlara göre daha yüksek söylenebilir.

Mikro kredi almadan önce piyasa deneyiminde başarılı olan kadınların %9'u yeterli deneyimi olmadığı, %64'ü sermaye yetersizliği ve %27'si piyasa koşullarının olumsuz olması nedeniyle başarısız olduğunu belirtmiştir. Bu bulgu sonucunda katılımcıların mikro kredi almadan önce piyasa deneyiminde sermaye yetersizliği nedeniyle başarısız olduğu söylenebilir.

Tablo 6. Katılımcıların Mikro kredinin Etkilerine İlişkin Değişkenlere Ait Dağılım

		N	%
24. Mikro krediyi nereden öğrendiniz?	Daha önce kullanan çevremden	25	12
	Akraba, arkadaş, tanıdıklarından	22	11
	Mikro kredi kuruluşlarından	123	61
	Görsel, yazılı organlardan	33	16
	Toplam	203	100
25. Mikro krediyi ne için aldınız?	Geçim sağlama	51	25
	Mevcut işi büyütme	34	17
	Çocukların eğitimi	14	7
	Borç ödeme	34	17
	Diğer	70	34
Toplam	203	100	
26. Mikro krediden sonra aile içinde ne gibi değişiklikler oldu?	Değişmedi	24	12
	İyileşme oldu	174	86
	Kötüleşme oldu	5	2
	Toplam	203	100
27. Mikro kredi alıp para kazanmaya başladıktan sonra çevrenizdeki kişilerin size olan saygısında ne gibi değişiklikler	Herhangi bir değişiklik olmadı	34	34
	İyileşme oldu	63	63
	Kötüleşme oldu	3	3

oldu?	Toplam	100	100
28. Mikro krediden sonra ailenin toplam kazancı ne oldu?	3200	77	38
	3500	57	28
	3000	36	18
	2700	12	6
	2900	12	6
	3100	6	3
	2500	2	1
	3300	1	0
	Toplam	203	100

Tablo 6'ya göre, araştırmaya katılan kadınların %12'si daha önce kullanan çevreden, %11'i akraba, arkadaş, tanıdıklardan, %61'i mikrokredi kuruluşlarından ve %16'sı görsel, yazılı organlardan mikro krediyi öğrendikleri belirlenmiştir. Böylelikle araştırmaya katılan kadınların çoğunluğunun mikro krediyi mikro kredi kuruluşlarından öğrendikleri söylenebilir.

Katılımcıların %25'i geçim sağlama, %17'si mevcut işi büyütme, %7'si çocukların eğitimi, %17'si borç ödeme ve %34'ü diğer nedenlerden dolayı mikro kredi kullandıklarını belirtmişlerdir. Böylelikle araştırmaya katılan kadınların çoğunluğunun mikro krediyi diğer nedenlerden dolayı aldığı söylenebilir.

Mikro kredi alan katılımcıların %12'si mikro kredi aldıktan sonra aile içinde bir değişiklik olmadığını, %86'sı iyileşme olduğunu ve %2'si kötüleşme olduğunu belirtmişlerdir. Böylelikle mikro kredi aldıktan sonra aile içinde iyileşme olduğu söylenebilir. Yani mikro kredi almanın aile içinde pozitif etkisinden bahsedilebilir.

Mikro kredi alan katılımcıların %34'ü mikro kredi alıp para kazanmaya başladıktan sonra çevresindeki kişilerin saygısında değişiklik olmadığını, %63'ü iyileşme olduğunu ve %3'ü kötüleşme olduğunu belirtmişlerdir. Böylelikle mikro kredi alıp para kazanmaya başladıktan sonra çevresindeki kişilerin saygısında iyileşme olduğu söylenebilir.

Mikro kredi alan katılımcıların toplam kazancının en az 2500 TL ve en fazla 3500 TL olduğu, %38'i mikro krediden sonra ailenin toplam kazancının 3200 TL, %28'i 3500 TL ve %18'i 3000 TL olduğunu belirtmişlerdir. Böylelikle mikro kredi alıp para kazanmaya başladıktan sonra ailenin toplam kazancının daha çok 3200 TL olduğu söylenebilir.

Tablo 7. Katılımcıların Mikro kredi ile Yapılan İşlere İlişkin Değişkenlere Ait Dağılım

		N	%
29. Mikro kredi ile hangi işi kurduunuz?	El işi	111	55
	Ev yemekleri	41	20
	Kuaförlük	41	20
	Terzilik	7	3
	Diğer	3	1
	Toplam		203
30. Ne kadarını kullandınız?	%25	1	0,5
	%50	58	28,5
	%75	40	20
	%100	104	51
	Toplam		203
31. Başarılı oldunuz mu?	Evet	188	93
	Hayır	15	7
	Toplam		203
32. Mikro krediyi aldıktan sonra ilk taksitini ödemede zorluk yaşadınız mı?	Evet	90	44
	Hayır	113	56
	Toplam		203
33. Mikro kredinin ilk taksitini öderken zorluğu nasıl aştınız?	Ailemin yardımıyla	34	38
	Akrabalarımın yardımıyla	22	24
	Grup üyelerinin yardımıyla	28	31
	Ticari bankalardan almış olduğum kredi ile	6	7
	Toplam		90

Tablo 7'ye göre, araştırmaya katılan kadınların %55'i mikro kredi ile el işi, %20'si ev yemekleri, %20'si kuaförlük, %3'ü terzi ve %1'i diğer işleri kurduğu belirlenmiştir. Böylelikle araştırmaya katılan kadınların çoğunlukla mikro kredi ile el işi üzerine iş kurdukları söylenebilir.

Mikro kredi ile iş kuran kadınların %0,5'i, kredinin %25'ini kullanmış, %28,5'i kredinin %50'sini, %20'si kredinin %20'sinin ve %51'i kredinin hepsini kullandığını belirtmiştir. Böylelikle, çoğunlukla alınan mikro kredinin tamamının kullanıldığı söylenebilir.

Mikro kredi ile iş kuran kadınların %93'ü kurduğu işte başarılı olduğunu ve %7'si kurduğu işte başarılı olmadığını belirtmiştir. Böylelikle, çoğunlukla alınan mikro kredi ile kurulan işte başarılı olduğu söylenebilir.

Mikro kredi ile iş kuran kadınların %44'ü mikro krediyi aldıktan sonra ilk taksitini ödemede zorluk yaşadığını ve %56'sı mikro krediyi aldıktan sonra ilk taksitini ödemede zorluk yaşamadığını belirtmiştir. Böylelikle, çoğunlukla alınan mikro kredinin ilk taksitini ödemede zorluk yaşanmadığı söylenebilir.

Mikro krediyi aldıktan sonra ilk taksitini ödemede zorluk yaşayanların %38'i aile yardımıyla, %24'ü akraba yardımıyla, %31'i grup üyelerinin yardımıyla ve %56'sı ticari bankalardan almış olduğu kredi ile zorluğu aştığını belirtmiştir. Böylelikle, Mikro krediyi aldıktan sonra ilk taksitini ödemede zorluk yaşayanların ticari bankalardan aldığı kredi ile zorluğu aştığı söylenebilir.

Tablo 8. Katılımcıların Mikro kredinin ile Aldıkları Eşyalara İlişkin Değişkenlere Ait Dağılım

		N	%
Yer yatağı/ Yatak	Evet	75	69
	Hayır	34	31
	Toplam	109	100
Kanepe/ Koltuk	Evet	78	73
	Hayır	29	27
	Toplam	107	100
Masa/ Sandalyeler	Evet	92	84
	Hayır	17	16
	Toplam	109	100
Kilim/ Halı	Evet	87	78
	Hayır	24	22
	Toplam	111	100
Soba	Evet	17	16
	Hayır	87	84
	Toplam	104	100
Nevresim takımı	Evet	52	48
	Hayır	57	52
	Toplam	109	100
Buzdolabı	Evet	97	92
	Hayır	9	8

	Toplam	106	100
Büyük fırın/ Ocak	Evet	76	84
	Hayır	14	16
	Toplam	90	100
Televizyon	Evet	93	84
	Hayır	18	16
	Toplam	111	100
Çamaşır makinesi	Evet	37	86
	Hayır	6	14
	Toplam	43	100
Bulaşık makinesi	Evet	28	90
	Hayır	3	10
	Toplam	31	100
Derin dondurucu	Evet	17	94
	Hayır	1	6
	Toplam	18	100
Bilgisayar (M. Üstü, Laptop)	Evet	32	35
	Hayır	60	65
	Toplam	92	100
Küçük ev aletleri (Su ısıtıcı/ Tost makinesi, vb.)	Evet	1	2
	Hayır	44	98
	Toplam	45	100
Cep telefonu	Evet	34	30
	Hayır	79	70
	Toplam	113	100

Tablo 8'e göre, araştırmaya katılan kadınların evinde bulunan yer yatağı/yatağının %69'u mikro kredi ile alınmış ve %31'i mikro kredi ile alınmadığı belirlenmiştir.

Evde bulunan kanep/koltuğun %73'ü mikro kredi ile alınmış ve %27'si mikro kredi ile alınmadığı belirlenmiştir.

Evde bulunan masa/sandalyelerin %84'ü mikro kredi ile alınmış ve %16'sı mikro kredi ile alınmadığı belirlenmiştir.

Evde bulunan kilim/halıların %78'i mikro kredi ile alınmış ve %22'si mikro kredi ile alınmadığı belirlenmiştir.

Evde bulunan sobanın %16'sı mikro kredi ile alınmış ve %84'ü mikro kredi ile alınmadığı belirlenmiştir.

Evde bulunan nevresim takımının %48'i mikro kredi ile alınmış ve %52'si mikro kredi ile alınmadığı belirlenmiştir.

Evde bulunan buzdolabının %92'si mikro kredi ile alınmış ve %8'i mikro kredi ile alınmadığı belirlenmiştir.

Evde bulunan büyük fırın/ocağın %84'ü mikro kredi ile alınmış ve %16'sı mikro kredi ile alınmadığı belirlenmiştir.

Evde bulunan televizyonun %84'ü mikro kredi ile alınmış ve %16'sı mikro kredi ile alınmadığı belirlenmiştir.

Evde bulunan çamaşır makinesinin %86'sı mikro kredi ile alınmış ve %14'ü mikro kredi ile alınmadığı belirlenmiştir.

Evde bulunan bulaşık makinesinin %90'ı mikro kredi ile alınmış ve %10'u mikro kredi ile alınmadığı belirlenmiştir.

Evde bulunan derin dondurucunun %94'ü mikro kredi ile alınmış ve %6'sı mikro kredi ile alınmadığı belirlenmiştir.

Evde bulunan bilgisayarın %35'i mikro kredi ile alınmış ve %65'i mikro kredi ile alınmadığı belirlenmiştir.

Evde bulunan küçük ev aletlerinin %2'si mikro kredi ile alınmış ve %98'i mikro kredi ile alınmadığı belirlenmiştir.

Evde bulunan cep telefonun %30'u mikro kredi ile alınmış ve %70'i mikro kredi ile alınmadığı belirlenmiştir.

Genel olarak bakıldığında, evde bulunan yer yatağı/ yatak, kanepeler/ koltuk, masa/ sandalyeler, kilim/ halı, buzdolabı, büyük fırın/ ocak, televizyon, çamaşır makinesi, bulaşık makinesi ve derin dondurucunun mikro kredi ile alındığı tespit edilmiştir.

Ayrıca soba, nevresim takımı, bilgisayar (m. üstü, laptop), küçük ev aletleri (su ısıtıcı/ tost makinesi, vb.) ve cep telefonunun mikro kredi ile alınmadığı tespit edilmiştir. Böylelikle yaşam için gerekli eşyaların mikro kredi ile alındığı ancak kişisel eşyaların mikro kredi ile alınmadığı söylenebilir.

Tablo 9. Katılımcıların Mikro kredinin Aile Hayatına Katkılarına İlişkin Değişkenlere Ait Dağılım

	N	%	
35. Mikro kredi almadan önce çocuklarınızın eğitime günlük yaklaşık ne kadar harcama yapıyordunuz?	30	37	33
	20	27	24
	25	24	21
	15	12	11
	35	11	10
	24	1	1
	40	1	1

	Toplam	113	100
36. Mikro kredi programına katılmadan önce sosyal güvenceniz var mıydı?	Evet	30	27
	Hayır	83	73
	Toplam	113	100
37. Mikro kredi programına katılmadan önce acil durumlar için tasarruf birikiminiz var mıydı?	Evet	6	5
	Hayır	107	95
	Toplam	113	100

Tablo 9'a göre, araştırmaya katılan kadınların Mikro kredi almadan önce çocuklarının eğitime günlük %33'ü 30 TL, %24'ü 20 TL, %21'i 25 TL, %11'i 15 TL, %10'u 35 TL, %1'i 24 TL ve %1'i 40 TL harcadığını belirlenmiştir. Buna göre, araştırmaya katılan kadınların mikro kredi almadan önce çocuklarının eğitime günlük en fazla 20,25 ve 30 TL harcadığı söylenebilir.

Mikro kredi programına katılmadan önce katılımcıların %27'si sosyal güvencesi olduğunu ve %73'ü sosyal güvencesi olmadığını belirlenmiştir. Buna göre, araştırmaya katılan kadınların mikro kredi almadan önce sosyal güvencesi olmayanların sosyal güvencesi olanlara göre daha fazla olduğu söylenebilir.

Mikro kredi programına katılmadan önce katılımcıların %5'i acil durumlar için tasarruf birikimi olduğunu ve %95'i acil durumlar için tasarruf birikimi olmadığını belirlenmiştir. Buna göre, araştırmaya katılan kadınların mikro kredi almadan tasarruf birikimi olmayanların tasarruf birikimi olanlara göre daha fazla olduğu söylenebilir.

Tablo 10. Katılımcıların Aldığı Mikro Kredinin İş Hayatına Katkılarına İlişkin Değişkenlere Ait Dağılım

		N	%
38. Kendinize güven konusundaki görüşleriniz nelerdir?	Genelde kendimle barışık biriyim	7	6
	Bazen hiç iyi olmuyorum	18	16
	Birçok iyi özelliğim var	16	14
	Genelde kendimi başarısız hissedirim	64	57
	Kendime karşı olumlu bir tutum sergilerim	8	7
Toplam		113	100
39. İşletmenizi yürütürken karşılaştığınız sorunlar	Borç ödeme	40	42
	Bürokratik engeller	2	2
	Kredi alamama	48	51

	Aile ilişkileri	5	5
	Toplam	95	100
40. İşlerinizi yürütürken risk alma eğiliminiz nedir?	Para ve yatırım konusunda risk alamam	72	76
	Seyahat ederken hiç bilmediğim bir yola sapabilirim	5	5
	Son 6 altı ayda önemli riskler aldım	3	3
	Korktuğum şeylerin üzerine giderim	9	9
	Hiç tanımadığım biriyle konuşurum	6	6
	Toplam	95	100
41. İşletmenizin kuruluşu sırasında karşılaştığınız güçlükler nelerdir?	Ailevi sorunlardan zaman bulamamak	8	8
	Eşimin izin vermemesi	12	13
	Finansman eksikliği	32	34
	Bürokratik işlemler	36	38
	Başarısızlık korkusu	7	7
	Toplam	95	100
42. Girişimci olmanızda sizi etkileyen nedenler nelerdir?	Aile içi yükümlülükleri yerine getirmek	14	12
	Çok para kazanmak	68	60
	Kendi işini yaparak daha saygın olmak	15	13
	Piyasadaki bir açığı kapatmak	16	14
	Toplam	113	100
43. Size göre girişimci olmanın en iyi yanları nelerdir?	Bir işle meşgul olmak	22	19
	Evin bütçesine katkıda bulunmak	63	56
	Maddi özgürlük	10	9
	Çok para kazanmak	18	16
	Toplam	113	100
44. İşletmenizde cinsiyetiniz nedeniyle herhangi bir sorun yaşadınız mı?	Evet	99	88
	Hayır	14	12
	Toplam	113	100
45. Mikro kredi programına katıldıktan sonra siz ve ailenizden biri tıbbi bakıma ihtiyaç duyduğunda gerekli parayı nereden temin ettiniz?	İşimden kazandığım parayla	29	31
	Aile ve akrabalarından gelen destek ile	43	46
	Çevremden borç alarak	22	23
	Toplam	94	100

Tablo 10'a göre, araştırmaya katılan kadınların %6'sı genelde kendisiyle barışık biri olduğunu, %16'sı bazen hiç iyi olmadığını, %14'ü birçok iyi özelliği olduğunu, %57'si genelde kendimi başarısız hissettiğini, %7'si kendime karşı olumlu bir tutum sergilediğini belirtmiştir. Buna göre, araştırmaya katılan kadınların yarısından fazlasının genelde kendini başarısız hissettiğini söylenebilir.

İşletmesini yürüten kadınların %42'si borç ödeme, %2'si bürokratik engeller, %51'i kredi alamama ve %5'i aile ilişkilerinde sorun yaşadığını belirtmiştir. Buna göre, araştırmaya katılan kadınların yarısından fazlasının işletmesini yürütürken kredi alamamaktan dolayı sorun yaşadığı söylenebilir.

İşletmesini yürüten kadınların %76'sı para ve yatırım konusunda risk alamayacağını, %5'i seyahat ederken hiç bilmediği bir yola sapma, %3'ü son 6 altı ayda önemli riskler aldığını, %9'u korktuğum şeylerin üzerine gitme ve %6'sı hiç tanımadığı biriyle konuşmuş olma riskini aldığını belirtmiştir. Buna göre, araştırmaya katılan kadınların büyük bir oranda para ve yatırım konusunda risk alamayacağı söylenebilir.

İşletmesinin kuruluşu sırasında kadınların %8'i ailevi sorunlardan zaman bulamamak, %13'ü eşin izin vermemesi, %34'ü finansman eksikliği, %38'i bürokratik işlemler ve %7'si başarısızlık korkusu nedeniyle güçlükler yaşadığı belirlenmiştir. Buna göre, araştırmaya katılan kadınların en yüksek oranda bürokratik işlemler nedeniyle güçlükler yaşadığı söylenebilir.

Girişimci olan kadınların %12'si aile içi yükümlülükleri yerine getirmek, %60'ı çok para kazanmak, %13'ü kendi işini yaparak daha saygın olmak ve %14'ü piyasadaki bir açığı kapatmak nedeniyle girişimci olduğunu belirtmiştir. Buna göre, araştırmaya katılan kadınların en yüksek oranda çok para kazanmak nedeniyle girişimci olduğu söylenebilir.

Girişimci olan kadınların %19'u bir işle meşgul olmak, %56'sı evin bütçesine katkıda bulunmak, %9'u maddi özgürlük ve %16'sı çok para kazanmak nedeninin girişimci olmanın en iyi yanı olduğunu belirtmiştir. Buna göre, araştırmaya katılan kadınların en yüksek oranda evin bütçesine katkıda bulunmanın girişimci olmanın en iyi yanı olduğunu söylenebilir.

Girişimci olan kadınların %88'i işletmede cinsiyetiniz nedeniyle herhangi bir sorun yaşadığını ve %12'si işletmede cinsiyetiniz nedeniyle herhangi bir sorun yaşamadığını belirtmiştir. Buna göre, araştırmaya katılan kadınların yüksek oranda işletmede cinsiyetiniz nedeniyle herhangi bir sorun yaşadığı söylenebilir.

Mikro kredi programına katıldıktan sonra girişimci kadınların %31'i işinden kazandığı parayla, %46'sı aile ve akrabalarından gelen destek ile ve %23'ü çevreden borç alarak kendisi ve ailesinden birinin tıbbi bakıma ihtiyaç duyduğunda gerekli parayı karşıladığını belirtmiştir. Buna göre, araştırmaya katılan kadınların yüksek oranda kendisi ve ailesinden birinin tıbbi bakıma ihtiyaç duyduğunda gerekli parayı aile ve akrabalarından gelen destek ile karşıladığını söylenebilir.

Tablo 11. 6. Eşiniz Ne İş Yapıyor? ile 17.Mikrokredi Haricinde Ne Tür Kredi Aldınız? Değişkenlerinin Karşılaştırılması

		17. Mikro kredi Haricinde Ne Tür Kredi Aldınız?					x ²	p	
		İhtiyaç Kredisi	Çiftçilere Yönelik Kredi	Hayvancılık/Arıcılık Kredisi	Esnafalara verilen Kredi	Toplam			
6. Eşiniz Ne İş Yapıyor?	Çiftçi	N	42	72	22	4	140	44,170,000	
		Eşin İş Durumu	30,0	51,4	15,7	2,9	100,0		
		Mikro kredi	46,7	80,9	100,0	66,7	67,6		
		Dışında Krediler							
		Toplam	20,3	34,8	10,6	1,9	67,6		
		Esnaf	N	9	6	0	2		17
		Eşin İş Durumu	52,9	35,3	0,0	11,8	100,0		
		Mikro kredi	10,0	6,7	0,0	33,3	8,2		
		Dışında Krediler							
		Toplam	4,3	2,9	0,0	1,0	8,2		
		İşçi	N	39	11	0	0		50
		Eşin İş Durumu	78,0	22,0	0,0	0,0	100,0		
		Mikro kredi	43,3	12,4	0,0	0,0	24,2		
	Dışında Krediler								
	Toplam	18,8	5,3	0,0	0,0	24,2			
Toplam	N	90	89	22	6	207			
	Eşin İş Durumu	43,5	43,0	10,6	2,9	100,0			
	Mikro kredi	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0			
	Dışında Krediler								
	Toplam	43,5	43,0	10,6	2,9	100,0			

Tablo 11'de görüldüğü üzere, araştırmaya katılanların Eşiniz Ne İş Yapıyor? ile Mikro kredi Haricinde Ne Tür Kredi Aldınız? ifadesinin karşılaştırmasında; kadınların eşinin iş durumu ile mikro kredi haricinde aldıkları kredi türü arasındaki anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (P<0,05) Buna göre, eşi çiftçi olan kadınlar daha çok çiftçilere yönelik kredi, eşi esnaf ve işçi olan kadınlar daha çok ihtiyaç kredisi almışlardır.

Tablo 12. 6. Eşiniz Ne İş Yapıyor? ile Soru 24 Değişkenlerinin Karşılaştırılması

		24. Mikro kediye nereden öğrendiniz?					x ²	p
		Daha Önce Kullanılan Çevremden	Akraba, Arkadaş, Tanıdıklarından	Mikro Kredi Kuruluşlarından	Görsel, Yazılı Organlardan	Toplam		
6. Eşiniz Ne İş Yapıyor?	Çiftçi	N	21	17	73	27	138	14,902,021
		Soru 6	15,2	12,3	52,9	19,6	100,0	
		Soru 24	84,0	77,3	59,3	81,8	68,0	
		Toplam	10,3	8,4	36,0	13,3	68,0	
	Esnaf	N	3	0	12	2	17	
		Soru 6	17,6	0,0	70,6	11,8	100,0	
		Soru 24	12,0	0,0	9,8	6,1	8,4	
		Toplam	1,5	0,0	5,9	1,0	8,4	
	İşçi	N	1	5	38	4	48	
		Soru 6	2,1	10,4	79,2	8,3	100,0	
		Soru 24	4,0	22,7	30,9	12,1	23,6	
		Toplam	0,5	2,5	18,7	2,0	23,6	
Toplam	N	25	22	123	33	203		
	Soru 6	12,3	10,8	60,6	16,3	100,0		
	Soru 24	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		
	Toplam	12,3	10,8	60,6	16,3	100,0		

Tablo 12'de görüldüğü üzere, araştırmaya katılanların Eşiniz Ne İş Yapıyor? ile Mikro kediye nereden öğrendiniz? ifadesinin karşılaştırmasında; kadınların eşinin iş durumu ile mikro kredinin öğrenilen yer arasındaki anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (P<0,05) Buna göre, eşi çiftçi, eşi esnaf ve işçi olan kadınlar mikro kediye daha çok mikro kredi kuruluşlarından öğrenmişlerdir.

Tablo 13. 6. Eşiniz Ne İş Yapıyor? ile 26.Mikrokrediden Sonra Aile İçinde Ne Gibi Değişiklikler Oldu? Değişkenlerinin Karşılaştırılması

		26.Mikrokrediden Sonra Aile İçinde Ne Gibi Değişiklikler Oldu?				x ²	p
		Değişmedi	İyileşme oldu	Kötüleşme oldu	Toplam		
6. Eşiniz Ne İş Yapıyor?	Çiftçi	N	22	113	3	138	9,509,050
		Soru 6	15,9	81,9	2,2	100,0	
		Soru 26	91,7	64,9	60,0	68,0	
		Toplam	10,8	55,7	1,5	68,0	
	Esnaf	N	2	15	0	17	
		Soru 6	11,8	88,2	0,0	100,0	
		Soru 26	8,3	8,6	0,0	8,4	
		Toplam	1,0	7,4	0,0	8,4	
	İşçi	N	0	46	2	48	
		Soru 6	0,0	95,8	4,2	100,0	
		Soru 26	0,0	26,4	40,0	23,6	
		Toplam	0,0	22,7	1,0	23,6	
	Toplam	N	24	174	5	203	
Soru 6		11,8	85,7	2,5	100,0		
Soru 26		100,0	100,0	100,0	100,0		
Toplam		11,8	85,7	2,5	100,0		

Tablo 13'te görüldüğü üzere, araştırmaya katılanların Eşiniz Ne İş Yapıyor? ile Mikro krediden Sonra Aile İçinde Ne Gibi Değişiklikler Oldu? ifadesinin karşılaştırmasında; kadınların eşinin iş durumu ile aile içindeki değişiklik arasındaki anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (P<0,05) Buna göre, eşi çiftçi, esnaf ve işçi olan kadınların mikro krediden sonra daha çok aile içinde iyileşme olduğu görülmüştür.

Tablo 14. 6. Eşiniz Ne İş Yapıyor? ile 29. Hangi İşi Kurdunuz? Değişkenlerinin Karşılaştırılması

		29. Hangi İşi Kurdunuz?						χ^2	p
		El İş	Ev Yemekleri	Kuaförlük	Terzilik	Diğer	Toplam		
6. Eşiniz Ne İş Yapıyor?	Çiftçi	N	59	34	35	7	3	138	27,905,000
		Soru 6	42,8	24,6	25,4	5,1	2,2	100,0	
		Soru 29	53,2	82,9	85,4	100,0	100,0	68,0	
		Toplam	29,1	16,7	17,2	3,4	1,5	68,0	
	Esnaf	N	16	1	0	0	0	17	
		Soru 6	94,1	5,9	0,0	0,0	0,0	100,0	
		Soru 29	14,4	2,4	0,0	0,0	0,0	8,4	
		Toplam	7,9	0,5	0,0	0,0	0,0	8,4	
	İşçi	N	36	6	6	0	0	48	
		Soru 6	75,0	12,5	12,5	0,0	0,0	100,0	
		Soru 29	32,4	14,6	14,6	0,0	0,0	23,6	
		Toplam	17,7	3,0	3,0	0,0	0,0	23,6	
Toplam	N	111	41	41	7	3	203		
	Soru 6	54,7	20,2	20,2	3,4	1,5	100,0		
	Soru 29	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		
	Toplam	54,7	20,2	20,2	3,4	1,5	100,0		

Tablo 14'te görüldüğü üzere, araştırmaya katılanların Eşiniz Ne İş Yapıyor? ile 29. Hangi İşi Kurdunuz? ifadesinin karşılaştırmasında; kadınların eşinin iş durumu ile kurulan iş arasındaki anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($P < 0,05$) Buna göre, eşi çiftçi, esnaf ve işçi olan kadınların daha çok el işi üzerine iş kurmuş oldukları görülmüştür.

Tablo 15. 6. Eşiniz Ne İş Yapıyor? ile 31. Başarılı Oldunuz Mu? Değişkenlerinin Karşılaştırılması

		31. Başarılı Oldunuz Mu?			χ^2	p
		Evet	Hayır	Toplam		
6. Eşiniz Ne İş Yapıyor?	Çiftçi	N	131	7	138	8,4760,014
		Soru 6	94,9	5,1	100,0	
		Soru 31	69,7	46,7	68,0	

	Toplam	64,5	3,4	68,0
Esnaf	N	17	0	17
	Soru 6	100,0	0,0	100,0
	Soru 31	9,0	0,0	8,4
	Toplam	8,4	0,0	8,4
İşçi	N	40	8	48
	Soru 6	83,3	16,7	100,0
	Soru 31	21,3	53,3	23,6
	Toplam	19,7	3,9	23,6
Toplam	N	188	15	203
	Soru 6	92,6	7,4	100,0
	Soru 31	100,0	100,0	100,0
	Toplam	92,6	7,4	100,0

Tablo 15'te görüldüğü üzere, araştırmaya katılanların Eşiniz Ne İş Yapıyor? ile 31. Başarılı Oldunuz Mu? ifadesinin karşılaştırmasında; kadınların eşinin iş durumu ile başarılı olma durumu arasındaki anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($P < 0,05$) Buna göre, eşi çiftçi, esnaf ve işçi olan kadınların daha çok el işi üzerine kurdukları işte başarılı oldukları görülmüştür.

Tablo 16. 6. Eşiniz Ne İş Yapıyor? ile 32. Mikro krediyi Aldıktan Sonra İlk Taksitini Ödemede Zorluk Yaşadınız mı? Değişkenlerinin Karşılaştırılması

		32. Mikro krediyi Aldıktan Sonra İlk Taksitini Ödemede Zorluk Yaşadınız mı?			χ^2	p
		Evet	Hayır	Toplam		
6. Eşiniz Ne İş Yapıyor?	Çiftçi	N	52	86	138	13,0560,001
		Soru 6	37,7	62,3	100,0	
		Soru 32	57,8	76,1	68,0	
		Toplam	25,6	42,4	68,0	
Esnaf	N	14	3	17		
		Soru 6	82,4	17,6	100,0	
		Soru 32	15,6	2,7	8,4	
		Toplam	6,9	1,5	8,4	
İşçi	N	24	24	48		
		Soru 6	50,0	50,0	100,0	
		Soru 32	26,7	21,2	23,6	
		Toplam	11,8	11,8	23,6	

Toplam	N	90	113	203
	Soru 6	44,3	55,7	100,0
	Soru 32	100,0	100,0	100,0
	Toplam	44,3	55,7	100,0

Tablo 16'da görüldüğü üzere, araştırmaya katılanların eşiniz ne iş yapıyor? ile 32. mikro kredi yi aldıktan sonra ilk taksitini ödemede zorluk yaşadınız mı? ifadesinin karşılaştırmasında; kadınların eşinin iş durumu ile ilk taksiti ödemede zorluk arasındaki anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (P<0,05) Buna göre, eşi çiftçi olan kadınların mikro kredi yi aldıktan sonra ilk taksitini ödemede zorluk yaşamadığı görülmüştür.

Eşi esnaf olan kadınların mikro kredi yi aldıktan sonra ilk taksitini ödemede zorluk yaşadığı görülmüştür.

Eşi işçi olan kadınların mikro kredi yi aldıktan sonra ilk taksitini ödemede zorluk yaşayan ve yaşamayanların oranının eşit olduğu görülmüştür.

Tablo 17. 6. Eşiniz Ne İş Yapıyor? ile 33. Mikro kredinin İlk Taksitini Öderken Zorluğu Nasıl Aştınız? Değişkenlerinin Karşılaştırılması

		33. Mikro kredinin İlk Taksitini Öderken Zorluğu Nasıl Aştınız?					x ²	p	
			Ailemin Yardımıyla	Akrabalarının Yardımıyla	Grup Üyelerinin Yardımıyla	Ticari Bankalardan Almış Olduğum Kredi ile	Toplam		
6. Eşiniz Ne İş Yapıyor?	Çiftçi	N	16	7	23	6	52	28,776	,000
		Soru 6	30,8	13,5	44,2	11,5	100,0		
		Soru 33	47,1	31,8	82,1	100,0	57,8		
		Toplam	17,8	7,8	25,6	6,7	57,8		
Esnaf	N	11	3	0	0	14			
	Soru 6	78,6	21,4	0,0	0,0	100,0			
	Soru 33	32,4	13,6	0,0	0,0	15,6			
	Toplam	12,2	3,3	0,0	0,0	15,6			
İşçi	N	7	12	5	0	24			

	Soru 6	29,2	50,0	20,8	0,0	100,0
	Soru 33	20,6	54,5	17,9	0,0	26,7
	Toplam	7,8	13,3	5,6	0,0	26,7
Toplam	N	34	22	28	6	90
	Soru 6	37,8	24,4	31,1	6,7	100,0
	Soru 33	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	Toplam	37,8	24,4	31,1	6,7	100,0

Tablo 17’de görüldüğü üzere, araştırmaya katılanların eşiniz ne iş yapıyor? ile 33. mikro kredi nin ilk taksitini öderken zorluğu nasıl aştınız? ifadesinin karşılaştırmasında; kadınların eşinin iş durumu ile ilk taksiti ödemede zorluğun aşılma biçimi arasındaki anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (P<0,05) Buna göre, eşi çiftçi olan kadınların mikro kredi nin ilk taksitini öderken zorluğu daha çok grup üyelerinin yardımıyla aşmış olduğu görülmüştür.

Eşi esnaf olan kadınların mikro kredi nin ilk taksitini öderken zorluğu daha çok aile yardımıyla aşmış olduğu görülmüştür.

Eşi işçi olan kadınların mikro kredi nin ilk taksitini öderken zorluğu daha akraba yardımıyla aşmış olduğu görülmüştür.

Tablo 18. 6. Eşiniz Ne İş Yapıyor? ile 36. Mikro kredi Programına Katılmadan Önce Sosyal Güvenceniz Var Mıydı? Değişkenlerinin Karşılaştırılması

			36. Mikro kredi Programına Katılmadan Önce Sosyal Güvenceniz Var Mıydı?			x ²	p
			Evet	Hayır	Toplam		
6. Eşiniz Ne İş Yapıyor?	Çiftçi	N	14	72	86	20,629	0,000
		Soru 6	16,3	83,7	100,0		
		Soru 36	46,7	86,7	76,1		
		Toplam	12,4	63,7	76,1		
Esnaf	N	N	1	2	3		
		Soru 6	33,3	66,7	100,0		
		Soru 36	3,3	2,4	2,7		
		Toplam	0,9	1,8	2,7		
İşçi	N	N	15	9	24		
		Soru 6	62,5	37,5	100,0		
		Soru 36	50,0	10,8	21,2		

	Toplam	13,3	8,0	21,2
Toplam	N	30	83	113
	Soru 6	26,5	73,5	100,0
	Soru 36	100,0	100,0	100,0
	Toplam	26,5	73,5	100,0

Tablo 18’de görüldüğü üzere, araştırmaya katılanların eşiniz ne iş yapıyor? ile mikro kredi programına katılmadan önce sosyal güvenceniz var mıydı? ifadesinin karşılaştırmasında; değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (P<0,05) Buna göre, eşi çiftçi ve esnaf olan kadınların daha çok mikro kredi programına katılmadan önce sosyal güvencesi olmadığı görülmüştür.

Eşi işçi olan kadınların daha çok mikro kredi programına katılmadan önce sosyal güvencesi olduğu görülmüştür

Tablo 19. 6. Eşiniz Ne İş Yapıyor? ile 37. Mikro kredi Programına Katılmadan Önce Acil Durumlar İçin Tasarruf Birikiminiz Var Mıydı? Değişkenlerinin Karşılaştırılması

		37. Mikro kredi Programına Katılmadan Önce Acil Durumlar İçin Tasarruf Birikiminiz Var Mıydı?			x ²	p
		Evet	Hayır	Toplam		
6. Eşiniz Ne İş Yapıyor?	Çiftçi	N	5	81	86	6,075,048
		Soru 6	5,8	94,2	100,0	
		Soru 37	83,3	75,7	76,1	
		Toplam	4,4	71,7	76,1	
	Esnaf	N	1	2	3	
		Soru 6	33,3	66,7	100,0	
		Soru 37	16,7	1,9	2,7	
		Toplam	0,9	1,8	2,7	
	İşçi	N	0	24	24	
		Soru 6	0,0	100,0	100,0	
		Soru 37	0,0	22,4	21,2	
		Toplam	0,0	21,2	21,2	
Toplam	N	6	107	113		
	Soru 6	5,3	94,7	100,0		
	Soru 37	100,0	100,0	100,0		

Toplam   5,3   94,7   100,0

Tablo 19’da görüldüğü üzere, araştırmaya katılanların eşiniz ne iş yapıyor? ile 37. mikro kredi programına katılmadan önce acil durumlar için tasarruf birikiminiz var mıydı? ifadesinin karşılaştırmasında; değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (P<0,05) Buna göre, eşi çiftçi, esnaf ve işçi olan kadınların daha mikro kredi programına katılmadan önce acil durumlar için tasarruf birikimi olmadığı görülmüştür.

Tablo 20. 25.Mikro krediyi Ne İçin Aldınız ile Soru 24 Değişkenlerinin Karşılaştırılması

		24. Mikro kediye nereden öğrendiniz?					x ²	p
			Daha Önce Kullanılan Çevremden	Akraba, Arkadaş, Tanıdıklarından	Mikro Kredi Kuruluşlarından	Görsel, Yazılı Organlardan	Toplam	
25.Mikrokrediyi Ne İçin Aldınız?	Geçim Sağlama	N	6	4	33	8	51	29,326,004
		Soru 25	11,8	7,8	64,7	15,7	100,0	
		Soru 24	24,0	18,2	26,8	24,2	25,1	
		Toplam	3,0	2,0	16,3	3,9	25,1	
Mevcut İşi Büyütme		N	0	3	28	3	34	
		Soru 25	0,0	8,8	82,4	8,8	100,0	
		Soru 24	0,0	13,6	22,8	9,1	16,7	
		Toplam	0,0	1,5	13,8	1,5	16,7	
Çocukların Eğitimi		N	3	2	8	1	14	
		Soru 25	21,4	14,3	57,1	7,1	100,0	
		Soru 24	12,0	9,1	6,5	3,0	6,9	
		Toplam	1,5	1,0	3,9	0,5	6,9	
Borç ödeme		N	0	7	17	10	34	
		Soru 25	0,0	20,6	50,0	29,4	100,0	
		Soru 24	0,0	31,8	13,8	30,3	16,7	
		Toplam	0,0	3,4	8,4	4,9	16,7	
Diğer		N	16	6	37	11	70	
		Soru 25	22,9	8,6	52,9	15,7	100,0	
		Soru 24	64,0	27,3	30,1	33,3	34,5	

	Toplam	7,9	3,0	18,2	5,4	34,5
Toplam	N	25	22	123	33	203
	Soru 25	12,3	10,8	60,6	16,3	100,0
	Soru 24	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	Toplam	12,3	10,8	60,6	16,3	100,0

Tablo 20’de görüldüğü üzere, araştırmaya katılanların 25.Mikrokrediyi Ne İçin Aldınız? ile 24. Mikro kediye nereden öğrendiniz? ifadesinin karşılaştırmasında; değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (P<0,05) Buna göre, mikro krediyi geçim sağlama, mevcut işi büyütme, çocukların eğitimi, borç ödeme ve diğer nedenlerden dolayı alan kadınların daha çok mikro krediyi mikro kredi kuruluşlarından öğrendiği görülmüştür.

Tablo 21. 25.Mikro krediyi Ne İçin Aldınız ile 26. Mikro krediden sonra aile içinde ne gibi değişiklikler oldu? Değişkenlerinin Karşılaştırılması

		26. Mikro krediden sonra aile içinde ne gibi değişiklikler oldu?				x ²	p
			Değişmedi	İyileşme oldu	Kötüleşme oldu	Toplam	
25.Mikrokrediyi Ne İçin Aldınız	Geçim Sağlama	N	1	50	0	51	23,494,003
		Soru 25	2,0	98,0	0,0	100,0	
		Soru 26	4,2	28,7	0,0	25,1	
		Toplam	0,5	24,6	0,0	25,1	
Mevcut İş Büyütme		N	0	32	2	34	
		Soru 25	0,0	94,1	5,9	100,0	
		Soru 26	0,0	18,4	40,0	16,7	
		Toplam	0,0	15,8	1,0	16,7	
Çocukların Eğitimi		N	4	10	0	14	
		Soru 25	28,6	71,4	0,0	100,0	
		Soru 26	16,7	5,7	0,0	6,9	
		Toplam	2,0	4,9	0,0	6,9	
Borç ödeme		N	8	26	0	34	

	Soru 25	23,5	76,5	0,0	100,0
	Soru 26	33,3	14,9	0,0	16,7
	Toplam	3,9	12,8	0,0	16,7
Diğer	N	11	56	3	70
	Soru 25	15,7	80,0	4,3	100,0
	Soru 26	45,8	32,2	60,0	34,5
	Toplam	5,4	27,6	1,5	34,5
Toplam	N	24	174	5	203
	Soru 25	11,8	85,7	2,5	100,0
	Soru 26	100,0	100,0	100,0	100,0
	Toplam	11,8	85,7	2,5	100,0

Tablo 21’de görüldüğü üzere, araştırmaya katılanların 25.Mikro krediyi Ne İçin Aldınız? ile 26. Mikro krediden sonra aile içinde ne gibi değişiklikler oldu? ifadesinin karşılaştırmasında; değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($P<0,05$) Buna göre, mikro krediyi geçim sağlama, mevcut işi büyütme, çocukların eğitimi, borç ödeme ve diğer nedenlerden dolayı alan kadınların daha çok mikro kredinin aile içinde iyileşmeye neden olduğu görülmüştür.

Tablo 22. 25.Mikro krediyi Ne İçin Aldınız ile 29. Hangi İş Kurdunuz? Değişkenlerinin Karşılaştırılması

			29. Hangi İş Kurdunuz?					χ^2	p
			El İş	Ev Yemekleri	Kuaförük	Terzilik	Diğer	Toplam	
25.Mikro krediyi Ne İçin Aldınız	Geçim	N	15	24	12	0	0	51	61,168,000
	Sağlama	Soru 25	29,4	47,1	23,5	0,0	0,0	100,0	
		Soru 29	13,5	58,5	29,3	0,0	0,0	25,1	
		Toplam	7,4	11,8	5,9	0,0	0,0	25,1	
Mevcut İş	Büyütme	N	21	4	4	5	0	34	
	Büyütme	Soru 25	61,8	11,8	11,8	14,7	0,0	100,0	
		Soru 29	18,9	9,8	9,8	71,4	0,0	16,7	
		Toplam	10,3	2,0	2,0	2,5	0,0	16,7	
Çocukların Eğitimi	N	7	1	6	0	0	14		
	Soru 25	50,0	7,1	42,9	0,0	0,0	100,0		
	Soru 29	6,3	2,4	14,6	0,0	0,0	6,9		

	Toplam	3,4	0,5	3,0	0,0	0,0	6,9
Borç	N	23	6	5	0	0	34
Ödeme	Soru 25	67,6	17,6	14,7	0,0	0,0	100,0
	Soru 29	20,7	14,6	12,2	0,0	0,0	16,7
	Toplam	11,3	3,0	2,5	0,0	0,0	16,7
Diğer	N	45	6	14	2	3	70
	Soru 25	64,3	8,6	20,0	2,9	4,3	100,0
	Soru 29	40,5	14,6	34,1	28,6	100,0	34,5
	Toplam	22,2	3,0	6,9	1,0	1,5	34,5
Toplam	N	111	41	41	7	3	203
	Soru 25	54,7	20,2	20,2	3,4	1,5	100,0
	Soru 29	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	Toplam	54,7	20,2	20,2	3,4	1,5	100,0

Tablo 22'de görüldüğü üzere, araştırmaya katılanların 25.Mikrokrediyi Ne İçin Aldınız? ile 29. Hangi İşi Kurdunuz? ifadesinin karşılaştırmasında; değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($P<0,05$) Buna göre, mikro krediyi geçim sağlama için alan kadınların daha çok ev yemekleri ile ilgili iş kurduğu görülmüştür.

Buna göre, mikro krediyi mevcut işi büyütme, çocukların eğitimi, borç ödeme ve diğer nedenlerden dolayı alan kadınların daha çok el işi ile ilgili iş kurduğu görülmüştür.

Tablo 23. 25.Mikro krediyi Ne İçin Aldınız ile 30. Ne Kadarını Kullandınız? Değişkenlerinin Karşılaştırılması

			30. Ne Kadarını Kullandınız?					χ^2	p
			25	50	75	100	Toplam		
25.Mikro krediyi Ne İçin Aldınız	Geçim	N	0	21	11	19	51	50,549,000	
	Sağlama	Soru 25	0,0	41,2	21,6	37,3	100,0		
		Soru 30	0,0	36,2	27,5	18,3	25,1		
		Toplam	0,0	10,3	5,4	9,4	25,1		
Mevcut İşi Büyütme	N	0	14	7	13	34			
	Soru 25	Soru 25	0,0	41,2	20,6	38,2	100,0		
		Soru 30	0,0	24,1	17,5	12,5	16,7		
		Toplam	0,0	6,9	3,4	6,4	16,7		
Çocukların Eğitimi	N	1	1	0	12	14			
	Soru 25	Soru 25	7,1	7,1	0,0	85,7	100,0		
		Soru 30	100,0	1,7	0,0	11,5	6,9		
		Toplam	0,5	0,5	0,0	5,9	6,9		
Borç	N	0	15	9	10	34			

ödeme	Soru 25	0,0	44,1	26,5	29,4	100,0
	Soru 30	0,0	25,9	22,5	9,6	16,7
	Toplam	0,0	7,4	4,4	4,9	16,7
Diğer	N	0	7	13	50	70
	Soru 25	0,0	10,0	18,6	71,4	100,0
	Soru 30	0,0	12,1	32,5	48,1	34,5
	Toplam	0,0	3,4	6,4	24,6	34,5
Toplam	N	1	58	40	104	203
	Soru 25	0,5	28,6	19,7	51,2	100,0
	Soru 30	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	Toplam	0,5	28,6	19,7	51,2	100,0

Tablo 23'de görüldüğü üzere, araştırmaya katılanların 25.Mikrokrediyi Ne İçin Aldınız? ile 30. Ne Kadarını Kullandınız? ifadesinin karşılaştırmasında; değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($P < 0,05$) Buna göre, mikro krediyi geçim sağlama, mevcut işi büyütme ve borç ödeme için alan kadınların daha çok mikro kredinin %50'sini kullandıkları görülmüştür.

Buna göre, mikro krediyi çocukların eğitimi ve diğer nedenlerden dolayı alan kadınların daha çok mikro kredini %100'ünü kullandığı görülmüştür.

Tablo 24. 25.Mikro krediyi Ne İçin Aldınız ile 31. Başarılı Oldunuz Mu? Değişkenlerinin Karşılaştırılması

			31. Başarılı Oldunuz Mu?			χ^2	p
			Evet	Hayır	Toplam		
25.Mikro krediyi Ne İçin Aldınız?	Geçim Sağlama	N	49	2	51	23,103,000	
		Soru 25	96,1	3,9	100,0		
		Soru 31	26,1	13,3	25,1		
		Toplam	24,1	1,0	25,1		
Mevcut İş Büyütme		N	34	0	34		
		Soru 25	100,0	0,0	100,0		
		Soru 31	18,1	0,0	16,7		
	Toplam	16,7	0,0	16,7			
Çocukların Eğitimi		N	14	0	14		
		Soru 25	100,0	0,0	100,0		
		Soru 31	7,4	0,0	6,9		

	Toplam	6,9	0,0	6,9
Borç Ödeme	N	25	9	34
	Soru 25	73,5	26,5	100,0
	Soru 31	13,3	60,0	16,7
	Toplam	12,3	4,4	16,7
Diğer	N	66	4	70
	Soru 25	94,3	5,7	100,0
	Soru 31	35,1	26,7	34,5
	Toplam	32,5	2,0	34,5
Toplam	N	188	15	203
	Soru 25	92,6	7,4	100,0
	Soru 31	100,0	100,0	100,0
	Toplam	92,6	7,4	100,0

Tablo 24'de görüldüğü üzere, araştırmaya katılanların 25.Mikrokrediyi Ne İçin Aldınız? ile 31. Başarılı Oldunuz Mu? ifadesinin karşılaştırmasında; değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (P<0,05) Buna göre, mikro krediyi geçim sağlama, mevcut işi büyütme, çocukların eğitimi, borç ödeme ve diğer nedenlerden dolayı alan kadınların daha çok kurdukları işte başarılı oldukları görülmüştür.

Tablo 25. 25.Mikro krediyi Ne İçin Aldınız ile 32. Mikro krediyi Aldıktan Sonra İlk Taksitini Ödemede Zorluk Yaşadınız Mı? Değişkenlerinin Karşılaştırılması

			32. Mikro krediyi Aldıktan Sonra İlk Taksitini Ödemede Zorluk Yaşadınız Mı?			x ²	p
			Evet	Hayır	Toplam		
25.Mikrokrediyi Ne İçin Aldınız	Geçim Sağlama	N	8	43	51	30,232,000	
		Soru 25	15,7	84,3	100,0		
	Soru 32	8,9	38,1	25,1			
	Toplam	3,9	21,2	25,1			
Mevcut İşin Büyütme	N	20	14	34			
	Soru 25	58,8	41,2	100,0			
	Soru 32	22,2	12,4	16,7			
Toplam	9,9	6,9	16,7				
Çocukların Eğitimi	N	12	2	14			
	Soru 25	85,7	14,3	100,0			
Soru 32	13,3	1,8	6,9				

	Toplam	5,9	1,0	6,9
Borç	N	17	17	34
ödeme	Soru 25	50,0	50,0	100,0
	Soru 32	18,9	15,0	16,7
	Toplam	8,4	8,4	16,7
Diğer	N	33	37	70
	Soru 25	47,1	52,9	100,0
	Soru 32	36,7	32,7	34,5
	Toplam	16,3	18,2	34,5
Toplam	N	90	113	203
	Soru 25	44,3	55,7	100,0
	Soru 32	100,0	100,0	100,0
	Toplam	44,3	55,7	100,0

Tablo 25’de görüldüğü üzere, araştırmaya katılanların 25.Mikro krediyi Ne İçin Aldınız? ile 32. Mikro krediyi Aldıktan Sonra İlk Taksitini Ödemede Zorluk Yaşadınız Mı? ifadesinin karşılaştırmasında; değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (P<0,05) Buna göre, mikro krediyi geçim sağlama ve diğer nedenlerden dolayı alan kadınların daha çok mikro kredinin ilk taksitini ödemede zorluk yaşamadığı görülmüştür.

Mikro krediyi mevcut işi büyütme ve çocukların eğitimi için kadınların daha çok mikro kredinin ilk taksitini ödemede zorluk yaşadığı görülmüştür.

Mikro krediyi borç ödeme için kadınların hem zorluk yaşadığı hem de zorluk yaşamadığı görülmüştür.

Tablo 26. 25.Mikro krediyi Ne İçin Aldınız ile 33. Mikro kredinin İlk Taksitini Öderken Zorluğu Nasıl Aştınız? Değişkenlerinin Karşılaştırılması

			33. Mikro kredinin İlk Taksitini Öderken Zorluğu Nasıl Aştınız?					χ^2	p
			Ailemin Yardımıyla	Akrabalarının Yardımıyla	Grup Üyelerinin Yardımıyla	Ticari Bankalardan Almış Olduğum Kredi İle	Toplam		
25.Mikrokrediyi Ne İçin Aldınız	Geçim	N	3	5	0	0	8	28,332,005	
	Sağlama	Soru 25	37,5	62,5	0,0	0,0	100,0		
		Soru 33	8,8	22,7	0,0	0,0	8,9		
		Toplam	3,3	5,6	0,0	0,0	8,9		
	Mevcut İş	N	10	8	0	2	20		
Büyütme	Soru 25	50,0	40,0	0,0	10,0	100,0			
	Soru 33	29,4	36,4	0,0	33,3	22,2			
	Toplam	11,1	8,9	0,0	2,2	22,2			
Çocukların Eğitimi	N	3	3	6	0	12			
	Soru 25	25,0	25,0	50,0	0,0	100,0			
	Soru 33	8,8	13,6	21,4	0,0	13,3			
Toplam	3,3	3,3	6,7	0,0	13,3				
Borç ödeme	N	7	0	9	1	17			
	Soru 25	41,2	0,0	52,9	5,9	100,0			
	Soru 33	20,6	0,0	32,1	16,7	18,9			
Toplam	7,8	0,0	10,0	1,1	18,9				
Diğer	N	11	6	13	3	33			
	Soru 25	33,3	18,2	39,4	9,1	100,0			
	Soru 33	32,4	27,3	46,4	50,0	36,7			
	Toplam	12,2	6,7	14,4	3,3	36,7			
Toplam	N	34	22	28	6	90			
	Soru 25	37,8	24,4	31,1	6,7	100,0			
	Soru 33	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0			
	Toplam	37,8	24,4	31,1	6,7	100,0			

Tablo 26'da görüldüğü üzere, araştırmaya katılanların 25.Mikrokrediyi Ne İçin Aldınız? ile 33. Mikro kredinin İlk Taksitini Öderken Zorluğu Nasıl Aştınız? ifadesinin karşılaştırmasında; değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (P<0,05) Buna göre, mikro krediyi geçim sağlama için alan kadınların daha çok mikro kredinin ilk taksitini ödemede zorluğu akraba yardımıyla aştığı görülmüştür.

Mikro krediyi mevcut işi büyütme için alan kadınların daha çok mikro kredinin ilk taksitini ödemede zorluğu aile yardımıyla aştığı görülmüştür.

Mikro krediyi çocukların eğitimi ve borç ödeme ve diğer nedenler için kadınların daha çok mikro kredinin ilk taksitini ödemede zorluğu grup üyelerinin yardımıyla aştığı görülmüştür.

Tablo 27. 25.Mikro krediyi Ne İçin Aldınız ile 36. Mikro kredi Programına Katılmadan Önce Sosyal Güvenceniz Var mıydı? Değişkenlerinin Karşılaştırılması

			36. Mikro kredi Programına Katılmadan Önce Sosyal Güvenceniz Var mıydı?			x ²	p
			Evet	Hayır	Toplam		
25.Mikro krediyi Ne İçin Aldınız	Geçim	N	16	27	43	21,466,000	
	Sağlama	Soru 25	37,2	62,8	100,0		
		Soru 36	53,3	32,5	38,1		
		Toplam	14,2	23,9	38,1		
Mevcut İş Büyütme	N	1	13	14			
	Soru 25	7,1	92,9	100,0			
		Soru 36	3,3	15,7	12,4		
		Toplam	0,9	11,5	12,4		
Çocukların Eğitimi	N	0	2	2			
	Soru 25	0,0	100,0	100,0			
		Soru 36	0,0	2,4	1,8		
		Toplam	0,0	1,8	1,8		
Borç ödeme	N	10	7	17			
	Soru 25	58,8	41,2	100,0			
		Soru 36	33,3	8,4	15,0		
		Toplam	8,8	6,2	15,0		
Diğer	N	3	34	37			
	Soru 25	8,1	91,9	100,0			
		Soru 36	10,0	41,0	32,7		
		Toplam	2,7	30,1	32,7		

Toplam	N	30	83	113
	Soru 25	26,5	73,5	100,0
	Soru 36	100,0	100,0	100,0
	Toplam	26,5	73,5	100,0

Tablo 27'de görüldüğü üzere, araştırmaya katılanların 25.Mikrokrediyi Ne İçin Aldınız? ile 36. Mikro kredi Programına Katılmadan Önce Sosyal Güvenceniz Var mıydı? ifadesinin karşılaştırmasında; değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (P<0,05) Buna göre, mikro krediyi geçim sağlama, mevcut işi, çocukların eğitimi ve diğer nedenler için alan daha çok mikro kredi programına katılmadan önce sosyal güvencesinin olmadığı görülmüştür.

Mikro krediyi ve borç ödeme için kadınların daha çok mikro kredi programına katılmadan önce sosyal güvencesinin olduğu görülmüştür.

Tablo 28. 29. Hangi İşi Kurdunuz? ile 38. Kendinize Güven Konusundaki Görüşleriniz Nelerdir? Değişkenlerinin Karşılaştırılması

		38. Kendinize Güven Konusundaki Görüşleriniz Nelerdir?						x ²	p
		Genelde Kendimle Barişik Biriyim	Bazen Hiç İyi Olmuyorum	Birçok İyi Özellğim Var	Genelde Kendimi Başarısız Hissederim	Kendime Karşı Olumlu Bir Tutum Sergilerim	Toplam		
29. Hangi İşi Kurdunuz?	El İşi	N	2	11	7	22	2	44	45,429,000
		Soru 29	4,5	25,0	15,9	50,0	4,5	100,0	
		Soru 38	28,6	61,1	43,8	34,4	25,0	38,9	
		Toplam	1,8	9,7	6,2	19,5	1,8	38,9	
Ev Yemekleri	N	1	3	2	25	5	36		
	Soru 29	2,8	8,3	5,6	69,4	13,9	100,0		
	Soru 38	14,3	16,7	12,5	39,1	62,5	31,9		
	Toplam	0,9	2,7	1,8	22,1	4,4	31,9		
Kuaförlük	N	4	4	2	17	1	28		
	Soru 29	14,3	14,3	7,1	60,7	3,6	100,0		

	Soru 38	57,1	22,2	12,5	26,6	12,5	24,8
	Toplam	3,5	3,5	1,8	15,0	0,9	24,8
Terzilik	N	0	0	2	0	0	2
	Soru 29	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	100,0
	Soru 38	0,0	0,0	12,5	0,0	0,0	1,8
	Toplam	0,0	0,0	1,8	0,0	0,0	1,8
Diğer	N	0	0	3	0	0	3
	Soru 29	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	100,0
	Soru 38	0,0	0,0	18,8	0,0	0,0	2,7
	Toplam	0,0	0,0	2,7	0,0	0,0	2,7
Toplam	N	7	18	16	64	8	113
	Soru 29	6,2	15,9	14,2	56,6	7,1	100,0
	Soru 38	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	Toplam	6,2	15,9	14,2	56,6	7,1	100,0

Tablo 28’de görüldüğü üzere, araştırmaya katılanların 29. Hangi İş Kurdunuz? ile 38. Kendinize Güven Konusundaki Görüşleriniz Nelerdir? ifadesinin karşılaştırmasında; değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($P < 0,05$) Buna göre, mikro kredi ile el işi, ev yemekleri kuaförlük işini kuran kadınların genelde kendilerini başarısız hissettikleri görülmüştür.

Buna göre, terzilik ve diğer işleri kuran kadınların daha çok birçok iyi özelliği sahip olduklarını düşündükleri görülmüştür.

Tablo 29. 29. Hangi İş Kurdunuz? ile 39. İşletmenizi Yürütürken Karşılaştığınız Sorunlar Değişkenlerinin Karşılaştırılması

		39. İşletmenizi Yürütürken Karşılaştığınız Sorunlar					χ^2	p
			Borç Ödeme	Bürokratik Engeller	Kredi Alamama	Aile İlişkileri	Toplam	
29. Hangi İş Kurdunuz?	El İş	N	14	0	30	0	44	21,949,038
		Soru 29	31,8	0,0	68,2	0,0	100,0	
		Soru 39	35,0	0,0	62,5	0,0	46,3	
		Toplam	14,7	0,0	31,6	0,0	46,3	

Ev Yemekleri	N	15	2	11	4	32
	Soru 29	46,9	6,3	34,4	12,5	100,0
	Soru 39	37,5	100,0	22,9	80,0	33,7
	Toplam	15,8	2,1	11,6	4,2	33,7
Kuaförlük	N	6	0	7	1	14
	Soru 29	42,9	0,0	50,0	7,1	100,0
	Soru 39	15,0	0,0	14,6	20,0	14,7
	Toplam	6,3	0,0	7,4	1,1	14,7
Terzilik	N	2	0	0	0	2
	Soru 29	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0
	Soru 39	5,0	0,0	0,0	0,0	2,1
	Toplam	2,1	0,0	0,0	0,0	2,1
Diğer	N	3	0	0	0	3
	Soru 29	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0
	Soru 39	7,5	0,0	0,0	0,0	3,2
	Toplam	3,2	0,0	0,0	0,0	3,2
Toplam	N	40	2	48	5	95
	Soru 29	42,1	2,1	50,5	5,3	100,0
	Soru 39	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	Toplam	42,1	2,1	50,5	5,3	100,0

Tablo 29'da görüldüğü üzere, araştırmaya katılanların 29. Hangi İş Kurdunuz? ile 39. İşletmenizi Yürütürken Karşılaştığınız Sorunlar ifadesinin karşılaştırmasında; değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($P < 0,05$) Buna göre, mikro kredi ile el işi ve kuaförlük işini kuran kadınların daha çok kredi alamama sorunu ile karşılaşmış oldukları görülmüştür.

Buna göre, ev yemekleri, terzilik ve diğer işleri kuran kadınların daha çok borç ödeme sorunu ile karşılaşmış oldukları görülmüştür.

Tablo 30. 29. Hangi İşi Kurdunuz? ile 40. İşlerinizi Yürütürken Risk Alma Eğiliminiz Nedir? Değişkenlerinin Karşılaştırılması

		40. İşlerinizi Yürütürken Risk Alma Eğiliminiz Nedir?							χ^2	p
			Para ve Yatırım Konusunda Risk Alamam	Seyahat Ederken Hiç bilmediğim Bir Yola Sapabiliirim	Son 6 Altı Ayda Önemli Riskler Aldım	Korktuğum Şeylerin Üzerine Giderim	Hiç Tanımadığım Birlikle Konuşurum	Toplam		
29. Hangi İşi Kurdunuz?	El İşi	N	32	3	0	3	6	44	37,930,002	
		Soru 29	72,7	6,8	0,0	6,8	13,6	100,0		
		Soru 40	44,4	60,0	0,0	33,3	100,0	46,3		
		Toplam	33,7	3,2	0,0	3,2	6,3	46,3		
Ev Yemekleri	N	27	0	3	2	0	32			
	Soru 29	84,4	0,0	9,4	6,3	0,0	100,0			
	Soru 40	37,5	0,0	100,0	22,2	0,0	33,7			
	Toplam	28,4	0,0	3,2	2,1	0,0	33,7			
Kuaförlük	N	10	2	0	2	0	14			
	Soru 29	71,4	14,3	0,0	14,3	0,0	100,0			
	Soru 40	13,9	40,0	0,0	22,2	0,0	14,7			
	Toplam	10,5	2,1	0,0	2,1	0,0	14,7			
Terzilik	N	0	0	0	2	0	2			
	Soru 29	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0			
	Soru 40	0,0	0,0	0,0	22,2	0,0	2,1			
	Toplam	0,0	0,0	0,0	2,1	0,0	2,1			
Diğer	N	3	0	0	0	0	3			
	Soru 29	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0			
	Soru 40	4,2	0,0	0,0	0,0	0,0	3,2			
	Toplam	3,2	0,0	0,0	0,0	0,0	3,2			
Toplam	N	72	5	3	9	6	95			
	Soru 29	75,8	5,3	3,2	9,5	6,3	100,0			
	Soru 40	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0			
	Toplam	75,8	5,3	3,2	9,5	6,3	100,0			

Tablo 30'da görüldüğü üzere, araştırmaya katılanların 29. Hangi İşi Kurdunuz? ile 40. İşlerinizi Yürütürken Risk Alma Eğiliminiz Nedir? ifadesinin karşılaştırmasında;

değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (P<0,05) Buna göre, mikro kredi ile el işi, ev yemekleri, kuaförlük ve diğer işleri kuran kadınların daha çok para ve yatırım konusunda risk alamadıkları görülmüştür.

Buna göre, terziilik işini kuran kadınların daha çok korktuğu şeylerin üzerine gittikleri görülmüştür.

Tablo 31. 29. Hangi İş Kurdunuz? ile 41.İşletmenizin Kuruluşu Sırasında Karşılaştığınız Güçlükler Nelerdir? Değişkenlerinin Karşılaştırılması

		41.İşletmenizin Kuruluşu Sırasında Karşılaştığınız Güçlükler Nelerdir?						x ²	p
			Ailevi Sorunlardan Zaman Bulamamak	Eşimin İzin vermemesi	Finansman Eksikliği	Bürokratik İşlemler	Başarısızlık Korkusu	Toplam	
29. Hangi İş Kurdunuz?	El İşİ	N	0	2	21	21	0	44	82,658,000
		Soru 29	0,0	4,5	47,7	47,7	0,0	100,0	
		Soru 41	0,0	16,7	65,6	58,3	0,0	46,3	
		Toplam	0,0	2,1	22,1	22,1	0,0	46,3	
Ev Yemekleri	Ev Yemekleri	N	2	7	5	14	4	32	
		Soru 29	6,3	21,9	15,6	43,8	12,5	100,0	
		Soru 41	25,0	58,3	15,6	38,9	57,1	33,7	
		Toplam	2,1	7,4	5,3	14,7	4,2	33,7	
Kuaförlük	Kuaförlük	N	1	3	6	1	3	14	
		Soru 29	7,1	21,4	42,9	7,1	21,4	100,0	
		Soru 41	12,5	25,0	18,8	2,8	42,9	14,7	
		Toplam	1,1	3,2	6,3	1,1	3,2	14,7	
Terzilik	Terzilik	N	2	0	0	0	0	2	
		Soru 29	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	
		Soru 41	25,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,1	
		Toplam	2,1	0,0	0,0	0,0	0,0	2,1	
Diğer	Diğer	N	3	0	0	0	0	3	
		Soru 29	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	
		Soru 41	37,5	0,0	0,0	0,0	0,0	3,2	
		Toplam	3,2	0,0	0,0	0,0	0,0	3,2	

Toplam	N	8	12	32	36	7	95
	Soru 29	8,4	12,6	33,7	37,9	7,4	100,0
	Soru 41	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	Toplam	8,4	12,6	33,7	37,9	7,4	100,0

Tablo 31’de görüldüğü üzere, araştırmaya katılanların 29. Hangi İş Kurdunuz? ile 41. İşletmenizin Kuruluşu Sırasında Karşılaştığınız Güçlükler Nelerdir? ifadesinin karşılaştırmasında; değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($P < 0,05$) Buna göre, mikro kredi ile el işi ile ilgili iş kuran kadınların daha çok finansman eksikliği ve bürokratik işlemler nedeniyle güçlük yaşadığı görülmüştür.

Mikro kredi ile ev yemekleri ile ilgili iş kuran kadınların daha çok eşinin izin vermemesi ve bürokratik işlemler nedeniyle güçlük yaşadığı görülmüştür.

Mikro kredi ile kuaförlük ile ilgili iş kuran kadınların daha çok finansman eksikliği ve eşinin izin vermemesi nedeniyle güçlük yaşadığı görülmüştür.

Terzilik ve diğer işlerle ilgili iş kuran kadınların daha çok aile sorunlarından zaman bulamadığı nedeniyle güçlük yaşadığı görülmüştür

Tablo 32. 29. Hangi İş Kurdunuz? ile 42. Girişimci Olmanızda Sizi Etkileyen Nedenler Nelerdir? Değişkenlerinin Karşılaştırılması

		42. Girişimci Olmanızda Sizi Etkileyen Nedenler Nelerdir?					χ^2	p
			Aile İçi Yükümlülükleri Yerine Getirmek	Çok Para Kazanmak	Kendi İşini Yaparak Daha Saygın Olmak	Piyasadaki Bir Açığı Kapatmak	Toplam	
29. Hangi İş Kurdunuz?	El İşİ	N	0	28	5	11	44	42,609,000
		Soru 29	0,0	63,6	11,4	25,0	100,0	
		Soru 42	0,0	41,2	33,3	68,8	38,9	
		Toplam	0,0	24,8	4,4	9,7	38,9	
Ev		N	6	26	3	1	36	

Yemekleri	Soru 29	16,7	72,2	8,3	2,8	100,0
	Soru 42	42,9	38,2	20,0	6,3	31,9
	Toplam	5,3	23,0	2,7	0,9	31,9
Kuaförlük	N	4	13	7	4	28
	Soru 29	14,3	46,4	25,0	14,3	100,0
	Soru 42	28,6	19,1	46,7	25,0	24,8
	Toplam	3,5	11,5	6,2	3,5	24,8
Terzilik	N	1	1	0	0	2
	Soru 29	50,0	50,0	0,0	0,0	100,0
	Soru 42	7,1	1,5	0,0	0,0	1,8
	Toplam	0,9	0,9	0,0	0,0	1,8
Diğer	N	3	0	0	0	3
	Soru 29	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0
	Soru 42	21,4	0,0	0,0	0,0	2,7
	Toplam	2,7	0,0	0,0	0,0	2,7
Toplam	N	14	68	15	16	113
	Soru 29	12,4	60,2	13,3	14,2	100,0
	Soru 42	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	Toplam	12,4	60,2	13,3	14,2	100,0

Tablo 32’de görüldüğü üzere, araştırmaya katılanların 29. Hangi İş Kurdunuz? ile 42. Girişimci Olmanızda Sizi Etkileyen Nedenler Nelerdir? ifadesinin karşılaştırmasında; değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($P<0,05$) Buna göre, mikro kredi ile el işi, ev yemekleri ve kuaförlük ile ilgili iş kuran kadınların en yüksek oranda çok para kazanmak için girişimciliğe yöneldiği görülmüştür.

Terzilik ve diğer işlerle ilgili iş kuran kadınların en yüksek oranda aile içi yükümlülükleri yerine getirmek ve çok para kazanmak için girişimciliğe yöneldiği görülmüştür.

Diğer işlerle ilgili iş kuran kadınların en yüksek oranda aile içi yükümlülükleri yerine getirmek için girişimciliğe yöneldiği görülmüştür.

Tablo 33. 29. Hangi İşi Kurdunuz? ile 43. Size Göre Girişimci Olmanın En İyi Yanları Nelerdir? Değişkenlerinin Karşılaştırılması

		43. Size Göre Girişimci Olmanın En İyi Yanları Nelerdir?					χ^2	p
			Bir İşle Meşgul Olmak	Evin Bütçesine Katkıda Bulunmak	Maddi Özgürlük	Çok Para Kazanmak	Toplam	
29. Hangi İşi Kurdunuz?	El İşi	N	12	25	0	7	44	40,252,000
		Soru 29	27,3	56,8	0,0	15,9	100,0	
		Soru 43	54,5	39,7	0,0	38,9	38,9	
		Toplam	10,6	22,1	0,0	6,2	38,9	
	Ev Yemekleri	N	2	26	4	4	36	
		Soru 29	5,6	72,2	11,1	11,1	100,0	
		Soru 43	9,1	41,3	40,0	22,2	31,9	
		Toplam	1,8	23,0	3,5	3,5	31,9	
	Kuaförlük	N	5	12	6	5	28	
		Soru 29	17,9	42,9	21,4	17,9	100,0	
		Soru 43	22,7	19,0	60,0	27,8	24,8	
		Toplam	4,4	10,6	5,3	4,4	24,8	
	Terzilik	N	0	0	0	2	2	
		Soru 29	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	
		Soru 43	0,0	0,0	0,0	11,1	1,8	
		Toplam	0,0	0,0	0,0	1,8	1,8	
Diğer	N	3	0	0	0	3		
	Soru 29	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0		
	Soru 43	13,6	0,0	0,0	0,0	2,7		
	Toplam	2,7	0,0	0,0	0,0	2,7		
Toplam	N	22	63	10	18	113		
	Soru 29	19,5	55,8	8,8	15,9	100,0		
	Soru 43	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		
	Toplam	19,5	55,8	8,8	15,9	100,0		

Tablo 33'te görüldüğü üzere, araştırmaya katılanların 29. Hangi İş Kurdunuz? ile 43. Size Göre Girişimci Olmanın En İyi Yanları Nelerdir? ifadesinin karşılaştırmasında; değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (P<0,05) Buna göre, mikro kredi ile el işi, ev yemekleri ve kuaförlük ile ilgili iş kuran kadınların en yüksek oranda evin bütçesine katkıda bulunmanın girişimciliğin en iyi yönü olduğu görülmüştür.

Terzilik ve diğer işlerle ilgili iş kuran kadınların en yüksek oranda çok para kazanmanın girişimciliğin en iyi yönü olduğu görülmüştür.

Diğer işlerle ilgili iş kuran kadınların en yüksek oranda bir iş ile meşgul olmanın girişimciliğin en iyi yönü olduğu görülmüştür.

Tablo 34. 29. Hangi İş Kurdunuz? ile Mikro kredi Programına Katıldıktan Sonra Siz ve Ailenizden Biri Tıbbi Bakıma İhtiyaç Duyduğunda Gerekli Parayı Nereden Temin Ettiniz? Değişkenlerinin Karşılaştırılması

		Mikro kredi Programına Katıldıktan Sonra Siz ve Ailenizden Biri Tıbbi Bakıma İhtiyaç Duyduğunda Gerekli Parayı Nereden Temin Ettiniz?				x ²	p
			İşimden Kazandığım Parayla	Aile ve Akrabalardan Gelen Destek ile	Çevremden Borç Alarak	Toplam	
29. Hangi İş Kurdunuz?	El İş	N	5	25	14	44	37,356,000
		Soru	11,4	56,8	31,8	100,0	
		29					
		45	17,2	58,1	63,6	46,8	
		Toplam	5,3	26,6	14,9	46,8	
Ev Yemekleri		N	21	4	7	32	
		Soru	65,6	12,5	21,9	100,0	
		29					
		45	72,4	9,3	31,8	34,0	
		Toplam	22,3	4,3	7,4	34,0	
	Kuaförlük	N	3	9	1	13	

	Soru 29	23,1	69,2	7,7	100,0
	Soru 45	10,3	20,9	4,5	13,8
	Toplam	3,2	9,6	1,1	13,8
Terzilik	N	0	2	0	2
	Soru 29	0,0	100,0	0,0	100,0
	Soru 45	0,0	4,7	0,0	2,1
	Toplam	0,0	2,1	0,0	2,1
Diğer	N	0	3	0	3
	Soru 29	0,0	100,0	0,0	100,0
	Soru 45	0,0	7,0	0,0	3,2
	Toplam	0,0	3,2	0,0	3,2
Toplam	N	29	43	22	94
	Soru 29	30,9	45,7	23,4	100,0
	Soru 45	100,0	100,0	100,0	100,0
	Toplam	30,9	45,7	23,4	100,0

Tablo 34'te görüldüğü üzere, araştırmaya katılanların 29. Hangi İş Kurdunuz? ile 45. Mikro kredi Programına Katıldıktan Sonra Siz ve Ailenizden Biri Tıbbi Bakıma İhtiyaç Duyduğunda Gerekli Parayı Nereden Temin Ettiniz? ifadesinin karşılaştırmasında; değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($P < 0,05$) Buna göre, mikro kredi ile el işi, kuaförlük, terzilik ve diğer işlerle ilgili iş kuran kadınların en yüksek oranda mikro kredi programına katıldıktan sonra kendisi ve ailesinden biri tıbbi bakıma ihtiyaç duyduğunda gerekli parayı aile ve akrabalarından gelen destek ile temin ettiği görülmüştür.

Mikro kredi ile ev yemekleri ilgili iş kuran kadınların en yüksek oranda mikro kredi programına katıldıktan sonra kendisi ve ailesinden biri tıbbi bakıma ihtiyaç duyduğunda gerekli parayı işinden kazandığı parayla temin ettiği görülmüştür.

Tablo 35. 7. Eşinizin Aylık Kazancı Ne Kadar? İle 28.Mikro Kredi Den Sonra Ailenin Toplam Kazancı Ne Oldu? Değişkenlerinin Karşılaştırılması

		28. mikro krediden sonra ailenin toplam kazancı ne oldu?
7. Eşinizin aylık kazancı ne kadar?	r	0,227
	p	0,001
	N	203

Tablo 35'te görüldüğü üzere, araştırmaya katılanların 7. Eşinizin Aylık Kazancı Ne Kadar? İle 28.Mikro Kredi Den Sonra Ailenin Toplam Kazancı Ne Oldu? İfadesi arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($P < 0,05$) Buna göre, eşin aylık kazancı ile mikro krediden sonra ailenin toplam kazancı arasında istatistiksel olarak pozitif yönlü, düşük düzeyde bir ilişki vardır. Buna göre mikro krediden sonra ailenin toplam kazancı arttıkça eşin aylık kazancı da artmaktadır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmaya katılan kadınların ortalama olarak 47,87±5,32 yaşında ve aylık geliri ortalama olarak 2345,45±390,68 TL'dir.

%41'i okuryazar değil, %85'i evli, %40'ı 3 çocuk sahibi, %95'i Manisa doğumlu, %69'u eşinin çiftçi, %78'i kiracı, %64'ü müstakil ev, %97'si göç ile gelmediğini, %100'ü İzmir ilinden göç ettiklerini, %67'si güvenlik problemleri, %100'ü Manisa'ya geldiklerinde yakınlarından yardım aldıklarını, %83'ü iş konusunda yardım aldığını belirtmiştir.

%97'si mikro kredi dışında kredi almış, %43'ü ihtiyaç kredisi, %43'ü çiftçilere yönelik kredi, %98'i krediyi geri ödemede güçlük çekmiş, %48'i başka bir kredi ile yaşadığı zorluğu aştığını, %89'u mikro kredi almadan önce herhangi bir işte çalışmış, mikro kredi almadan önce ortalama olarak 555,0±143,39 TL gelir kazandığı belirlenmiştir.

Mikro kredi almadan önce çalışmayan kadınların %100'ü eşinin veya ailesinin geliri ile geçindiğini, %65'i aile baskısı nedeniyle çalışmadığını, %100'ü piyasa deneyiminin olduğunu, %55'i piyasa deneyiminde başarısız olduğunu, %64'ü sermaye yetersizliği nedeniyle başarısız olduğunu, %61'i mikro kredi kuruluşlarından, %34'ü diğer nedenlerden dolayı mikro kredi kullandıklarını, %86'sı iyileşme olduğunu, %63'ü mikro kredi alıp para kazanmaya başladıktan sonra çevresindeki kişilerin saygısında iyileşme olduğunu, %38'i mikro krediden sonra ailenin toplam kazancının 3200 TL, %55'i mikro kredi ile el işi, %51'i kredinin hepsini kullandığını, %93'ü kurduğu işte başarılı olduğunu, %38'i aile yardımıyla zorluğu aştığını belirtmiştir. Böylelikle, Mikro krediyi aldıktan sonra ilk taksitini ödemede zorluk yaşayanların ticari bankalardan aldığı kredi ile zorluğu aştığı söylenebilir.

Genel olarak bakıldığında, evde bulunan yer yatağı/ yatak, kanepeler/ koltuk, masa/ sandalyeler, kilim/ halı, buzdolabı, büyük fırın/ ocak, televizyon, çamaşır makinesi, bulaşık makinesi ve derin dondurucunun mikro kredi ile alındığı tespit edilmiştir.

Ayrıca soba, nevresim takımı, bilgisayar (m. üstü, laptop), küçük ev aletleri (su ısıtıcı/ tost makinesi, vb.) ve cep telefonunun mikro kredi ile alınmadığı tespit edilmiştir. Böylelikle yaşam için gerekli eşyaların mikro kredi ile alındığı ancak kişisel eşyaların mikro kredi ile alınmadığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan kadınların Mikro kredi almadan önce çocuklarının eğitime günlük %33'ü 30 TL, harcadığını, %73'ü sosyal güvencesi olmadığını, %95'i acil durumlar için tasarruf birikimi olmadığını, %57'si genelde kendimi başarısız hissettiğini, %51'i kredi

alamama sorun yaşadığını, %76'sı para ve yatırım konusunda risk alamayacağını, %38'i bürokratik işlemler, %60'ı çok para kazanmak, %56'sı evin bütçesine katkıda bulunmak, %88'i işletmede cinsiyetiniz nedeniyle herhangi bir sorun yaşadığını, %46'sı aile ve akrabalarından gelen destek ile ve %23'ü çevreden borç alarak kendisi ve ailesinden birinin tıbbi bakıma ihtiyaç duyduğunda gerekli parayı karşıladığı belirlenmiştir.

- Eşi çiftçi olan kadınlar daha çok çiftçilere yönelik kredi, eşi esnaf ve işçi olan kadınlar daha çok ihtiyaç kredisi almışlardır.
- Eşi çiftçi, eşi esnaf ve işçi olan kadınlar mikro krediyi daha çok mikro kredi kuruluşlarından öğrenmişlerdir.
- Eşi çiftçi, esnaf ve işçi olan kadınların mikro krediden sonra daha çok aile içinde iyileşme olduğu görülmüştür.
- Eşi çiftçi, esnaf ve işçi olan kadınların daha çok el işi üzerine iş kurmuş oldukları görülmüştür.
- Eşi çiftçi, esnaf ve işçi olan kadınların daha çok el işi üzerine kurdukları işte başarılı oldukları görülmüştür.
- Eşi çiftçi olan kadınların mikro krediyi aldıktan sonra ilk taksitini ödemede zorluk yaşamadığı görülmüştür.
- Eşi esnaf olan kadınların mikro krediyi aldıktan sonra ilk taksitini ödemede zorluk yaşadığı görülmüştür.
- Eşi işçi olan kadınların mikro krediyi aldıktan sonra ilk taksitini ödemede zorluk yaşayan ve yaşamayanların oranının eşit olduğu görülmüştür.
- Eşi çiftçi olan kadınların mikro kredinin ilk taksitini öderken zorluğu daha çok grup üyelerinin yardımıyla aşmış olduğu görülmüştür.
- Eşi esnaf olan kadınların mikro kredinin ilk taksitini öderken zorluğu daha çok aile yardımıyla aşmış olduğu görülmüştür.
- Eşi işçi olan kadınların mikro kredinin ilk taksitini öderken zorluğu daha akraba yardımıyla aşmış olduğu görülmüştür.
- Eşi çiftçi ve esnaf olan kadınların daha çok mikro kredi programına katılmadan önce sosyal güvencesi olmadığı görülmüştür.
- Eşi işçi olan kadınların daha çok mikro kredi programına katılmadan önce sosyal güvencesi olduğu görülmüştür.
- Eşi çiftçi, esnaf ve işçi olan kadınların daha mikro kredi programına katılmadan önce acil durumlar için tasarruf birikimi olmadığı görülmüştür.

- Mikro krediyi geçim sağlama, mevcut işi büyütmeye, çocukların eğitimi, borç ödeme ve diğer nedenlerden dolayı alan kadınların daha çok mikro krediyi mikro kredi kuruluşlarından öğrendiği görülmüştür.
- Mikro krediyi geçim sağlama, mevcut işi büyütmeye, çocukların eğitimi, borç ödeme ve diğer nedenlerden dolayı alan kadınların daha çok mikro kredinin aile içinde iyileşmeye neden olduğu görülmüştür.
- Mikro krediyi geçim sağlama için alan kadınların daha çok ev yemekleri ile ilgili iş kurduğu görülmüştür.
- Mikro krediyi mevcut işi büyütmeye, çocukların eğitimi, borç ödeme ve diğer nedenlerden dolayı alan kadınların daha çok el işi ile ilgili iş kurduğu görülmüştür.
- Mikro krediyi geçim sağlama, mevcut işi büyütmeye ve borç ödeme için alan kadınların daha çok mikro kredinin %50'sini kullandıkları görülmüştür.
- Mikro krediyi çocukların eğitimi ve diğer nedenlerden dolayı alan kadınların daha çok mikro kredinin %100'ünü kullandığı görülmüştür.
- Mikro krediyi geçim sağlama, mevcut işi büyütmeye, çocukların eğitimi, borç ödeme ve diğer nedenlerden dolayı alan kadınların daha çok kurdukları işte başarılı oldukları görülmüştür.
- Mikro krediyi geçim sağlama ve diğer nedenlerden dolayı alan kadınların daha çok mikro kredinin ilk taksitini ödemede zorluk yaşamadığı görülmüştür.
- Mikro krediyi mevcut işi büyütmeye ve çocukların eğitimi için kadınların daha çok mikro kredinin ilk taksitini ödemede zorluk yaşadığı görülmüştür.
- Mikro krediyi borç ödeme için kadınların hem zorluk yaşadığı hem de zorluk yaşamadığı görülmüştür.
- Mikro krediyi geçim sağlama için alan kadınların daha çok mikro kredinin ilk taksitini ödemede zorluğu akraba yardımıyla aştığı görülmüştür.
- Mikro krediyi mevcut işi büyütmeye için alan kadınların daha çok mikro kredinin ilk taksitini ödemede zorluğu aile yardımıyla aştığı görülmüştür.
- Mikro krediyi çocukların eğitimi ve borç ödeme ve diğer nedenler için kadınların daha çok mikro kredinin ilk taksitini ödemede zorluğu grup üyelerinin yardımıyla aştığı görülmüştür.
- Mikro krediyi geçim sağlama, mevcut işi, çocukların eğitimi ve diğer nedenler için alan daha çok mikro kredi programına katılmadan önce sosyal güvencesinin olmadığı görülmüştür.
- Mikro krediyi ve borç ödeme için kadınların daha çok mikro kredi programına katılmadan önce sosyal güvencesinin olduğu görülmüştür.

- Mikro kredi ile el işi, ev yemekleri kuaförlük işini kuran kadınların genelde kendilerini başarısız hissettikleri görülmüştür.
- Terzilik ve diğer işleri kuran kadınların daha çok birçok iyi özelliği sahip olduklarını düşündükleri görülmüştür.
- Mikro kredi ile el işi ve kuaförlük işini kuran kadınların daha çok kredi alamama sorunu ile karşılaşmış oldukları görülmüştür.
- Ev yemekleri, terzilik ve diğer işleri kuran kadınların daha çok borç ödeme sorunu ile karşılaşmış oldukları görülmüştür.
- Mikro kredi ile el işi, ev yemekleri, kuaförlük ve diğer işleri kuran kadınların daha çok para ve yatırım konusunda risk alamadıkları görülmüştür.
- Terzilik işini kuran kadınların daha çok korktuğu şeylerin üzerine gittikleri görülmüştür.
- Mikro kredi ile el işi ile ilgili iş kuran kadınların daha çok finansman eksikliği ve bürokratik işlemler nedeniyle güçlük yaşadığı görülmüştür.
- Mikro kredi ile ev yemekleri ile ilgili iş kuran kadınların daha çok eşinin izin vermemesi ve bürokratik işlemler nedeniyle güçlük yaşadığı görülmüştür.
- Mikro kredi ile kuaförlük ile ilgili iş kuran kadınların daha çok finansman eksikliği ve eşinin izin vermemesi nedeniyle güçlük yaşadığı görülmüştür.
- Terzilik ve diğer işlerle ilgili iş kuran kadınların daha çok aile sorunlarından zaman bulamadığı nedeniyle güçlük yaşadığı görülmüştür.
- Mikro kredi ile el işi, ev yemekleri ve kuaförlük ile ilgili iş kuran kadınların en yüksek oranda çok para kazanmak için girişimciliğe yöneldiği görülmüştür.
- Terzilik ve diğer işlerle ilgili iş kuran kadınların en yüksek oranda aile içi yükümlülükleri yerine getirmek ve çok para kazanmak için girişimciliğe yöneldiği görülmüştür.
- Diğer işlerle ilgili iş kuran kadınların en yüksek oranda aile içi yükümlülükleri yerine getirmek için girişimciliğe yöneldiği görülmüştür.
- Mikro kredi ile el işi, ev yemekleri ve kuaförlük ile ilgili iş kuran kadınların en yüksek oranda evin bütçesine katkıda bulunmanın girişimciliğin en iyi yönü olduğu görülmüştür.
- Terzilik ve diğer işlerle ilgili iş kuran kadınların en yüksek oranda çok para kazanmanın girişimciliğin en iyi yönü olduğu görülmüştür.
- Diğer işlerle ilgili iş kuran kadınların en yüksek oranda bir iş ile meşgul olmanın girişimciliğin en iyi yönü olduğu görülmüştür.
- Mikro kredi ile el işi, kuaförlük, terzilik ve diğer işlerle ilgili iş kuran kadınların en yüksek oranda mikro kredi programına katıldıktan sonra kendisi ve ailesinden biri

tıbbi bakıma ihtiyaç duydugunda gerekli parayı aile ve akrabalarından gelen destek ile temin ettiği görülmüştür.

- Mikro kredi ile ev yemekleri ilgili iş kuran kadınların en yüksek oranda mikro kredi programına katıldıktan sonra kendisi ve ailesinden biri tıbbi bakıma ihtiyaç duydugunda gerekli parayı işinden kazandığı parayla temin ettiği görülmüştür.
- Mikro krediden sonra ailenin toplam kazancı arttıa eşin aylık kazancı da artmaktadır.

EK-1 TABLOLAR

Şekil 1: Stratejik Girişimciliğin Bileşenleri

Kaynak: Kyrgidou ve Hughes, 2010: 49

Tablo 1: Girişimci Tanımındaki Vurgular

Yazarlar	Girişimci Tanımındaki Vurgular
-Schumpeter	Yenilik Yapan
-Marshall, Say	Yönetici
-Menger, Kynnes, Mises	Karar Verici
-Cole, Cantillon, Say	İş Organize Eden
-Smith	Kapitalist
-Kırzner, Kirchoff Leibenstain	Piyasada Fırsat Yaratıcı
-Knight, Cantillon	Belirsizlikten Fırsat Yaratıcı
-Mil, Knight, Cantillon	Risk Alan

Kaynak: Seyfi Top, Girişimcilik Keşif Süreci, 1.Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi, 2006, 6.

Tablo 2: Modern ve Geleneksel Kadın Girişimciler

	Geleneksel Kadın Girişimciler	Modern Kadın Girişimciler
Yaş	35-55	25-35
Yönelimleri	Ev ve aile	Kariyer
Çalışma Amaçları	Ek gelir elde etme	Planlarını ve ideallerini gerçekleştirme
Girdikleri Sektör	Hizmet, perakende ve ticaret	Erkeklerin egemen olduğu işler ve yeni atılımlar
Finansman	Kişisel kaynaklar	Dış kaynaklar

Kredi	Ayırım	Eşit kredi olanakları
İşletme Tipi	Tek sahiplik ve düşük gelir	Ortaklık şeklinde büyüme ve yüksek gelir
Rol Modelleri	Engelleyici	Daha az engelleyici

Kaynak: (Necla Arat, Türkiye'de Kadın Girişimcilik, Ankara, 1993, s.176' den aktaran Özyılmaz, 2016: 30).

Tablo 3: 1847- 2003 Yılları Arasında Türkiye'de Kadının Sosyal ve Çalışma Hayatındaki Gelişimini Gösteren Kronolojik Veriler

TARİH	OLAY
1847	Kız ve erkek çocuklara eşit miras hakkı tanıyan İrade-i Seniye yayımlandı.
1858	Arazi Kanunnamesinde mirasın kız ve erkekler arasında eşit olarak paylaşılacağı hükmü yer aldı. Böylece kadınlar ilk kez miras yoluyla mülkiyet hakkını kazandı.
1858	Kız Rüştüeleri açıldı.
1869	Kadınlar için ilk sürekli yayın olarak nitelenen (haftalık) Terakki Muhadderat dergisi yayımlandı.
1869	Kızların eğitimine ilk kez yasal zorunluluk getiren Maarif-i Umumiye Nizamnamesi yayımlandı.
1870	Kız öğretmen okulu Dar-ül Muallimat açıldı.
1871	Mecelle'nin (Osmanlı Medeni Kanunu) uygulanması için çıkarılan Hukuk-ı Aile Kararnamesi ile; evlilik sözleşmesinin resmi memur önünde yapılması, evlenme yaşının erkeklerde 18, kadınlarda 17 olması, zorla evlendirmelerin geçersiz sayılması düzenlendi.
1876	Kanun-i Esasi (İlk Anayasa) kabul edilerek temel haklar düzenlendi. Kız ve erkekler için ilköğretim zorunlu hale getirildi.
1897	Kadınlar ücretli işçi olarak çalışmaya başladı.
1913	Kadınlar ilk kez devlet memuru olarak çalışmaya başladı.
1914*	Kadınlar tüccarlık ve esnaflığa başladı.
1914	İnas Darülfünunu adı altında kızlar için bir yükseköğretim kurumu açıldı.
29 Ekim 1923	Cumhuriyet ilan edildi. Cumhuriyetin ilanıyla birlikte kadınların kamusal alana girmesini sağlayan yasal ve yapısal reformlar hızlandı.
3 Mart 1924	Tevhid-i Tedrisat Kanunu (Öğrenim Birliği) çıkarıldı. Böylece eğitim laikleştirilerek tüm eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlandı. Kız ve erkekler eşit haklarla eğitim görmeye başladı.
17 Şubat 1926	Türk Medeni Kanunu'nu kabul edildi
1930	Belediye yasası çıkarıldı. Yasa ile kadınlara belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı tanındı.
10 Haziran 1933	Kız çocuklarına mesleki eğitim vermek amacıyla Kız Teknik Öğretim Müdürlüğü kuruldu.
5 Aralık 1934	Anayasa değişikliği ile kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanındı.
8 Haziran 1936	İş Kanunu yürürlüğe girdi. Kadınların çalışma hayatına düzenleme getirildi.
1937	Kadınların yeraltında ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılması 1935 tarihli 45 sayılı ILO sözleşmesi ile yasaklandı.

1985	Türkiye, Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesini (CEDAW) imzaladı ve sözleşme ertesi yıl yürürlüğe girdi
1987	Kadınlar konusuna odaklanmış ilk resmi kurum olan Devlet Planlama Teşkilatı Kadına Yönelik Politikalar Danışma Kurulu kuruldu.
29 Kasım 1990	Kadının çalışmasını kocanın iznine bağlayan Medeni Kanun'un 159. maddesi Anayasa Mahkemesince iptal edildi.
14 Nisan 1990	Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, ilk kadın kütüphanesi ve bilgi merkezini açtı.
1993*	Halk Bankası'nca kadınları girişimciliğe özendirmek amacıyla kadınlara özel, düşük faizli kredi uygulaması başlatıldı.
1994	Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü bünyesinde, şiddete uğrayan kadınlara hukuki ve psikolojik danışmanlık, girişimcilik ve el emeğinin değerlendirilmesi konularında hizmet vermek amacıyla Bilgi Başvuru Bankası (3B) kuruldu.
5 Nisan 1994	Dünya Bankası ile kadın konulu projeler yürütülmeye başlandı. Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nde bir Dokümantasyon Merkezi kuruldu.
Kasım 1995	Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı tarafından bölgedeki kadınların durumunun iyileştirilmesi ve kalkınma sürecine entegre edilmesi amacıyla planlanan Çok Amaçlı Toplum Merkezlerinin (ÇATOM) ilki Urfa'da açıldı.
1996	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı bünyesinde "Kırsal Kalkınmada Kadın Daire Başkanlığı" kuruldu.
1998	Türkiye Barolar Birliği Kadın Hakları Komisyonları Ağı (TÜBAKKOM) kuruldu.
1 Ocak 2002	Yeni Türk Medeni Kanununun yürürlüğe girdi.
11 Haziran 2003	Kadın girişimcileri desteklemek amacıyla TGMP bir anlaşma imzalayarak resmi olarak göreve başlamıştır.
2009	Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde "Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun Kurulmasına İlişkin 5840 Sayılı Kanun" 24.03.2009 tarihli Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe girdi.
2002	Toplum Gönüllüleri Vakfı Uygulamaları (TGV)
2003	Türkiye Grameen Mikrofinans Programı uygulamaları (TGMP)

Kaynak: (A, Kuyaksil 2009: 339) (E, Şahin 2006: 56) (B, Konan 2011: 167).Taraftmdan oluşturulmuştur.

Tablo 4: Türkiye' de Kadın ve Erkeklerin Okur-Yazar, Eğitim, İstihdam ve İşsizlik Oranları

Eğitim durumu	İstihdam Oranı			İşsizlik Oranı		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Toplam	48,4	67,0	30,1	10,2	8,7	13,2
Okur-yazar olmayanlar	19,0	28,7	17,0	4,3	8,7	2,7
Lise altı eğitilmişler	45,3	64,1	26,0	9,2	8,7	10,3
Lise	49,9	66,9	29,2	12,7	10,1	19,2
Mesleki ve teknik lise	59,4	76,1	33,1	10,4	7,4	19,7

Yükseköğretim	69,1	78,3	58,3	12,0	8,7	16,8
----------------------	------	------	------	------	-----	------

Kaynak: TÜİK Haber Bülteni, İşgücü İstatistikleri, Haziran 2018 Sayı: 27696 Erişim Tarihi:14.03.2019

Tablo 5: Kadın Girişimci ve Erkek Girişimci Arasındaki Farklar

ÖZELLİKLER	KADIN GİRİŞİMCİLER	ERKEK GİRİŞİMCİLER
Motivasyon	-Bir amacı gerçekleştirmekten dolayı elde edilen başarı -Bir işi yalnız yapmaktan kaynaklanan bağımsızlık	-İşleri bitirme sonucu elde edilen başarı -Kişisel bağımsızlık -Kontrolü elde bulundurmaktan kaynaklanan iş tatmini
Hareket Noktası	-Alandaki fırsatı görme -İşten kaynaklanan hayal kırıklığı	-Mevcut işten duyulan tatminsizlik -Okulda ve mevcut işte yeni işle ilgilenmiş olma -İşten çıkarılma ya da işi bırakma -Bir şeyler elde etme isteği
Fon Kaynakları	-Kişisel borçlar -Kişisel varlık ve birikimler	-Kişisel varlık ve birikimler -Bankalar -Yatırımcılar -Arkadaş ve aileden alınan borçlar
Mesleki Geçmiş	-Alanda orta düzey yönetici olmak -Hizmet sektöründe iş geçmişi -İş alanında deneyim	-Ücretli iş deneyimi -Tanınmış bir uzman veya o alanda büyük başarılar kazanmış biri olmak -Çeşitli iş alanlarında uzman olma
Kişisel Özellikler	-Esnek ve toleranslı olmak -Amaç odaklı olmak -Yaratıcı ve gerçekçi olmak -Orta düzeyde özgüven sahibi -Şevkli ve enerjik olmak -Sosyal ve ekonomik çevre ile uğraşabilme yeteneğine sahip olma	-İkna edici olmak -Amaç odaklı olmak -Yenilikçi ve idealist olmak -Yüksek düzeyde özgüven sahibi -Şevkli ve enerjik olmak -Kendi kendisinin patronu olma zorunluluğu
Özgeçmiş	-35-45 yaş arasında işletme kurma -İş sahibi bir babasının olması -Üniversite mezunu olmak -Ailenin ilk çocuğu olmak	-25-35 yaş arasında işletme kurma -İş sahibi bir babasının olması -Üniversite mezunu olmak -Ailenin ilk çocuğu olmak
Destek Grupları	-Eş ve aile	-Arkadaş, avukat,

	-Profesyonel kadın gruplar -Yakın arkadaşlar	muhasebeciler -İş dünyasından arkadaşlar -Eş
Kurdıkları İlk İş Türü	-Hizmet sektörü	-Üretim ya da inşaat

Kaynak: Hisrich ve Peters, 2002: 76.

Tablo 6: Aralık 2018 Girişimci Desteği Rakamları (www.kosgeb.gov.tr):

DESTEK UNSURU	ÜST LİMİTİ (TL)	DESTEK ORANI (%) (1.ve 2. Bölge)	DESTEK ORANI (%) (3., 4., 5. ve 6. Bölge)
İşletme Kuruluş Desteği	2.000	60	70
Kuruluş Dönemi Makine, Teçhizat, Ofis Donanım ve Yazılım Desteği (Geri Ödemesiz)	18.000	Kadın Girişimci, Gazi, Birinci derecede şehit yakını veya Engelli Girişimciye	Kadın Girişimci, Gazi, Birinci derecede şehit yakını veya Engelli Girişimciye
İşletme Giderleri Desteği	30.000	%80 uygulanır.	%90 uygulanır.
Geri Ödemesiz Destekler Toplamı	50.000		
Sabit Yatırım Desteği (Geri Ödemeli)	100.000		

(www.kosgeb.gov.tr). Tarafımdan oluşturulmuştur.

Tablo 7: Finansmana Erişimin Belirlenmesi

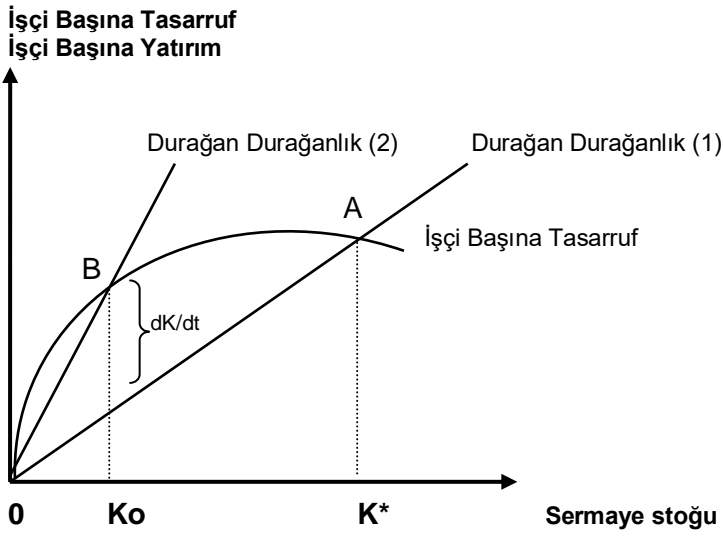
Finansmana erişim	Sıklık
MFI 2 dışındaki diğer kredi kaynakları	
Diğer seçenekler	7
Para verenler	6
Diğer organizasyonlar	3
Resmi bankalar	2
MFI 2 dışındaki kredi sağlayıcılarla ilgili algılanan sorunlar	
Yüksek faiz oranları	5
Karmaşık başvuru süreci	3
Çok yavaş kredi ödeme süreci	2
Teminat gerekleri	2
Fiziksel olarak erişilmesi zor	1

Şekil 2: Mikro finansın Hedef Kitleleri

			Y O K S U L L U K S I N I R I			
Muhtaç	Aşırı yoksul	Orta yoksul		Hassas yoksul değil	Yoksul değil	Varlıklı

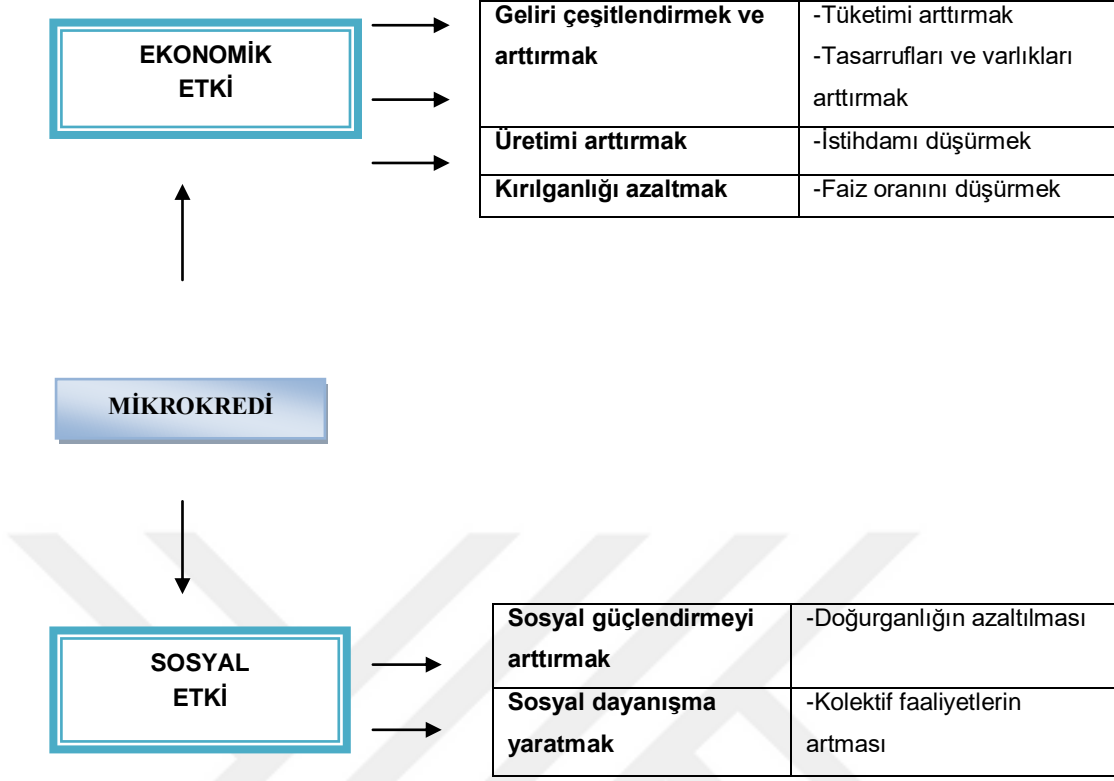
Kaynak: <http://www.cgap.org/about>. CGAP, Washington D.C, Temmuz, S.1. Erişim Tarihi: 15.03.2019

Grafik 1: Solow Modeli

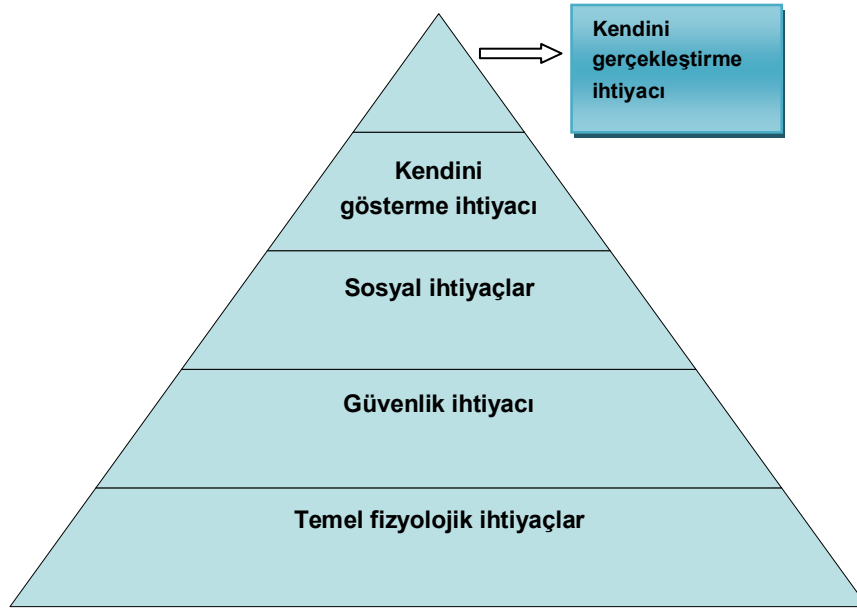
Kaynak: (D, Çiftçi 2015: 28)

Şekil 4: Mikro Kredinin Etkileri

Kaynak: (Ö, Gümüş 2014: 63)

Şekil 5: Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi

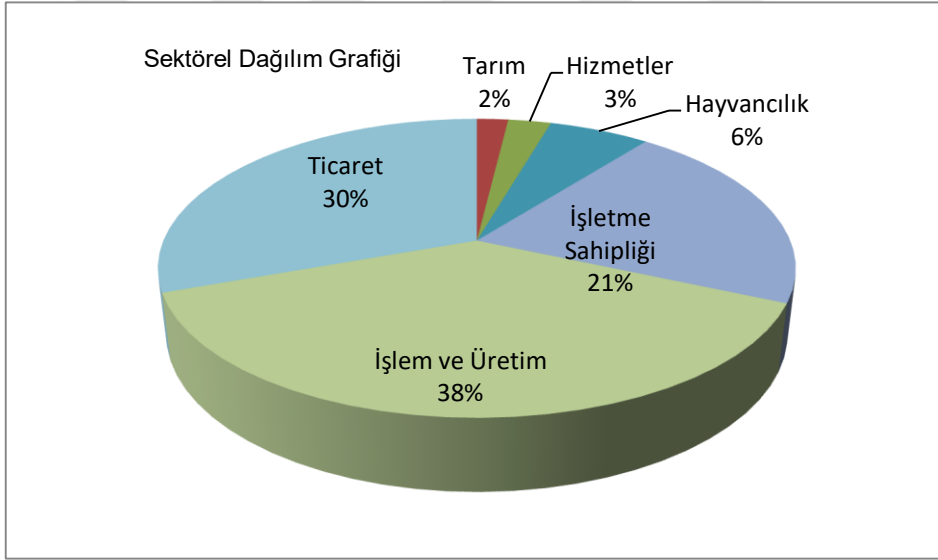

Tablo 8: Mikro Kredi Vadeleri

Kredi Türleri	Vade
Sözleşmeli Kredi	-
Girişimci Kredisi	46 Hafta
Mücadeleci Vatandaş Kredisi	Duruma Bağlı
Mikro sigorta	-
Hayvancılık Kredisi	26 Hafta
Gönüllü Tasarruf	-
Sosyal Kalkınma Kredisi	46 Hafta
İletişim Kredisi	40-46 Hafta
Temel Kredi	46 Hafta
Mikro konut	-

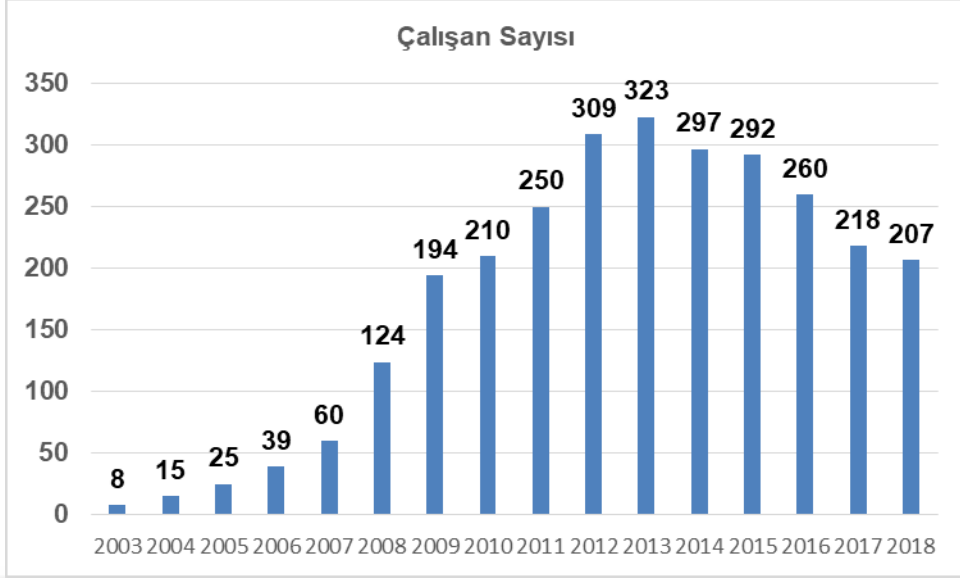
Kaynak: (tgmp.net, 2018)

Grafik 2: Mikro kredinin Sektörel Dağılım Grafiği

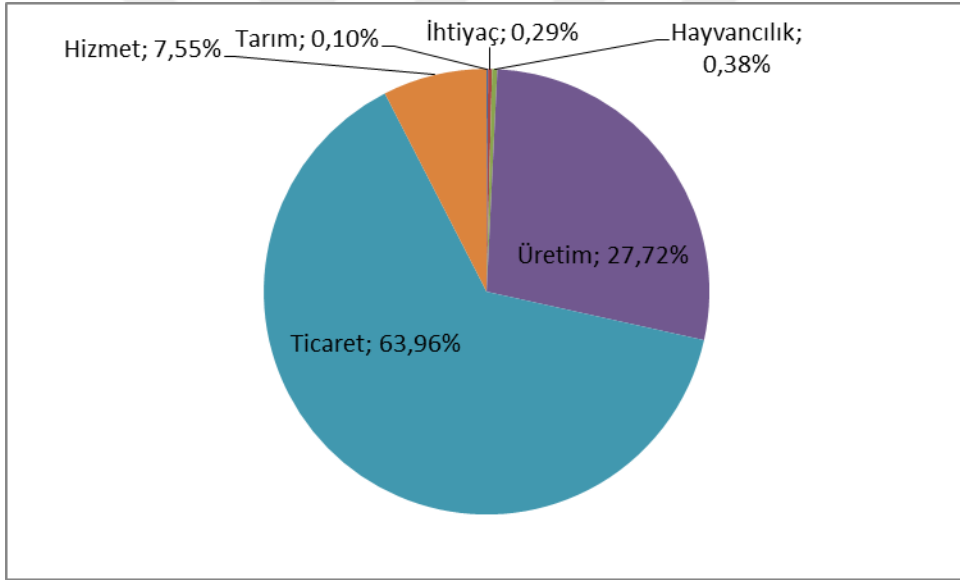
Kaynak: (TGMP sunumu Ekim, 2018).

Grafik 4: Tgmp' de Çalışan Sayısı

Kaynak: (18 Ekim Tgmp Sunumu)

Grafik 6: Maya Kredilerinin Sektörel Dağılımı

EK-2 ANKET SORULARI

Sayın, Katılımcı

Bu anket formu “Bir Yoksullukla Mücadele Aracı Olan Mikro kredinin Kadın Girişimciler Açısından Önemi: Manisa İli Örneği” adlı yüksek lisans çalışmasında kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Anketlere isim belirtme zorunluluğu bulunmamaktadır. Ankette yer alan sorulara içtenlikle ve hiçbir soruyu atlamadan yanıt vermeniz araştırmanın bilimsel geçerliliği ve güvenilirliği açısından büyük önem taşımaktadır. Ankete vermiş olduğunuz cevaplar bilimsel faaliyet dışında kullanılmamaktadır.

Doç.Dr. Ece Demiray Erol

Öğrenci Rumeysa Erten

A. DEMOGRAFİK VE GÖÇ

1. Yaşınız	.....
2. Eğitim Durumunuz?	( ) Okur - yazar değil ( ) Okur - yazar ( ) İlköğretim ( ) Lise ( ) Önlisans/Lisans
3. Medeni Durumunuz?	( ) Bekâr ( ) Evli ( ) Boşanmış
4. Kaç çocuğunuz var?	.....
5. Doğum Yeriniz?	.....
6. Eşiniz ne iş yapıyor?	.....
7. Eşinizin aylık kazancı ne kadar?	.....
8. Oturduğunuz ev?	( ) Kendi evim ( ) Kiradayım ( ) Kendi evim değil, ama ücretsiz oturuyorum ( ) Diğer.....
9. Oturduğunuz evin türü nedir?	( ) Gecekondu ( ) Apartman dairesi ( ) Müstakil ev ( ) Diğer.....
10. İkamet ettiğiniz ile göç mü ettiniz?	( ) Evet ( ) Hayır (Cevabınız hayır ise 15. Soruya geçiniz)
11. Kaç yılında göç ettiniz?	.....
12. Nereden göç ettiniz?	.....
13. Manisa'ya göç etmenize neden olan faktörler nelerdir?	( ) Ekonomik imkânların yetersizliği ( ) Sağlık imkânlarının yetersizliği ( ) Eğitim kurumlarının yetersizliği ( ) Güvenlik problemlerinin yaşanması ( ) Diğer .....
14. Manisa'ya geldiğinizde yakınlarınızdan	( ) Evet

herhangi bir yardım aldınız mı?	( ) Hayır (Cevabınız hayır ise 16. Soruya geçiniz)
15. Hangi konularda yardım aldınız?	( ) Parasal yardım ( ) Ev ( ) İş ( ) Diğer.....

B. MİKRO KREDİ

16. Mikro kredi haricinde daha önce hiç kredi aldınız mı?	( ) Evet ( ) Hayır (Cevabınız hayır ise 21. Soruya geçiniz)
17. Mikro kredi haricinde hangi tür kredi aldınız?	( ) İhtiyaç kredisi ( ) Çiftçilere yönelik verilen kredi ( ) Hayvancılık/ Arıcılık kredisi ( ) Esnaflara yönelik verilen kredi ( ) Diğer
18. Geri ödemesinde zorluk çektiniz mi?	( ) Evet, ( ) Hayır (Cevabınız hayır ise 21. soruya geçiniz)
19. Kredi geri ödemesinde yaşadığınız zorluğu nasıl aştınız?	( ) Akrabalarım borçlanarak ( ) Komşularım borçlanarak ( ) Başka bir kredi çekerek ( ) Diğer.....
20. Mikro kredi almadan önce herhangi bir işte çalışıyor muydunuz?	( ) Evet (Cevabınız evet ise 20a sorularını yapınız) ( ) Hayır (Cevabınız hayır ise 20b sorularını yapınız)
20a. Mikro kredi almadan önce ne iş yapıyordunuz? ( ) Mevsimlik Tarım işçisi ( ) El işi/ Ev yemekleri ( ) Gündelikçi ( ) Çocuk Bakıcılığı ( ) Esnaf ( ) Diğer..... 20a. Mikro kredi almadan önce yaptığınız işten aylık kazancınız ortalama ne kadar oluyordu?	20b. Mikro kredi almadan önce herhangi bir işte çalışmıyordusanız geçiminizi nasıl sağlıyordunuz? ( ) Eşimin/ Ailemin aylık geliriyle ( ) Akrabalarımın/ Komşularımın yardımlarıyla ( ) Derneklerin desteğiyle ( ) Diğer..... 20b. İşsiz olmanızın altında yatan temel neden nedir? ( ) Ailenin baskısı ( ) Vasıfsız olmam ( ) İş imkanlarının yetersizliği ( ) Çalışma koşullarının yetersizliği ( ) Toplumsal baskı ( ) Diğer.....
21. Krediyi almadan önce piyasada deneyiminiz oldu mu?	( ) Evet ( ) Hayır (Cevabınız hayır ise 24. soruya geçiniz)

22. Piyasa deneyiminiz nasıl sonuçlandı?	☐ Başarısız oldum ☐ Başarılı oldum (Cevabınız başarılı oldum ise 24. soruya geçiniz)
23. Başarısız olmanızın nedeni nedir?	☐ Yeterli deneyime sahip olmamam ☐ Sermayenin yetersizliğinden ☐ Piyasa koşullarının olumsuz olması ☐ İşyerinin yeterli tanıtımının yapılamaması ☐ Diğer.....
24. Mikro kredi programını nereden öğrendiniz?	☐ Daha önce kredi kullanan çevremden ☐ Akraba/ Arkadaş/Yakın tanıdıklarından ☐ Mikrokredi veren kuruluşlardan ☐ Görsel/Yazılı yayın organlarından ☐ Diğer.....
25. Mikro krediyi ne için aldınız?	☐ Geçimimi sağlamak için ☐ Mevcut işimi büyütmek için ☐ Çocuklarımın eğitimini sağlamak için ☐ Almış olduğum kredinin borcunu ödemek için ☐ Diğer.....
26. Mikro krediyi kullandıktan sonra aile içi ilişkilerinizde ne gibi değişiklikler oldu?	☐ Değişmedi ☐ İyileşme oldu ☐ Bozuldu
27. Mikro kredi alıp para kazanmaya başladıktan sonra çevrenizdeki kişilerin size olan saygısında ne gibi değişiklikler oldu?	☐ Herhangi bir değişiklik olmadı ☐ İyileşme oldu ☐ Kötüleşme oldu
28. Mikro kredi alıp para kazanmaya başladıktan sonra ailenizin aylık toplam kazancı ne kadar oldu?	.....
29. Mikro krediden aldığınız parayla hangi işi kurdunuz?	☐ El işleri ☐ Ev yemekleri ☐ Kuaförlük ☐ Terzilik ☐ Diğer.....
30. Mikro krediden almış olduğunuz para miktarının ne kadarını iş kurmak amacıyla kullandınız?	☐ % 0 ☐ % 25 ☐ % 50 ☐ % 75 ☐ % 100
31. Mikro krediyle kurmuş olduğunuz işte başarılı oldunuz mu?	☐ Evet ☐ Hayır
32. Mikro krediyi aldıktan sonra taksitlerini ödemede zorluk yaşadınız mı?	☐ Evet ☐ Hayır (Cevabınız hayır ise 34. Soruya geçiniz)

33. Mikro kredinin ilk taksitini öderken zorluğu nasıl aştınız?	☐ Ailemim yardımıyla ☐ Akrabalarımın yardımıyla ☐ Grup üyelerinin yardımıyla ☐ Ticari bankalardan almış olduğum krediyle ☐ Diğer.....
---	--

C. YOKSULLUK

34. Evinizde bulunan eşyaları işaretleyiniz?		Evet	Bu eşya mikrokrediye başladıktan sonra mı alındı?	
			Evet	Hayır
Yer yatağı/ Yatak				
Kanepe/ Koltuk				
Masa/ Sandalyeler				
Kilim/ Halı				
Soba				
Nevresim takımı				
Buzdolabı				
Büyük fırın/ Ocak				
Televizyon				
Çamaşır makinesi				
Bulaşık makinesi				
Derin dondurucu				
Bilgisayar(M. Üstü Laptop)				
Küçük ev aletleri(Su ısıtıcı/ Tost makinesi, vb.)				
Cep telefonu				
35.Mikro kredi almadan önce çocuklarınızın		.....		

eğitimine günlük yaklaşık ne kadar harcama yapıyordunuz?	
36. Mikro kredi programına katılmadan önce sosyal güvenceniz var mıydı?	( ) Evet ( ) Hayır
37. Mikro kredi programına katılmadan önce acil durumlar için tasarruf birikiminiz var mıydı?	( ) Evet ( ) Hayır

GİRİŐİMCI ÖZELLİKLERİ

38. Kendinize güven konusundaki görüşleriniz nelerdir?	( ) Genelde kendimle barışık birisiyim ( ) Bazen hiç iyi olmuyorum ( ) Birçok iyi özelliğim var ( ) Genelde kendimi başarısız hissederim ( ) Kendime karşı olumlu bir tutum sergilerim
39. İŞlerinizi Yürütürken Karşılaştığınız Sorunlar nelerdir?	( ) Borç demeleri ( ) Bürokratik engeller ( ) Kredi alamama ( ) Aile ilişkileri ( ) Diğer (Yazınız):
40. İŞlerinizi Yürütürken Risk Alma Eğiliminiz nasıldır?	( ) Para ve yatırım konusunda risk alamam ( ) Seyahat ederken hiç bilmediğim bir yola kolaylıkla sapabilirim ( ) Son 6 ay içerisinde önemli riskler aldım ( ) Korktuğum Şeylerin zerine giderim ( ) Hiç tanımadığım biriyle sohbet ederim
41. İŞletmenizin Kuruluşu Sırasında Karşılaştığınız Güçlükler nelerdir?	( ) Ailevi sorumluluklardan zaman bulamamak ( ) EŞimin izin vermemesi ( ) Finansman eksikliği ( ) Bürokratik işlemler ( ) İŞin başarısız olacağını düŐünmek ( ) Diğer (Yazınız): .....
42. Girişimci olmanızda sizi etkileyen nedenler nelerdir?	( ) Aile içi yükümlülükleri yerine getirmek ( ) ok para kazanmak ( ) Kendi işimi yaparak daha saygın olmak ( ) Piyasadaki bir açığı kapatmak ( ) cretli iş bulma zorluğu ( ) Diğer (Yazınız):.....
43. Size Göre Girişimci Olmanın En İyi Yanları Nelerdir?	( ) Bir işle meşgul olmak ( ) Evin bütçesine katkıda bulunmak ( ) Maddi zgrlk ( ) ok para kazanma ( ) Kendine güven
44. İŞletmenizde Cinsiyetiniz Nedeniyle Herhangi Bir Sorun Yaşadınız Mı?	( ) Evet ( ) Hayır

KAYNAKÇA

Ahlstrom, D.A. Innovation and growth: How business contributes to society. **Academy of Management Perspectives**, 24(3), 10-23, 2010.

Ak, Muhammed. **Akademik Bakış Dergisi, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi** ISSN:1694-528X Sayı: 54 Mart - Nisan İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası. Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN, 2016.

Akça Yiğitbaş, Bahar. **“Kadın yoksulluğu ile Mücadele aracı olan Mikro kredi: Türkiye Diyarbakır Grameen Bank Mikro kredi Projesi Örneği”**, (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul, 2005.

Akgül, Aziz (2011). **“Türkiye’de Mikro Kredi Uygulaması”**, Türkiye İsrarı Önleme Vakfı, <http://www.israf.org/indir/mikrokredi.pdf>, Erişim Tarihi: 03.03.2019

Aktan, Coşkun, C. ve Vural, İstiklal. Yaşar. **Terminoloji, Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri**, Ankara: Hak-İş Konfederasyonu Yayını, 2002.

Altay, Asuman, **“Küreselleşen Yoksulluk Olgusunun Önlenmesinde Mikro finansman Yaklaşımı”**, http://www.ekonomikorumlar.com.tr/dergiler/makaleler/510/Sayi_510_Makale_03.pdf 2008

Armağan, Cemil, **“Girişimcilik”**, Dönem Projesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, (Tezsiz yüksek lisans programı). Denizli, Ocak, 2018.

Arıkan, Selda. **“Girişimcilik, Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular”**, Ankara: **Siyasal Kitabevi** 2002.

Arslan, Fatma. **“Bölgesel Kalkınmada Kadın Girişimciliği; Bitlis Örneği”**, (Yüksek Lisans Tezi), Bitlis Eren Üniversitesi, Mayıs/2015.

Aslan, Ömer Faruk. **“Kadın Yoksulluğuyla Mücadelede Mikro kredinin Rolü: Erzurum üzerine bir alan araştırması”**, **Atatürk Üniversitesi**, 2015.

Bahar Sürücü, Hilal. **Yoksullukla Mücadelede Mikro Kredi Uygulamaları Konya İli Örneği**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, sayfa: 15, Konya, 2015.

Bedük Aykut. **“Türkiye’de Çalışan Kadın ve Kadın Girişimciliği”**. **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, 2005.

Bilen, Ömer, (2003), “Bölgesel/Yerel Kalkınmada Kullanılabilecek Finansal Sistemler, Aracı Kurumlar ve Türkiye İçin Önermeler”, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, **İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü**, Ankara.

Bilge, Orhan, (2009), “Ekonomik Krizlerin Yoksulluk Üzerine Etkileri”, Yayınlanmamış Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, **Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü**, Ankara.

Birinkulu, Gülgün. “**Meslek yüksekokulu öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: PAÜ Bekilli Meslek yüksekokulu Örneği**”, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dönem Projesi. Ocak, DENİZİ, 2018.

Boratav, Korkut. **Türkiye İktisat Tarihi, 1908-2007**. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları. 2003.

Can, Muharrem. **Mikrofinans Yönetiminin Yoksullukla Mücadelede Kullanımı Ve Türkiye’de İşsizliği Önlemede Uygulanabilirliği**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı İktisat Politikası Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi İstanbul, 2008.

Cantürk, Kayahan, İrfan, Görkaç ve Halime, Önk. Dumlupınar University, **Journal of Social Sciences Afro-Avrasya Özel Sayısı**, Special number of Afro-Eurasia-December, 2016.

Ceyhan, Hasibe. ‘**Yerel İktisadi Kalkınma Bağlamında Mikrokredi Uygulamalarının İstihdama Etkisi ve Karaman İlinde Bir Uygulama**’, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Karaman, 2010.

Cihan, Selek Öz ve Cavit, Çolakoğlu. “Türkiye’de Mikro Kredi Uygulamasının Sakarya İli Özelinde İncelenmesi”, **Çalışma ve Toplum Dergisi**, 2014/4.

Coşkun Can, Aktan ve İstiklal Yaşar, Vural. “Yoksulluk: Terminoloji, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri”, **Yoksullukla Mücadele Stratejileri, Hak-iş Konfederasyonu Yayınları**, Ankara 2002,1. <http://canaktan.org/ekonomi/yoksulluk/birinci-bol/aktan-vural-yoksulluk.pdf>

Çelebi, Nilgün; (1997), “**Turizm Sektöründeki Küçük İşyeri Örgütlerinde Kadın Girişimciler**”, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü. (1997: 39-40)

Çiftçi, Can. “**18. Yüzyılda Bursa’da Para Vakıfları ve Kredi İşlemleri**”, Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi, Cilt XXIII, Sayı 36, Ankara, Ss.79-102, 2004.

Çiftçi, Dilek. “Finansal Gelişme ve Ekonomik Büyüme İlişkisi”, **Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Doktora Tezi) Mart, 2015.

Çizakça, Murat. “**Risk Sermayesi, Özel Finans Kurumları ve Para Vakıfları**”, İlmî Neşriyat, İstanbul 1993.

Demir Özlem. “İstihdam Yaratmada Mikro kredi Uygulamalarının Etkinliği” **İş ve Hayat Dergisi**, Gaziosmanpaşa Üniversitesi İ.İ.B.F. 2014.

Dhillon, P. K. **Women Entrepreneurs dergisi**, Women Entrepreneurs, No:3, Sayı:16, 1993.

Duclos, J.Y. ve Araar A. Poverty and Equity. **Springer Science &Business Media dergisi**, LLC, USA. 2006.

Dunford, C. “Evidence of Microfinance’s Contribution to Achieving the Millenium Development GoalsII” ,**Global Microcredit Summit dergisi**, November 12-16 Halifax, s. 3, 2006.

Ec. **Poverty and Social Exclusion in Rural Areas: Final Study Report**, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg, 2008.

Erdal, Demir ve diğerleri. ‘Türkiye’de Kadın Girişimciliği: Kadın Girişimciliğinin Özellikleri, Sorunları ve Türkiye’deki Durumu Hakkında Bir Değerlendirme’. **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Makale Bilgisi Geliş: 09.10.2017 Kabul: 05.12.2017

Erdem, Tefvik. “**Yoksulluk Feodaliteden Küreselleşmeye Temel Kavramlar ve Süreçler**”, Lotus Yayınevi, Ankara, s. 321-365, 2006.

Erdoğan, Güzin. “Türkiye’de ve Dünyada Yoksulluk Ölçümleri Üzerine Değerlendirmeler”, **Ankara: Hak-İş Konfederasyonu Yayınları**, 2002.

Erol, Nedim. **Gelişmekte Olan Ülke Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Politikası**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2006.

Fatma, Fidan ve Yeliz, Yeşil. ‘Türkiye’de Kadınların Ekonomiye Kazandırılması Açısından Mikro Kredi’ İİBF, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, 2014.

Fatma, Özmen. Süleyman Demirel Üniversitesi, **Vizyoner Dergisi** Cilt 3, Sayfa 6. s.109-130, 2012.

Gamze, Aksan. **Yoksulluk ve Yoksulluk Kültürünün Toplumsal Görünümleri**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 27 / 2012.

Gökyay, Çağatay. **“Türkiye’de Mikrokredi Uygulamaları ve İstihdama Yansımaları”**, İŞKUR, Ankara, 2008.

Gül, Melike ve Gül, Kudret. **“Balıkesir İlinde Kadın Girişimci Profili ve Sorunları: Yiyecek Sektöründe Bir Uygulama”**, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 56. Sayı / Nisan, 2018.

Gümüş, Öner. **“Yoksullukla Mücadelede Alternatif Bir Politika Olarak Mikrokredi ve Türkiye’de Uygulamalar”**, (Yüksek Lisans Tezi), Kütahya, 2014.

Güneş, Mehmet, “Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımların Bir Kamu Yönetimi Politikası Olarak Sürdürülebilirliği”, **SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi** 149. Sayfa, 2011.

Gündoğan, Naci. “Yoksullukla Mücadelede Kadın İstihdamının Önemi”, **IV. Aile Şurası Bildirileri**, Ankara, s. 443, 2004.

Halimah, Abdul Manaf. **“Impact of Microcredit Scheme on the Development of Entrepreneurship Skills among Low Income Households in a Developing Country Context”**, International Journal of Economics and Financial Issues ISSN: 2146-4138 available at <http://www.econjournals.com> 7(1), 583-593. Senior Lecturer, School of Government, College of Law, Government and International Studies, Universiti Utara Malaysia, Malaysia. *Email: imah@uum.edu.my 2017.

Haughton, J. ve Khandker, S.R. **Handbook on Poverty and Inequality**, USA: World Bank, 2009.

Herath Sujeewa, Hickey Patrick, Kozlovski Eugene. **“The Policy Paradox: Bridging The Gap Between Ethnic Entrepreneurship And Immigrant Integration Policies, BMIJ”**, 6(3): 528-546 doi:<http://dx.doi.org/10.15295/bmij.v6i3.384>, 2018.

Hısriçh, R.D. ve Peters, M.P. (2002), *Entrepreneurship*, Fifth Edition, McGraw Hill.

Hitt, Michael A., R. Duane Ireland, S. Michael Camp ve Donald L. **Sexton Guest Editors’ Introduction to the Special Issue Strategic Entrepreneurship: Entrepreneurial**

Strategies for Wealth Creation. Strategic Management Journal, 22, 479–491, doi: 10.1002/smj.196, 2001.

Hüseyin, Özer, Muhsin, Doğan, Halim, Tatlı. “**Yoksullukla Mücadelede Mikro kredi Uygulaması Malatya Örneği**”, Nobel Yayıncılık, Ankara 2012, 4.

Kalaç, Mustafa Özhan. “Türkiye’de Mikrokredi Uygulamaları ‘Graamen Mikrokredi Modeli Manisa İli Örneği’”, **Manisa Celal Bayar Üniversitesi**, 2016.

Karataş, Aslı ve Can, Yeşim. “Yerel Ekonomilerde Kalkınmanın İtici Gücü Olarak Kadın Girişimcilerin Rolu ve Mikrofinansman: Muğla ili örneği”, **Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F.Dergisi** Yerel Ekonomiler Özel Sayısı Mayıs 2007.

Klara Granath, Karin Kling. “**Investigating the Relation Between Microcredit and Female Entrepreneurship in Lao PDR**”, Linköping University, Department of Management and Engineering Master’s Thesis in Economics, 30 credits, International Business Administration and Economics Spring semester, 2018.

Konan, Belkis. “**Türk Kadınının Siyasi Hakları Kazanma Süreci**”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 60 (1):157-174. 2011.

Kumkale, İmran. “Kadın Girişimciliğinin Stratejik Liderlik Yetkinlikleri Açısından İncelenmesi ve Bir Araştırma”, “**Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**”, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2015.

Kumar, Krishna T., Gore, Anil P. and Sitaramam, V. (1996), “**Some Conceptual and Statistical Issues on Measurement of Poverty**”, Journal of Statistical Planning and Inference, 49(1), 53–71,

Kuyaksil, Ali. “**Türk Anayasalarında Kadın Hakları ve Gelişimi**”. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Cilt, 6 Sayı,11, 328-352, Yıl, 2009.

Kuyurtar, Erol. “ Mutlak Yoksulluğa İlişkin İki Etik Yaklaşım”, **Deniz Feneri Yoksulluk Sempozyumu**, Cilt:1, s.110-122. 2003.

Kyrgidou, Lida P. ve Mathew Hughes (2010) “**Strategic entrepreneurship: origins, core elements and research directions**”, European Business Review, 22 (1), 43-63, EmeraldGroup Publishing Limited. doi:10.1108/09555341011009007.

Lewis, Cindy. “**Microfinance from the Point of View of Women with Disabilities: Lessons from Zambia and Zimbabwe**”, Gender and Development 12, 28-39, 2004.

Maren, Duvendack. **Doğu Anglia Üniversitesi (UEA)**, Hindistan'da SEWA Bankasının Değerlendirilmesinden Mikrofinansın Etkisi **UEA Çalışma Kağıdı** No. 24, Sayfa 50, 20 Ağu 2010.

Mehmet, Göküş ve diğerleri. “**Bölgesel Kalkınmada Kadın Girişimciliğinin Önemi**”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 29/2013.

Muhammad Yunus, Aziz Akgül. **İstanbul'da 9-10 Haziran 2003 Tarihinde Yapılan ve Türkiye İsrافی Önleme Vakfı tarafından düzenlenen “Mikrokredi Vasıtasıyla Yoksulluğun Azaltılması Uluslararası Konferansı”**, Sonuç Bildirgesi, 2003.

Naus, Akbulaev, T, Ahmedov, Y, Aliyev. “Yoksulların Bankası: Grameen Bank”, **Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi (TURKSOSBİLDER)**, Cilt 02, Sayı 01, 2017, Sayfa 56-70, Mart 2017.

N, Akbulaev. **Literature Islamic and Political Sciences Dergisi**, 2(1): 95-104 (30 Haziran/June, 2017).

Öner, Emine ve diğerleri. “Mikrofinans Sistemi ve Ticari Bankaların Mikrofinans Sistemindeki Yeri”, **Sosyo-Ekonomi Dergisi** (temmuz-Aralık) 2008-2.

Özer Çaylan, Didem. “Stratejik Girişimcilik Alanına İlişkin Bibliyometrik Bir Değerlendirme”, **Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 2, Aralık, 2014.

Özge, Arpacıoğlu ve Yıldırım, Metin. “**Dünya’ da ve Türkiye’ de Yoksulluğun Analizi**”, Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 2, s. 60-76, 2011.

Özyılmaz, Ahmet Merih. “**Türkiye’de Kadın Girişimciliği ve Girişimci Kadınların Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Bir Araştırma**”, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi Nevşehir, Haziran, 2016.

Resmi Gazete (2005). “**İl Özel İdaresi Kanunu**”, Kanun Numarası: 5302, Yayımlandığı R.Gazete: Tarih: 4/3/2005 Sayı : 25745, 2005. (www.yasalar.org/anayasa/madde Erişim tarihi: 16.10.2018).

Sevgili, Eda. “**Microcredit as a Tool For Women Empowerment Maya Case**”, İstanbul Bilgi University Institute of Social Sciences in International Political Economy, İstanbul, Kasım, 2011.

Schumpeter, J. A. (1950). Capitalizm, Socializmand Democracy. New York: HarperTorchbooks.

Silver, D. A. Entrepreneurial Life. New York: John Wiley.

Sine, Erdoğan Morçin. "Türk Kültüründe Kadın Girişimciliği: Kavramsal Bir Değerlendirme", **Ardahan Üniversitesi Çıldır Meslek Yüksekokulu**, Journal of Entrepreneurship and Developmen (8:2), 2013.

Soyak, Münevver. "Kadın Girişimciliği ve Mikrofinans Türkiye deneyimi", **Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)** Sayı 24 bahar, 2010.

Şahin, Hayrettin. "**Kadın Girişimciliğinin Teşviki ve Geliştirilmesinde Mikrokredinin Önemi Sakarya örneği**", (Sakarya Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), 2010.

Şahin, Esen. "**Kadın Girişimcilik ve Konya İlinde Kadın Girişimcilik Üzerine Bir Uygulama**". (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 167, Konya 2006.

Şenses, Fikret. **Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk**. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2009.

Şiriner, İsmail. '**İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi**' ISSN:2148-9874 Cilt:17, Sayı:1, Yıl:2015

Tapşın, Gülçin. "Mikrokredi Uygulamaları ve Kadın İstihdamı", **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl:15 Özel Sayı:29 Bahar 2016/1 s.265-292

Tay Bayramoğlu, Arzu ve Dökmen, Gökhan. "Türkiye'de Kadın İstihdamı ve Mikro Kredi Uygulamaları İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme". **Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt: 8 Sayı: 16 Yıl: 2017.

T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Danışma Genel Müdürlüğü,
<http://www.sydgmm.gov.tr/tr/html/224/sydtf/> , Erişim Tarihi: 15.01.2019

The Journal of Industrial Relations and Human Resources, Ocak/January, Cilt/Vol: 17, Sayı/Num: 1, Sayfa/Page: 54-77, 2015,

Top, Seyfi Girişimcilik Keşif Süreci, Beta Yayınevi, İstanbul, 2006.

Toplum Kuruluşları Kongresi Bildiriler Kitabı: Küresel Yoksulluk, Çanakkale, ÇOMÜ Yay, 2007.

TÜİK Haber Bülteni, İşgücü İstatistikleri, Haziran 2018.

Tutar, Erdem ve Demiral, Mustafa. "Türkiye'de Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşları (STK)'nın Önemi", **IV. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları.**

Yayla, Rukiye. "Effects of Microcredit Programs on Income Levels of Participant Members: Evidence From Eskişehir", A Thesis Submitted To The Graduate School of Social Sciences of Middle Technical University, Turkey, 2012.

https://www.turkcebilgi.com/grameen_bank Turkcebilgi, 2017

<https://kadininstatusu.aile.gov.tr/>

<https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/337/vizyon-ve-misyon>

<https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/destekdetay/1231/girisimcilik-destek-programi>

<http://www.kamer.org.tr/>

<http://www.kagider.org/kurumsal/kagider-hakkinda>

<http://www.iha.com.tr/haber-kavaf-balik-vermek-yerine-balik-tutmayi-ogretmeliyiz-126885/>

(Erişim tarihi: 25 haziran 2010).

[http://www.comcec.orgEN/belge/arsiv/pdf/TURKEY%2023-07%20CR\(1\)TR](http://www.comcec.orgEN/belge/arsiv/pdf/TURKEY%2023-07%20CR(1)TR), Yoksulluğun önlenmesinde mikro kredi uygulamaları ve Türkiye, pdf, 2007.

http://www.tuik.gov.tr/MicroVeri/GYKA_2014/turkce/metaveri/tanim/yoksullukla-ilgili-taniimler/index.html

<http://www.cgap.org/about>. CGAP, Washington D.C, Temmuz, S.1.

<http://www.cgap.org/about>

<http://www.kedv.org.tr/maya/>

www.alomaliye.com, Erişim Tarihi: 21.01.2019

<http://www.tgmp.net/tr/>

www.citibank.com.tr,(Erişim tarihi: 18.10.2018).

www.wholeplanetfoundation.org, 2018.

<http://www.kpsskonu.com> (Erişim tarihi: 18.10.2018).

<https://www.kiva.org>

<http://www.themix.org/mixmarket>

<http://www.microcreditsummit.org/>

<http://www.grameen-info.org/monthly-reports-07-2018/>

www.worldbank.org,2018.

www.tuik.gov.tr erişim tarihi 24.10.2018

www.turkiş.org.tr erişim tarihi 24.10.2018

<https://kadininstatusu.aile.gov.tr/>

<https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/337/vizyon-ve-misyon>

<https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/destekdetay/1231/girisimcilik-destek-programi>

<http://www.kamer.org.tr/>

<http://www.kagider.org/kurumsal/kagider-hakkinda>

<http://www.tkv-dft.org.tr/>

<http://www.tkv-dft.org.tr/TR,13/tarihce.html>

<http://www.gap.gov.tr/gap-in-hedefleri-sayfa-23.html>

<https://www.tobb.org.tr/Sayfalar/Detay.php?rid=7619&lst=Haberler>

https://www.tobb.org.tr/Sayfalar/Kurulus_Gorev_Organ.php

<http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals/goal-1-no-poverty.html>

<http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/about-us.html>

<http://www.tesk.org.tr/tr/hakkinda/amaci.php>

www.e-sosder.com ISSN:1304-0278 Bahar 2005 C.3 S. 12 (106-117),

www.yasalar.org/anayasa/madde Erişim tarihi: 16.10.2018.

<http://www.cgap.org/about>. CGAP, Washington D.C, Temmuz, S.1.

<http://www.cgap.org/about>

<http://www.kedv.org.tr/maya/>

<http://www.tgmp.net/tr/>

www.citibank.com.tr,(Erişim tarihi: 18.10.2018).

<http://www.themix.org/mixmarket>

<http://www.microcreditsummit.org/>

<http://www.grameen-info.org/monthly-reports-07-2018/>
worldpopulationreview.com.

http://www.tuik.gov.tr/MicroVeri/GYKA_2014/turkce/metaveri/tanim/yoksullukla-ilgili-taniimler/index.html

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ca85ced4e0ab9.70024864

